

Bruselj, 8. marec 2022

SWD(2022) 54 final

(Delovni prevod)

DELOVNI DOKUMENT SLUŽB KOMISIJE

2022

Letno poročilo o enakosti spolov v EU

Kazalo vsebine

Uvod	2
ŽIVLJENJE BREZ NASILJA ZARADI SPOLA IN SPOLNIH STEREOTOV	3
Odprava nasilja zaradi spola	5
Kibernetsko nasilje nad ženskami	7
Nadlegovanje zaradi spola na delovnem mestu	9
Trgovina z ljudmi	10
Podpora žrtvam nasilja zaradi spola	11
Preseganje spolnih stereotipov	13
USPEŠNO GOSPODARSTVO, TEMELJEČE NA ENAKOSTI MED SPOLOMA	14
Odpravljanje vrzeli med spoloma na trgu dela	15
Doseganje enake udeležbe v vseh gospodarskih sektorjih	20
Obravnava plačne in pokojninske vrzeli med spoloma	23
Odpravljanje skrbstvene vrzeli med spoloma	26
Enakost pri vodenju na ravni celotne družbe	27
Ženske pri sprejemanju političnih odločitev	28
Ženske pri sprejemanju gospodarskih odločitev	34
INTEGRACIJA NAČELA ENAKOSTI SPOLOV	37
Enakost spolov v politikah EU	37
Vključevanje vidika spola v proračun EU	42
Strukture in procesi vključevanja vidika enakosti spola	45
Interseksijska perspektiva pri izvajanju politike enakosti spolov	47
Spremljanje strategije za enakost spolov	48
SPODBUJANJE ENAKOSTI SPOLOV IN OPOLNOMOČENJA ŽENSK PO SVETU	49
Vključevanje vidika spola v zunanje delovanje EU	49
Večstranska prizadevanja za opolnomočenje žensk	52
Zunanje delovanje EU proti nasilju zaradi spola	53
Spol in trgovina	54
Zaključek	55

Uvod

Strategija za enakost spolov za obdobje 2020–2025¹ določa sedanji okvir ukrepov EU za spodbujanje ene njenih temeljnih vrednot, enakosti med ženskami in moškimi. Leto 2021 je bilo drugo leto izvajanja strategije. Bilo je tudi drugo leto pandemije covid-19, ki je jasno razkrila trdovratnost nekaterih globoko zakoreninjenih neenakosti v družbi in gospodarstvu, hkrati pa opozorila na odvisnost družbe od žensk in njihovega dela ter njihovo nenehno podcenjevanje.

To poročilo obravnava glavne pobude za spodbujanje enakosti med ženskami in moškimi v zadnjih dvanajstih mesecih na ključnih področjih strategije:

- življenje brez nasilja zaradi spola in odprava spolnih stereotipov,
- uspešno gospodarstvo, temelječe na enakosti med spoloma
- enakost pri vodenju na ravni celotne družbe,
- integracija načela enakosti spolov in financiranje ter
- spodbujanje enakosti spolov in opolnomočenja žensk po svetu.

Poročilo se osredotoča na ključne ukrepe in dosežke institucij EU in držav članic na področju enakosti spolov. Predstavlja navdihujoče prakse in inovativne projekte ter ključne trende in najnovejše razpoložljive podatke.

Leta 2021 se je vpliv covid-19 krize na spol še naprej izražal. Nesorazmeren vpliv na ženske preti, da bo izničil desetletja napredka na področju enakosti spolov. To zadeva zlasti večje breme oskrbe zaradi delnega ali popolnega zaprtja javnega življenja, izgubljenega dohodka in večje negotovosti ter strmega porasta nasilja v družini².

Kljub tem oviram je zadnje leto prineslo pomembne spremembe evropske zakonodaje, ki lahko korenito posežejo na področje enakosti spolov in zadevajo predvsem plače žensk. Zgolj devet mesecev po predstavitvi predloga je bil decembra 2021 glede predlagane direktive Evropske komisije o preglednosti plačil dosežen splošni dogovor v Svetu, ki je utrl pot pogajanjem z Evropskim parlamentom in dokončnemu sprejetju direktive. Podobno je predlog o minimalni plači že dosegel odločilno fazo pogajanj s zakonodajalci. Leto 2021 je bilo delovno tudi na področju razvoja pobud za pomoč v boju proti nasilju nad ženskami. Svet je sprejel splošen pristop k predlogu akta o digitalnih storitvah, ki bi pomagal odstraniti nezakonite vsebine in zaščititi uporabnice na spletu. 8. marca 2022 je Komisija predstavila predlog direktive o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini. S to zakonodajo bo EU izboljšala preprečevanje nasilja, okrepila zaščito žrtev in njihovo podporo ter olajšala njihov dostop do pravnega varstva. Nazadnje je Komisija predlagala, naj Svet sprejme sklep o vključitvi sovražnega govora in kaznivih dejanj iz sovraštva na evropski seznam kaznivih dejanj. Strinjanje Sveta bi Komisiji omogočilo, da predlaga zakonodajo, ki vse oblike sovražnega govora in kaznivih dejanj iz sovraštva tako na spletu kot zunaj njega ter na vseh prepovedanih podlagah diskriminacije, vključno z biološkim ali družbenim spolom, opredeljuje kot kaznivo dejanje.

¹ Na voljo na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0152&from=EN>.

² Na voljo na <https://www.kcl.ac.uk/giwl/assets/essays-on-equality-december-2021.pdf>.

ŽIVLJENJE BREZ NASILJA ZARADI SPOLA IN SPOLNIH STEREOTOV

Nasilje nad ženskami in nasilje v družini je še vedno zelo razširjeno v Evropski uniji in zunaj nje. Gre za kršenje človekovih pravic, ki nesorazmerno prizadene ženske in dekleta. **Covid-19 je to stanje še bolj izpostavil in poslabšal**³. Zaradi omejevanja socialnih stikov in omejevanja gibanja za zaježitev širjenja covida-19 so bili ženske in otroci ujeti doma z nasilneži. Povečanje števila prijav nasilja v družini in zlorab med zaprtji je bilo žalosten opomnik, da ženske najpogosteje ogrožajo osebe, ki jih poznajo. Za žrtve nasilja so bile pravne in socialne podpirne mreže porušene oziroma v nekaterih primerih sploh niso obstajale, zato je bilo zelo težko ali nemogoče poiskati takojšnjo podporo ali pobegniti od doma⁴. Deležniki so opazili predvsem povečanje stikov prek telefonskih linij za pomoč žrtvam nasilja nad ženskami in nasilja v družini med pandemijo; povečanje povpraševanja po specializiranih storitvah za podporo; povečanje števila prijav organom pregona in izdanih odredb za nujno zaščito v primerih takega nasilja ter povečanje dejavnikov tveganja za nasilje zaradi pandemije skupaj z zmanjšanjem dostopnosti podpore žrtvam.⁵

Podatki Agencije Evropske unije za temeljne pravice (FRA) za leto 2021 kažejo, da **se izkušnje fizičnega nasilja med ženskami in moškimi razlikujejo glede na nekatere ključne značilnosti**.⁶ **Nasilje nad ženskami** se dogaja v zasebnem okolju in se o njem sistematično premalo poroča. Druge značilnosti zajemajo prekinitev kazenskega postopka, običajno spolno naravo kaznivih dejanj in/ali visoko razširjenost elementov prisilnega nadzora. Te značilnosti so drugačne v primerjavi z večino nasilja, ki ga doživljajo moški. Nasilje nad moškimi se na primer običajno dogaja v javnih okoljih, običajno ni spolne narave in ga običajno izvajajo drugi moški. Moški so tudi veliko redkeje žrtve nasilja zaradi njihovega spola⁷. Čeprav je razširjenost **nadlegovanja** pri ženskah in moških podobna, pa nedavni podatki FRA kažejo, da je 18 odstotkov žensk opisalo, da je nadlegovanje spolne narave, v primerjavi s šestimi odstotki moških, pri čemer je nadlegovanje bolj razširjeno pri mladih ženskah⁸.

Nasilje nad ženskami in nasilje v družini močno vplivata na vpletene, vključno z žrtvami, pričami, storilci, nacionalnimi organi, podjetji in širšo družbo. Nekateri negativni družbeni in zdravstveni učinki povzročajo tudi **gospodarske stroške**. Evropski inštitut za enakost spolov (EIGE) ocenjuje, da so **stroški**

³ Evropski inštitut za enakost spolov (EIGE), *The Covid-19 pandemic and intimate partner violence against women in the EU*, 2021. Na voljo na <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6af1ff62-82e8-11eb-9ac9-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-197868801>; WHO, »The rise and rise of interpersonal violence – an unintended impact of the COVID-19 response on families«, 2020. Na voljo na <https://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/violence-and-injuries/news/news/2020/6/the-rise-and-rise-of-interpersonal-violence-an-unintended-impact-of-the-covid-19-response-on-families>.

⁴ Evropska komisija, *Mental health and the pandemic: living, caring, acting! Conference Report*, 2021. Pridobljeno s https://ec.europa.eu/health/other-pages/basic-page/mental-health-and-pandemic-living-caring-acting_en; Jarnecke, A. M., in Flanagan, J. C., Staying safe during COVID-19: How a pandemic can escalate risk for intimate partner violence and what can be done to provide individuals with resources and support. *Psychological trauma: theory, research, practice, and policy*, 12(S1), S202, 2020. Na voljo na <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32551749/>; Buttell, F., in Ferreira, R. J., The hidden disaster of COVID-19: Intimate partner violence. *Psychological trauma: theory, research, practice, and policy*, 12(S1), S197, 2020. Na voljo na <https://psycnet.apa.org/record/2020-43607-001>.

⁵ Arenas-Arroyo, E., Fernandez Kranz, D. in Nollenberger, N. »Intimate Partner Violence under Forced Coexistence and Economic Stress: Evidence from the COVID-19 Pandemic«, *Journal of Public Economics*, št. 194, 2020.

⁶ Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA), *Crime, Safety and Victims' Rights*, 2021.

Na voljo na <https://fra.europa.eu/en/publication/2021/fundamental-rights-survey-crime>. V raziskavi so bili zbrani podatki 35.000 ljudi, osredotoča pa se na izkušnje anketirancev kot žrtev izbranih vrst kaznivih dejanj, vključno z nasiljem in nadlegovanjem.

⁷ Prav tam.

⁸ FRA, *Poročilo o temeljnih pravicah*, 2019. Na voljo na <https://fra.europa.eu/en/publication/2019/fundamental-rights-report-2019>.

nasilja zaradi spola v EU 366 milijard EUR na leto⁹, pri čemer stroški nasilja nad ženskami **znašajo 289 milijard EUR** (79 odstotkov) in 175 milijard EUR za nasilje v družini in intimnopartnersko nasilje (od tega je 87 odstotkov nasilja izvedenega nad ženskami). Ti rezultati so za približno **tretjino višji od prejšnjih ocen¹⁰**. Poleg tega nedavna študija Službe Evropskega parlamenta za raziskave (EPRS)¹¹ ocenjuje, da so **skupni stroški kibernetnega nadlegovanja in kibernetnega zalezovanja žensk med 49 in 89,3 milijarde EUR¹²**.

Leta 2021 je Komisija še naprej spodbujala vzajemno učenje in izmenjavo dobrih praks med državami članicami v programu **Mutual Learning Programme in Gender Equality**. Julija 2021 je Finska gostila spletni seminar o **metodologijah za oceno stroškov zaradi nasilja nad ženskami**, v katerem je sodelovalo 16 držav članic. Finska je predstavila svoje pretekle in sedanje raziskave o stroških zaradi nasilja nad ženskami ter nekatere glavne metodološke pristope k njihovem izračunu. Udeleženke in udeleženci so razpravljali o tem, kako najboljše prepoznati žrtve nasilja, o pomembnosti ocenjevanja nematerialnih stroškov in praktični uporabi raziskave¹³.

Da bi razumeli obseg nasilja zaradi spola in zagotovili ustrezne ukrepe, **nujno potrebujemo boljše podatke** o razširjenosti nasilja zaradi spola¹⁴. Leta 2021 je Eurostat nadaljeval delo pri raziskavi EU o nasilju nad ženskami zaradi spola in drugih oblikah medosebnega nasilja¹⁵. Vprašalnik in metodologija sta bila pripravljena v sodelovanju z državami članicami in strokovnjaki iz vrste ustreznih organizacij in deležnikov. Priročnik *Methodological manual for the EU survey on gender-based violence against women and other forms of inter-personal violence (EU-GBV)*¹⁶ je bil objavljen oktobra 2021.

Raziskovalni projekt o nasilju zaradi spola, ki je potekal več kot štiri leta, je bil objavljen junija 2021 pod imenom UN-MENAMAIS¹⁷ (razumevanje mehanizmov, narave, obsega in vpliva **nasilja zaradi spola v Belgiji**). Glede na glavne rezultate te raziskave **81 odstotkov žensk in 48 odstotkov moških trdi, da so v življenju doživeli nasilje zaradi spola**, 16 odstotkov žensk in pet odstotkov moških pa poroča, da so bili žrtve posilstva.

⁹ EIGE, *The costs of gender-based violence in the European Union*, 2021. Na voljo na

<https://eige.europa.eu/publications/costs-gender-based-violence-european-union>. Študija obravnava tri glavne vire stroškov: neposredni stroški storitev (za žrtve ali javne ponudnike), izguba gospodarske proizvodnje ter fizični in čustveni vplivi, merjeni kot zmanjšanje kakovosti življenja.

¹⁰ To povečanje je mogoče razložiti s spremembo kaznivih dejanj, vključenih v študijo, in tudi z večjo pojavnostjo kaznivih dejanj.

¹¹ EPRS, *Boj proti nasilju zaradi spola: kibernetno nasilje*, ocena evropske dodane vrednosti, 2021, str. 8. Na voljo na [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/662621/EPRS_STU\(2021\)662621_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/662621/EPRS_STU(2021)662621_EN.pdf).

¹² Najvišji strošek se je nanašal na izgubo kakovosti življenja, ki je predstavljal več kot polovico skupnih stroškov (približno 60 odstotkov za kibernetno nadlegovanje in približno 50 odstotkov za kibernetno zalezovanje). Ugotovljeno je bilo tudi, da so vplivi na trg dela precejšnji, saj skupaj predstavljajo približno 30 odstotkov stroškov zaradi kibernetnega nadlegovanja in 35 odstotkov zaradi kibernetnega zalezovanja, pri čemer so bili stroški za slednje višji zaradi manjše udeležbe delovne sile. Stroški zdravstvenega varstva in pravni stroški so bili precejšnji, čeprav so manj prispevali k skupnim stroškom.

¹³ Na voljo na https://ec.europa.eu/info/eu-mutual-learning-programme-gender-equality-methodologies-and-good-practices-assessing-costs-violence-against-women-online-7-8-july-2021_en.

¹⁴ V indeksu enakosti spolov za leto 2021 EU na področju nasilja ni bila ocenjena zaradi pomanjkanja primerljivih podatkov za EU.

¹⁵ Izvajanje raziskave na nacionalni ravni se je začelo prostovoljno leta 2020, do danes pa je postopek začelo 18 držav članic (Avstrija, Belgija, Bolgarija, Hrvaška, Danska, Estonija, Finska, Francija, Grčija, Latvija, Litva, Malta, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Slovaška, Slovenija in Španija) in Islandija. EIGE bo skupaj z Agencijo Evropske unije za temeljne pravice (FRA) zbiral podatke za preostale države, da bi imele primerljive podatke o nasilju nad ženskami po vsej EU. Zbiranje podatkov bo predvidoma končano leta 2023, rezultati se bodo uporabili za posodobitev področja nasilja v indeksu enakosti spolov za leto 2024. Izvajajo se tudi ukrepi za zagotovitev nadaljnje konvergence zbiranja upravnih podatkov.

¹⁶ Eurostat, *Methodological manual for the EU survey on gender-based violence against women and other forms of inter-personal violence (EU-GBV)* (europa.eu), 2021.

Na voljo na <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/13484289/KS-GQ-21-009-EN-N.pdf/1478786c-5fb3-fe31-d759-7bbe0e9066ad?t=1633004533458>.

¹⁷ <https://nicc.fgov.be/un-menamaais>

Odprava nasilja zaradi spola

V letu 2021 se je zgodil napredek pri pristopu EU h **Konvenciji Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (Istanbulska konvencija)**¹⁸. Oktobra 2021 je **Sodišče Evropske unije (CJEU) izdalo dolgo pričakovano mnenje**, ki pojasnjuje načine pristopa EU k Istanbulski konvenciji in njeno pravno podlago. Sodišče je potrdilo predvsem, da je EU pristojna za pristop h Konvenciji na podlagi členov 82(2) in 84 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) o pravicah žrtev in preprečevanju kriminala. Glede pristopnega postopka je sodišče pojasnilo, da za pristop k mednarodni konvenciji ni pravne zahteve po soglasju Sveta¹⁹, čeprav je ta konvencija zgolj delno v pristojnosti EU. Zato lahko EU pristopi k Istanbulski konvenciji, tudi če se vse države članice s tem ne strinjajo ali je niso ratificirale. Hkrati sodišče priznava, da ima Svet diskrecijsko pravico počakati z glasovanjem, dokler ne doseže največje mogoče večine. Na podlagi mnenja Evropskega sodišča namerava francosko predsedstvo pregledati nerešene odločitve o sklenitvi konvencije in ponovno začeti pogajanja v delovni skupini Sveta. Komisija tesno sodeluje s predsedstvom.

Hkrati je Komisija 8. marca 2022 predstavila **predlog direktive o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini**. Ta zakonodajna pobuda ima enake cilje kot Istanbulska konvencija Sveta Evrope: v okviru pristojnosti EU zagotoviti, da imajo države članice vzpostavljene učinkovite ukrepe za preprečevanje nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter za boj proti njima. Ko bo pristop EU h Konvenciji končan, bo predlog služil za izvajanje konvencije na področjih v pristojnosti EU. Če pristopa ne bo mogoče končati, bo predlog predstavljal alternativo pristopu. Mnenje sodišča je potrdilo, da je EU pristojna za sprejemanje zakonodaje na tem področju. Komisija je prvič predlagala celovit okvir za učinkovit boj proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini. To vključuje opredelitev najhujših oblik nasilja nad ženskami in nekaterih oblik kibernetkega nasilja kot kaznivih dejanj na ravni EU, da se zagotovi sankcioniranje najresnejših oblik nasilja nad ženskami in nasilja v družini v Evropi. Taka opredelitev bo še posebej prispevala k reševanju izzivov v spletnem prostoru, saj se ukrepi v predlogu zakona o digitalnih storitvah (DSA)²⁰ opirajo na opredelitve nezakonitih vsebin v nacionalni zakonodaji in zakonodaji EU. Prispevala bo tudi k boljši zaščiti uporabnikov pred nezakonitimi spletnimi vsebinami, ki temeljijo na spolu, skladno z zavezami strategije za enakost spolov. Poleg tega predlagana direktiva vsebuje ciljno usmerjene ukrepe, ki bi zagotovili dostop do pravnega varstva, ustrezne zaščite in podpore za žrtve nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter sprejetje ukrepov za preprečevanje takega nasilja.

Cilj predloga je obravnavati razdrobljenost sedanjega pravnega okvira in zapolniti obstoječe vrzeli pri zaščiti na ravni držav članic in EU. Predlog uvaja najmanjše potrebne standarde za primerno zaščito temeljnih pravic žrtev in posodablja ustrezna pravila EU z nedavnimi družbenimi spremembami.

Evropska komisija je 9. decembra 2021 predstavila pobudo za sprožitev sklepa Sveta o **razširitvi evropskega seznama kaznivih dejanj iz člena 83(1) PDEU, ki bo tako vključeval tudi sovražni govor in kazniva dejanja iz sovraštva**. Tak sklep Sveta bi ustvaril novo pravno podlago in Komisiji omogočil, da predlaga opredelitev sovražnega govora in kaznivih dejanj iz sovraštva kot kaznivih dejanj na ravni EU

¹⁸ Konvencijo so podpisale vse države članice EU, ratificiralo jo je 21 držav (Avstrija, Belgija, Hrvaška, Ciper, Danska, Estonija, Finska, Francija, Nemčija, Grčija, Irska, Italija, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovenija, Španija in Švedska). Julija 2020 je poljska vlada razglasila, da namerava odstopiti od konvencije, kar pa se še ni zgodilo. Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima ([CETS št. 210](https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treaty=210)). Preglednica podpisov in ratifikacij je na voljo na <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treaty=210>.

¹⁹ To se nanaša na prakso Sveta, da zahteva »medsebojno soglasje« med državami članicami za pristop k tako imenovanim »mešanim sporazumom«, ki so delno v pristojnosti držav članic in delno v pristojnosti EU. Sodišče je pojasnilo, da ta praksa ni združljiva s pogodbami.

zaradi vseh prepovedanih razlogov diskriminacije²¹. Razširitev evropskega seznama kaznivih dejanj na sovražni govor in kazniva dejanja iz sovraštva bo zagotovila osnovo za opredelitev posebnih oblik kaznivih dejanj iz sovraštva zaradi spola in sovražnega govora, tako na spletu kot zunaj njega²², kot kaznivih dejanj, s čimer bo dopolnila ciljno usmerjeno kriminalizacijo, predlagano skladno z direktivo o nasilju nad ženskami in nasilju v družini.

Obe pobudi Komisije – predlagana direktiva o nasilju nad ženskami in pobuda za razširitev evropskega seznama kaznivih dejanj na sovražni govor in kazniva dejanja iz sovraštva – odgovarjata na pozive Evropskega parlamenta k ukrepanju EU. **Resolucija Evropskega parlamenta** iz septembra 2021 je še posebej **pozvala, da se nasilje zaradi spola doda** na evropski seznam kaznivih dejanj skladno s členom 83(1) PDEU²³ in da se izpolnijo standardi iz Istanbulske konvencije²⁴. Evropski parlament je decembra 2021 sprejel tudi **resolucijo o kibernetnem nasilju zaradi spola**²⁵ (več podrobnosti je v razdelku o kibernetnem nasilju).

Državni zbor **Republike Slovenije** je junija 2021 sprejel Zakon o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakonika (KZ). Predlagane spremembe dopolnjujejo kaznivi dejanji posilstva in spolnega nasilja iz 170. in 171. člena KZ z uporabo modela pritrdilne privolitve (tj. »da pomeni da«) za osnovne oblike obeh dejanj. Zato so ta dejanja z uporabo sile ali groženj postala kvalificirana oblika teh dveh kaznivih dejanj. Opredelevitev posilstva kot kaznivega dejanja po modelu pritrdilne privolitve vključuje tudi spolne prakse, ki vključujejo penetracijo s predmeti.

Septembra 2021 je **finska** vlada parlamentu predložila predlog zakona o ustanovitvi mesta poročevalke o nasilju nad ženskami. Po predlogu naj bi bila za poročevalko o nasilju nad ženskami imenovana varuhinja človekovih pravic za nediskriminacijo. Poročevalka bi spremljala podatke o prijavah nasilja nad ženskami in nasilja v družini, delovanje nacionalne zakonodaje in izvajanje mednarodnih obveznosti ter spremljala in ocenjevala ukrepe in politike za preprečevanje nasilja in boj proti njemu. Na podlagi informacij, pridobljenih pri svojem delu, bi poročevalka poleg predstavitve svojih ugotovitev v javni razpravi in rednih poročil parlamentu in vladi dajala izjave in nasvete ter vlagala pobude.

Cilj projekta **WeToo**, financiranega v okviru programa EU za pravice, enakost in državljanstvo, je krepitev zmogljivosti najbolj izpostavljenih delavcev (organi pregona, socialni delavci in delavke, izvajalci boja proti trgovini z ljudmi in boja proti nasilju, zdravstveno osebje v klinikah za ženske) za prepoznavanje primerov spolnega nasilja in nasilja zaradi spola. Prav tako je cilj pomagati jim pri obvladovanju stresa ter vzpostavljanju zaupnih odnosov z žrtvami in preživelimi ob popolnem upoštevanju njihovih potreb (ob upoštevanju posebnih potreb najranljivejših skupin, kot so migrantke in dekleta). Projekt obravnava **varovanje duševnega zdravja**, ozaveščanje o mogočih tveganjih (stres, izgorelost, sočutna utrujenost), s katerimi se soočajo najbolj izpostavljeni delavci in delavke, in razširjanje ukrepov za njihovo ublažitev. Prispeva tudi k izboljšanju

²¹ To pomeni, da mora tožilstvo ugotoviti izrecno sovražno motivacijo, na primer, da je storilec navedel, da je bilo dejanje storjeno zaradi sovraštva do žensk, ali pa je to razvidno iz drugih okoliščin primera.

²² Predlog direktive o nasilju nad ženskami in nasilju v družini že opredeljuje sovražni govor do žensk na spletu kot kaznivo dejanje. Razširitev evropskega seznama kaznivih dejanj bi omogočila opredelitev takega sovražnega govora tudi zunaj spleta in kaznivih dejanj iz sovraštva do žensk kot kaznivih dejanj.

²³ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 16. septembra 2021 s priporočili Komisiji o opredelitvi nasilja zaradi spola kot novega področja kriminala, vključenega na seznam iz člena 83(1) PDEU (2021/2035(INL)). Na voljo na https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0388_EN.html.

²⁴ Parlament je oktobra 2021 sprejel resolucijo o vplivu nasilja v družini in pravic do varstva in vzgoje na ženske in otroke, tudi na podlagi samoiniciativnega zakonodajnega poročila parlamentarnih odborov za pravne zadeve (JURI) in za pravice žensk in enakost spolov (FEMM). Glejte Resolucija Evropskega parlamenta z dne 6. oktobra 2021 o vplivu nasilja v družini in pravic do varstva in vzgoje na ženske in otroke (2019/2166(INI))

Na voljo na: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0406_EN.html.

²⁵ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 14. decembra 2021 s priporočili Komisiji o boju proti nasilju zaradi spola: kibernetno nasilje (2020/2035(INL)), na voljo na https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0489_EN.html. Ocena evropske dodane vrednosti »Boja proti nasilju zaradi spola: kibernetno nasilje« je podprla samoiniciativno zakonodajno poročilo z istim naslovom (2020/2035(INL)). Na voljo na [EPRS_STU\(2021\)662621_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0489_EN.html) ([europa.eu](https://www.europa.eu)).

zgodnjega odkrivanja, zaščite in storitev za podporo žrtvam in preživelim. Projekt se izvaja v **Italiji, Bolgariji, Nemčiji, Grčiji in Srbiji**.

Splošni cilj projekta **SHINE** (Spolno nadlegovanje na območjih nočnega življenja: nadzor in preprečevanje), financiranega v okviru programa EU za pravice, enakost in državljanstvo, je ustvariti delujoč model za preprečevanje in ublažitev takega spolnega nadlegovanja. Cilji modela so odzivnost, prožnost in prilagodljivost lokalnim potrebam in posebnostim deležnikov v **Litvi, Sloveniji in Franciji**.

Glavni cilj projekta **PATTERN** (preprečevanje nasilja v družini nad Rominjami in boj proti njemu), financiranega v okviru programa EU za pravice, enakost in državljanstvo, je prispevati k **preprečevanju nasilja v družini nad Rominjami in boju proti njemu v Grčiji, Bolgariji in na Portugalskem**. Strokovnjakom in strokovnjakinjam omogoča celovit odziv na nasilje v družini in krepí zmogljivosti na stotine romskih kulturnih mediatorjev in mediatorok ter strokovnjakov in strokovnjakinj za nasilje v družini.

Na **Portugalskem** so projekti, ki jih financira ESS, namenjeni podpori žrtvam nasilja. Portugalski Rdeči križ želi ustvariti odziv za **psihološko podporo otrokom in mladim**, ki so žrtve nasilja v družini, v sedmih občinah. Njegov cilj je celosten pristop k problematiki s povečevanjem mreženja različnih partnerjev, ki sodelujejo pri zmanjševanju škodljivih vplivov nasilja v družini na otroke in mlade. Partnerstva z različnimi subjekti so urejena s protokoli. Projekt GAVA, »Gabinete de Apoio a Vitima« (**Urad za podporo žrtvam**), je vzpostavil sistem oskrbe, spremljanja in specializirane podpore žrtvam nasilja v družini in nasilja zaradi spola, ki deluje v občini Odemira. Spodbuja tudi dejavnosti obveščanja in ozaveščanja o nasilju v družini in nasilju zaradi spola, ki so namenjene lokalni skupnosti za utrditev mreže partnerjev ter uspešnost in učinkovitost odziva na preprečevanje nasilja ter zaščito in pomoč žrtvam.

Kibernetsko nasilje nad ženskami

Kibernetsko nasilje nad ženskami in kibernetsko intimnopartnersko nasilje sta v zadnjih letih vse pogostejša, kar odraža vse večjo uporabo interneta in družbenih medijev. Pojavlja se v različnih oblikah, od kibernetskega zalezovanja ter prisilne izmenjave zasebnih in intimnih slik ali osebnih podatkov do spolnega kibernetskega nadlegovanja²⁶. **Na svetovni ravni je 23 odstotkov žensk doživelo zlorabo ali nadlegovanje na spletu**,²⁷. To bi lahko vključevalo prejetje žaljivih ali grozilnih elektronskih ali besedilnih sporočil ali odkritje žaljivih ali grozilnih komentarjev o sebi, razširjenih na spletu. Izkušnje nasilja na spletu in v resničnem življenju so pogosto medsebojno povezane, zato se jih je treba obravnavati skupaj. **Kibernetsko nasilje zaradi spola je pogosto del nenehnega nespletnega nasilja, ki ga doživljajo žrtve**. Tako ženske kot moški se soočajo s kibernetskim nasiljem in nadlegovanjem, vendar so ženske veliko pogostejše žrtve kibernetskega nasilja, ki se izvaja zaradi spola žrtve, zlasti

²⁶ Odbor Sveta Evrope za Konvencijo o kibernetski kriminaliteti, (CY), *Mapping study on cyber violence* (T-CY (2017)10), pri 6, 2017; Evropski inštitut za enakost spolov (EIGE), *Cyber violence against women and girls*, 2017. Na voljo na <https://eige.europa.eu/publications/cyber-violence-against-women-and-girls>; GenPol Gender & Policy Insights, *When technology meets misogyny. Multi-level, intersectional solutions to digital gender-based violence*, str. 16, 2019. Na voljo na <https://gen-pol.org/2019/11/when-technology-meets-misogyny-multi-level-intersectional-solutions-to-digital-gender-based-violence/>.

²⁷ CyberSafe. *Cyber violence against women and girls*. Končno poročilo 2021, str. 30–33. Številke v zvezi s tem vprašanjem se razlikujejo glede na vzorčno skupino. Fundacija World Wide Web Foundation je leta 2020 ugotovila, da je 52 odstotkov mladih žensk prizadelo kibernetsko nadlegovanje, blog World Wide Web Foundation, »The online crisis facing women and girls threatens global progress on gender equality«, 12. marec 2020; po podatkih FRA, *Crime, safety and victims' rights*, 2021, je 13 odstotkov žensk, predvsem mladih, v Evropi doživelo kibernetsko nadlegovanje.

spolnih oblik kibernetkega nasilja²⁸. Ženske in dekleta tudi pogosteje poročajo o **resnih in zaskrbljujočih oblikah** takega nasilja ter da se po takem nasilju počutijo bolj ranljive in kot žrtve obravnavane bolj neprizanesljivo²⁹. V nedavni študiji je več kot 50 odstotkov anketiranih odgovorilo, da si ne upajo izraziti političnih mnenj zaradi strahu, da bodo tarča na spletu. Anketiranke so poročale, da svoja politična mnenja izražajo redkeje kot moški (54 odstotkov oziroma 47 odstotkov)³⁰.

Svet je 25. novembra 2021 sprejel dogovor (»splošni pristop«) glede predloga **zakona o digitalnih storitvah (DSA)**³¹. **Evropski parlament je s sprejetjem pogajalskega mandata 20. januarja 2022 dal zeleno luč za začetek pogajanj** z državami članicami³². Glavni cilj predlaganega DSA kot horizontalne uredbe je zaščititi uporabnike in uporabnice pred nezakonitim blagom, vsebino ali storitvami in njihove temeljne pravice na spletu, tudi z obravnavo tveganj kibernetkega nasilja zaradi spola. Predlog upošteva načelo, da mora biti vse, kar je nezakonito zunaj spleta, nezakonito tudi na spletu. Določa jasne postopne odgovornosti in odgovornost za ponudnike posredniških storitev glede na njihovo vlogo v družbi. DSA ne zagotavlja opredelitve nezakonite vsebine na ravni EU. Predlagana direktiva o nasilju nad ženskami in nasilju v družini dopolnjuje DSA tako, da nekatere oblike kibernetkega nasilja opredeljuje kot kazniva dejanja. Predlagana direktiva vsebuje tudi ukrepe za zaščito žrtv kibernetkega nasilja in njihovo podporo ter za preprečevanje takega nasilja. To je skladno z **resolucijo Evropskega parlamenta o kibernetkem nasilju zaradi spola**³³ iz decembra 2021, v kateri je Parlament pozval k zakonodaji EU na tem področju.

Slovenija je izpeljala projekt **Key online**, ki se osredotoča na ozaveščanje deklet v osnovnih in srednjih šolah. Projekt je zajemal delavnice za prepoznavanje kibernetkega nasilja in nadlegovanja ter obveščanje deklet o možnostih podpore, če doživljajo tako nasilje. Projekt Črke bolijo je kampanja ozaveščanja javnosti o kibernetkem nasilju zaradi spola s plakati na prostorih, kjer mladi preživljajo prosti čas (nočni klubi, šole, bari itn.), in s spletnimi sporočili.

V okviru projekta, ki ga financira EU, z naslovom **CYBERSAFE. Changing Attitudes among teenagers on Cyber Violence against Women and Girls**³⁴ je devet projektnih partnerjev iz različnih evropskih držav razvilo in promoviralo inovativen izkustveni izobraževalni preventivni program – orodje CYBERSAFE. Projekt vključuje igriva spletna orodja za obravnavo vprašanja spletnega nasilja nad ženskami in dekleti med mladimi (13–16 let) v učilnicah. CYBERSAFE spodbuja zdrave odnose in enakost spolov na spletu. Orodje CYBERSAFE zagotavlja informacije in orodja za pripravo in izvedbo štirih delavnic o vprašanih spletnega nasilja zaradi spola z namenom **ozaveščanja, spodbujanja in podpore mladih** pri varnem in odgovornem vedenju na spletu. Projekt se je zaključil leta 2021. Končno poročilo vsebuje veliko koristnih podatkov..

²⁸ GenPol Gender & Policy Insights 2019. *When technology meets misogyny. Multi-level, intersectional solutions to digital gender-based violence*, str. 14. CyberSafe 2021, str. 30–33 in 72, s sklicevanjem na projekt deSHAME o spletnem spolnem nadlegovanju in nasilju. Na voljo na <https://www.childnet.com/our-projects/project-deshame>.

²⁹ CyberSafe, *Cyber violence against women and girls*. Končno poročilo 2021, str. 38–39. Na voljo na <https://wave-network.org/cybersafe-project-report-cyber-violence-against-women-and-girls/>.

³⁰ IDZ, *#Hass im Netz – der schleichende Angriff auf die Demokratie*, 2019, str. 6, 22 in 23. Na voljo na <https://www.idz-jena.de/forschung/hass-im-netz-der-schleichende-angriff-auf-unsere-demokratie-2018>.

³¹ COM (2020) 825 final, *Predlog Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o enotnem trgu digitalnih storitev (akt o digitalnih storitvah) in spremembi Direktive 2000/31/ES*. Na voljo na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020PC0825&from=en>.

³² Na voljo na <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20220114IPR21017/digital-services-act-regulating-platforms-for-a-safer-online-space-for-users>.

³³ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 14. decembra 2021 s priporočili Komisiji o boju proti nasilju zaradi spola: spletno nasilje (2020/2035(INL)), na voljo na https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0489_EN.html. Ocena evropske dodane vrednosti »Boja proti nasilju zaradi spola: Kibernetko nasilje« je podprla samoiniciativno zakonodajno poročilo z istim naslovom (2020/2035(INL)). Na voljo na [EPRS_STU\(2021\)662621_EN.pdf \(europa.eu\)](https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0489_EN.html).

³⁴ Na voljo na <https://www.stoponlineviolence.eu/>

Nadlegovanje zaradi spola na delovnem mestu

Ženske so nesorazmerno prizadete zaradi **nasilja na delovnem mestu**, kjer so zaradi neenakih razmerij moči, nizkih plač, negotovih delovnih razmer in drugih zlorab pri delu izpostavljene nasilju³⁵. Približno tretjina žensk, ki so se soočile s spolnim nadlegovanjem v EU, je to doživela na delovnem mestu³⁶.

Strateški okvir EU za varnost in zdravje pri delu za obdobje 2021–2027³⁷, ki je bil sprejet junija 2021, priznava negativne posledice nasilja, nadlegovanja in diskriminacije na delovnem mestu, bodisi zaradi spola ali zaradi drugih razlogov. V tem okviru bo Komisija pomagala pri ozaveščanju o nadlegovanju na delovnem mestu in spolni pristranskosti ter spodbujala upoštevanje spola pri načrtovanju, izvajanju in poročanju. Predlog o pooblastitvi držav članic, da ratificirajo Konvencijo Mednarodne organizacije dela o odpravi nasilja in nadlegovanja v svetu dela (št. 190), je še v obravnavi v Svetu³⁸. Konvencija je prvi mednarodni instrument, ki od pogodbenic zahteva, da prepovejo nasilje zaradi spola in nadlegovanje na delovnem mestu ter zagotavlja celovit okvir zaščite, preprečevanja in podpore žrtvam. Do pristopa EU h konvenciji št. 190 predlog direktive o nasilju nad ženskami in nasilju v družini vsebuje določbe za preprečevanje in ustrezno obravnavo primerov spolnega nadlegovanja na delovnem mestu³⁹.

Projekt SET THE TONE (Social Economy Tackling the unfair Treatment of wOmen iN Enterprises), financiran v okviru programa EU za pravice, enakost in državljanstvo, želi vplivati na miselnost in **vsakodnevno vedenje na delovnem mestu** glede spolnih stereotipov in spolnega nadlegovanja, vključno s kibernetiskim nadlegovanjem. Spodbuja dejavno sodelovanje delodajalcev in zaposlenih kot ključnih akterjev pri preprečevanju in prijavi primerov **spolnega nadlegovanja v Belgiji, Italiji, Španiji, na Poljskem in v Sloveniji**.

Projekt UniSAFE⁴⁰, ki ga financira Obzorje 2020, preučuje **nasilje zaradi spola, vključno s spolnim nadlegovanjem, v akademskih krogih in visokem šolstvu**. Projekt naj bi razvil orodje za oblikovalce politik in raziskovalne organizacije, da zmanjšajo tovrstno nasilje. **Nacionalna poročila**, ki so bila leta 2021 objavljena v **33 državah**, zajemajo nacionalne in regionalne politike o nasilju zaradi spola, namenjene univerzam, raziskovalnim inštitutom in organizacijam za financiranje raziskav. Na podlagi teh poročil so projektni partnerji UniSAFE pripravili **evropsko izhodišče vzpostavljenih politik za boj proti nasilju zaradi spola na pravni in politični ravni**.

Leta 2021 je **Nemčija** začela kampanjo za ozaveščanje javnosti z naslovom **Močnejši od nasilja**, ki se osredotoča na boj proti spolnemu nasilju na delovnem mestu ter si prizadeva **spodbuditi delodajalce in vodstvene organe, da zaščitijo svoje zaposlene pred seksizmom in spolnim nadlegovanjem**. Njen cilj je delodajalcem in zaposlenim omogočiti, da prepoznajo seksizem in spolno nadlegovanje, jih spodbuditi, da ne pogledajo stran, ter pokazati, kako se jim učinkovito zoperstaviti. Odločno ukrepanje proti seksizmu in spolnemu nadlegovanju na delovnem mestu spodbuja sodelovanje, ki temelji na zaupanju, in ustvarja močno korporativno kulturo, polno spoštovanja.

³⁵ Mednarodna organizacija dela, *Violence and Harassment against Women and Men in the World of Work*, 2017. Na voljo na https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---actrav/documents/publication/wcms_546645.pdf.

³⁶ FRA, *Violence against women: an EU-wide survey. Main results report*, 2014, str. 113. Na voljo na <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>. Po podatkih Agencije Evropske unije za temeljne pravice (FRA) je bilo pri ženskah, ki so se od svojega 15. leta soočale s spolnim nadlegovanjem, 32 odstotkov storilcev povezanih z njihovim delovnim mestom, kot so sodelavci, nadrejeni ali stranke. Na vprašanje, ali je bil storilec spolnega nadlegovanja moški ali ženska, je 71 odstotkov žrtev navedlo, da je bil storilec moški, dva odstotka, da je bila storilka ženska, 21 odstotkov pa jih je opozorilo na nadlegovalce in nadlegovalke.

³⁷Na voljo na <https://osha.europa.eu/en/safety-and-health-legislation/eu-strategic-framework-health-and-safety-work-2021-2027>.

³⁸ Na začetku leta 2020 je Evropska komisija podala predlog za pooblastilo držav članic EU, da konvencijo ratificirajo.

³⁹ Države članice bodo morale predvsem zagotoviti, da bodo zunanje svetovalne službe zagotavljale svetovanje o ustrezni obravnavi primerov spolnega nadlegovanja na delovnem mestu, vključno z razpoložljivimi pravnimi sredstvi. Poleg tega se bodo morali vodje udeležiti usposabljanj.

⁴⁰ Na voljo na <https://unisafe-gbv.eu/>.

Trgovina z ljudmi

Trgovina z ljudmi za spolno izkoriščanje je najbolj razširjena oblika izkoriščanja ljudi v Evropski uniji⁴¹. Je oblika nasilja zaradi spola, ki izvira iz neenakosti spolov. Več dejavnikov povečuje ranljivost žensk in deklet za trgovino z ljudmi, vključno z neenakostjo spolov, revščino, socialno izključenostjo, etnično pripadnostjo in diskriminacijo⁴². Skoraj tri četrtine (72 odstotkov) vseh žrtev v EU in 92 odstotkov žrtev trgovine z ljudmi za spolno izkoriščanje so ženske in dekleta. Skoraj četrtina vseh žrtev trgovine z ljudmi je otrok. Večina otrok, ki so žrtve trgovine z ljudmi, je državljani EU in so žrtve trgovine z ljudmi za spolno izkoriščanje⁴³.

Aprila 2021 je Komisija predstavila **Strategijo EU za boj proti trgovini z ljudmi (2021–2025)**⁴⁴. Strategija celovito obravnava trgovino z ljudmi, od preprečevanja do obsodbe storilcev kaznivih dejanj. Poudarja zaščito žrtev na vseh stopnjah ter še posebej upošteva ženske in otroke, ki so žrtve trgovine z ljudmi za spolno izkoriščanje. Osredotoča se na štiri področja delovanja: zmanjšanje povpraševanja, ki spodbuja trgovino z ljudmi; prekinitev kriminalnega poslovnega modela trgovcev z ljudmi, tako na spletu kot zunaj njega; podpora žrtvam, njihova zaščita in opolnomočenje, zlasti žensk in deklet; ter spodbujanje mednarodnega sodelovanja.

Zakonodaja je eno najučinkovitejših orodij, saj omogoča opredelitev kaznivega dejanja, določitev sankcij in skupnih ciljev za pregon storilcev kaznivih dejanj in zaščito žrtev. Kot enega ključnih ukrepov strategije je Komisija začela ocenjevanje **Direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi**, da bi ponovno preučila obstoječ okvir⁴⁵. V okviru ocenjevanja bo Komisija ocenila možnost obstoja minimalnih pravil, ki uporabo storitev, ki izkoriščajo žrtve trgovine z ljudmi, opredeljujejo kot kaznivo dejanje. Poleg tega bo Komisija še naprej podpirala države članice pri izvajanju direktive o boju proti trgovini z ljudmi, tudi z namenskimi financiranjem, predvsem z vključevanjem vidika spola in pravil prilagojenih otrokom.

Komisija še naprej zagotavlja, da se cilji glede trgovine z ljudmi pretvarjajo v ukrepe financiranja v okviru Sklada za notranjo varnost (ISF) in Sklada za azil, migracije in vključevanje (AMIF) z velikim poudarkom na spolu in otrocih. Oba poziva upoštevata posebnosti vidika spola pri trgovini z ljudmi.

Cilj projekta ASSIST, financiranega v okviru Sklada za azil, migracije in vključevanje, je bil razviti in zagotoviti **pravno pomoč** glede na spol in podporo za ženske, ki niso državljanke EU in so **žrtve trgovine z ljudmi za spolno izkoriščanje** v državah članicah EU, da bi prispeval k njihovem vključevanju. Za doseg tega rezultata so projektni partnerji **na Irskem, v Italiji, Nemčiji, Španiji, Belgiji in Združenem kraljestvu** zagotovili informacije in splošno podporo 50 ženskam, žrtvam trgovine z ljudmi. To je zajemalo področja, ki so ključna za njihovo vključevanje. Zagotovljena pomoč je bila osredotočena predvsem na obravnavanje posebnih vprašanj: posebnih pravnih potreb; razpoložljivosti in dostopnosti materialne pomoči ter varnega in primerne stanovanja prek določenih zavetišč ali običajnih storitev; specializirane psihološke podpore; dostopa do usposabljanja in zaposlitve ter splošne podpore pri vključevanju. Žrtve trgovine z ljudmi so imele osrednjo vlogo pri konceptualizaciji in izvajanju projekta. Med glavnimi rezultati je bila objava smernic o načelih dobre prakse pravne pomoči glede na spol in podpore pri vključevanju državljanek tretjih držav, ki so žrtve trgovine z ljudmi za spolno izkoriščanje⁴⁶.

⁴¹ 60 odstotkov registriranih žrtev trgovine z ljudmi v EU za leti 2017 in 2018. Na voljo na <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5b93c49f-12a0-11eb-9a54-01aa75ed71a1>.

⁴² Resolucija Evropskega parlamenta (2020/2029(INI)). Na voljo na https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0041_EN.html.

⁴³ COM(2020) 661 final, SWD(2020) 226 final, na voljo na https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/third_progress_report.pdf; *Data Collection on trafficking in human beings in the EU*, 2020. Na voljo na https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/study_on_data_collection_on_trafficking_in_human_beings_in_the_eu.pdf.

⁴⁴ COM(2021) 171, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021DC0171>.

⁴⁵ Komisija je začela javno posvetovanje o prihodnosti boja proti trgovini z ljudmi, vključno z mogočimi načini za krepitev, razvoj in posodobitev obstoječega okvira, ki bo odprto do 22. marca 2022. Na voljo na https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13106-Fighting-human-trafficking-review-of-EU-rules/public-consultation_en.

⁴⁶ Na voljo na [Assisting-Trafficked-Women-Best-practice-principles-of-gender-specific-assistance-IE.pdf](https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/Assisting-Trafficked-Women-Best-practice-principles-of-gender-specific-assistance-IE.pdf) (immigrantcouncil.ie).

Na Cipru imajo vse žrtve trgovine z ljudmi in/ali spolnega izkoriščanja, ki niso državljani EU, tako ženske kot moški, **prost dostop do zaposlitve** enako kot Ciprčani in državljani EU, medtem ko so njihovi primeri v postopku sodne obravnave. Žrtve, ki želijo delati, se lahko obrnejo na zavod za zaposlovanje, kjer dobijo pomoč pri iskanju zaposlitve od ustrezno usposobljenega svetovalca ali svetovalke za zaposlovanje s prilagojenim pristopom. Svetovalec ali svetovalka sodeluje s socialnimi delavci in delavkami in vsako osebo usmerja z namenom iskanja ustrezne zaposlitve, kjer se bo počutila varno. Žrtve obveščajo tudi o tečajih grškega in angleškega jezika, ki se jih lahko udeležijo, in drugih možnostih usposabljanja.

Septembra 2021 je **latvijska vlada** sprejela **Načrt za preprečevanje trgovine z ljudmi za obdobje 2021–2023**. Ukrepi, določeni v načrtu, zajemajo 31 ukrepov, razdeljenih na štiri tematske prednostne naloge: (1) *preprečevanje*, ki med drugim vključuje programe usposabljanja in izobraževanja ter kampanje za ozaveščanje; (2) *zaščita in pravice žrtev*, vključno z zakonodajnimi ukrepi in zagotavljanjem socialnih storitev ter obravnava žrtev v zvezi z nastanitvijo, zdravljenjem, storitvami na področju duševnega zdravja, informacijami, pravnimi storitvami, oblačili in hrano, prevajalskimi storitvami, izobraževanjem o samooskrbi in samopostrežnih veščinah ter podporo pri vprašanjih zaposlovanja in ponovnega vključevanja v družbo; (3) *pregon storilcev*; (4) *partnerstva z zasebnim in javnim sektorjem*, katerih cilj je spodbujanje vodenja, raznolikosti, krepitve zaupanja in trajnosti, osredotočene na posameznika, ter učinkovitih komunikacijskih ukrepov.

Podpora žrtvam nasilja zaradi spola

Unija enakosti mora **zagotoviti dostop do pravnega varstva vsem žrtvam nasilja zaradi spola**, ne glede na to, kje v EU in v kakšnih okoliščinah se je kaznivo dejanje zgodilo. Glede na porast nasilja nad ženskami in nasilja v družini zaradi pandemije covida-19⁴⁷ je še pomembneje, da žrtve nasilja z ustreznimi podpornimi storitvami opolnomočimo, da lahko prijavijo kaznivo dejanje, sodelujejo v kazenskih postopkih, zahtevajo odškodnino in okrevajo – kolikor je mogoče – od posledic nasilja. Predlog direktive o nasilju nad ženskami in nasilju v družini bo po pričakovanjih uvedel minimalne standarde za nacionalne podporne službe, ki se bodo bolj neposredno odzvale na posebne potrebe žrtev nasilja nad ženskami in nasilja v družini (glejte zgoraj).

Hkrati se Komisija ukvarja z izvajanjem prve **Strategije EU o pravicah žrtev (2020–2025)**⁴⁸, vključno z mogočimi spremembami direktive o pravicah žrtev⁴⁹. Komisija je organizirala tudi pobude v okviru **platforme za pravice žrtev**, ki združuje glavne deležnike na ravni EU, pomembne za pravice žrtev. Z njo želi Komisija omogočiti stalno izmenjavo dobrih praks in medsebojno povezovanje med Strategijo o pravicah žrtev in na primer Strategijo za enakost spolov za obdobje 2020–2025. Poleg dveh plenarnih zasedanj Komisija redno organizira priložnostne sestanke platforme za pravice žrtev, ki so namenjeni posebnim temam. Leta 2021 so teme med drugim zajemale dostop do pravnega varstva za ranljive odrasle kot žrtve kaznivih dejanj, dostop do pravnega varstva za nezakonite migrante kot žrtve kaznivih dejanj in nasilje nad ženskami. Komisija trenutno dela na **komunikacijski kampanji o pravicah žrtev**, ki se bo začela leta 2022 in bo imela poseben poudarek na žrtvah nasilja zaradi spola, nasilja v družini in kaznivih dejanj iz sovraštva proti osebam LGBTIQ.

V zvezi s posebnimi podpornimi ukrepi je Komisija nadaljevala s pobudo, ki jo je konec leta 2020 začelo nemško predsedstvo Sveta⁵⁰, da se vzpostavi **telefonska linija za pomoč žrtvam nasilja nad ženskami po vsej EU**, ko potrebujejo pomoč in podporo. Do zdaj je večina od 15 držav članic predložila pisne izjave o zavezi, da bodo telefonsko številko za pomoč brezplačno nudile 24 ur na dan, sedem dni v

⁴⁷ FRA, *Crime, safety and victims' rights*, 2021. Na voljo na <https://fra.europa.eu/en/publication/2021/fundamental-rights-survey-crime>.

⁴⁸ Na voljo na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0258>.

⁴⁹ Na voljo na https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12727-Supporting-crime-victims-evaluation-of-the-Victims%E2%80%99-Rights-Directive/public-consultation_en.

⁵⁰ Od junija do decembra 2020.

tednu. Na podlagi tega je Komisija uvedla rezervacijo številke za celotno EU, ki naj bi začela delovati jeseni 2022. Ko bo številka rezervirana na ravni EU, bodo morale države članice številko dodeliti na nacionalnemu ponudniku storitev⁵¹. Telefonski liniji za pomoč se lahko vselej pridružijo preostale države članice.

Financiranje ima pomembno vlogo pri podpori žrtvam in preživelim, razvoju novih načinov za obravnavo nasilja zaradi spola, usposabljanju strokovnjakov ter spreminjanju vedenja in odnosa. Komisija še naprej financira organizacije in projekte, ki se borijo proti nasilju zaradi spola. To delo se trenutno izvaja v okviru Daphne novega programa za državljane, enakost, pravice in vrednote (CERV), uradno sprejetega in uvedenega spomladi 2021⁵².

Prvi razpis za zbiranje predlogov v okviru Daphne (boj proti nasilju zaradi spola in nasilju nad otroki) je bil objavljen v prvi polovici leta 2021. Osredotočil se je na dve glavni prednostni nalogi: prvič, zgodnje odkrivanje, preprečevanje in zaščita in/ali podpora ženskam, otrokom, mladim in LGBTIQ-žrtvam ali morebitnim žrtvam nasilja s posebno pozornostjo na razmere, ki so posledica pandemije covida-19; in drugič, preprečevanje nasilja zaradi spola z obravnavanjem moškosti ter spodbujanjem vključevanja moških in fantov. Okvirni proračun razpisa je znašal 17,7 milijona EUR. Izbirni postopek je bil zaključen oktobra 2021, financiranje pa je bilo dodeljeno 40 projektom.

Decembra 2021 je bil v okviru Daphne objavljen drugi razpis za zbiranje predlogov s proračunom več kot 30 milijonov EUR in poudarkom na preprečevanju različnih oblik nasilja zaradi spola, spopadanju s škodljivimi praksami proti ženskam in dekletom, izboljšanju nacionalnega zbiranja podatkov o nasilju nad otroki ter izboljšanju sistemov zaščite otrok na nacionalni in lokalni ravni. Izbirni postopek za razpis bo potekal v letu 2022.

Projekt SHE, ki ga financira EU, predlaga boj proti nasilju v družini nad ženskami s pripravo in izvajanjem programa usposabljanja za preprečevanje in podporo za strokovnjake za kadre v javni upravi v **Bolgariji**. Projekt bo prispeval k prizadevanjem za odpravo nasilja v družini z ustvarjanjem orodij in zmogljivosti, s katerimi se bo opremila skupina strokovnjakov z dobrimi možnostmi za identifikacijo, podporo in napotitev žrtev.

Projekt RESISTIRE⁵³, ki ga financira Obzorje 2020, preučuje, kako so politični odzivi na covid-19 povečali neenakost med spoloma, in s tem posebno pozornost namenja povečanju nasilja zaradi spola. Leta 2021 je bila izvedena kvantitativna raziskava o porastu klicev na telefonske številke za nujne primere in v zatočišča med nacionalnimi zaprtji, ki je opredelila številne dobre prakse za boj proti nasilju zaradi spola ter podporo žrtvam na regionalni in nacionalni ravni in ravni EU.

Projekt Fathers rock (Očetje so super – Fathers' engagement in the Role Of Care Keeping mothers and children safe) pod vodstvom Španije se osredotoča na preprečevanje nasilja zaradi spola v ključnih predporodnih in jasličnih službah. Cilj projekta je vzpostaviti večagencijski model sodelovanja za preprečevanje in obravnavo nasilja v družini s sodelovanjem z očetmi na področju čustvenih veščin in veščin obvladovanja, odgovornosti, ozaveščanja o nasilnem vedenju ter samorefleksije in iskanja pomoči. Z vključevanjem očetov v predporodno oskrbo in starševstvo je mogoče zmanjšati verjetnost nasilja ter izboljšati dobro počutje in razvoj otrok ter zdravje odnosov in obeh staršev.

⁵¹ Nekatere raziskave kažejo, da lahko pomembno vlogo igra dvig ozaveščenosti o razpoložljivi podpori. Študija, ki se osredotoča na italijanske podatke, je pokazala, da je medijska kampanja, namenjena promociji telefonske številke 1522, ki nudi podporo žrtvam intimnopartnerskega nasilja, ki jo je sprožila italijanska vlada, uspešno povečala prijave o nasilju v družini za kar 300 odstotkov v primerjavi s povprečjem pred kampanjo pred zaprtjem. Glejte Colagrossi, M., Deiana, C., Geraci, A. and Giua, L., Anti-Abuse Helpline Campaign and Domestic Violence, Evropska komisija, 2020, JRC121795.

⁵² Uredba (EU) 2021/692. Na voljo na [EUR-Lex - 32021R0692 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#).

⁵³ Na voljo na <https://resistire-project.eu/the-project/>.

Projekt X-MEN obravnava moškost in vključenost ogroženih ali socialno izključenih moških in fantov na **Portugalskem, Hrvaškem in v Španiji**. Glavni cilj projekta je promocija nenasilne moškosti in razvoj strategij, ki prekinjajo kroge nasilja in s tem prispevajo k trajnostnemu preprečevanju sekundarnega in terciarnega nasilja, hkrati pa spodbujajo orodja in tehnike za zmanjšanje nasilja zaradi spola in spodbujanje enakosti spolov.

Leta 2021 je Komisija izbrala številne evropske mreže kot dolgoročne partnerje v okviru programa CERV. Te organizacije so upravičene do sredstev za poslovanje, da bi povečale svoje zmogljivosti za prispevanje k razvoju in izvajanju politik EU na svojem področju⁵⁴. Na področju nasilja zaradi spola so bile izbrane mreže End FGM EU, WAVE (Women Against Violence Europe), WWP EN (European Network for the Work with Perpetrators of Domestic Violence – Evropska mreža za delo s storilci nasilnih dejanj v družini) in EFJCA (European Family Justice Center Alliance), na področju enakosti spolov pa EWL (European Women's Lobby – Evropski ženski lobi) in IPPFEN (International Planned Parenthood Federation – Mednarodna zveza za načrtovano starševstvo).

V **Belgiji** se je v Gentu nadaljeval pilotni projekt o mobilnem alarmnem sistemu za primere intimnopartnerskega nasilja. Naprava je sestavljena iz alarmnega gumba, ki ga žrtve nosijo, kjer koli so, in ga lahko pritisnejo, ko se počutijo ogrožene zaradi osebe, ki jih zalezuje, in sicer njihovega bivšega partnerja. Ob prejemu klica se na kraj žrtve čim prej napoti policijsko patruljo. Ta kraj ni nujno žrtvin dom. Tak sistem ima številne prednosti: hitrost klica in spremljanja, dostopnost sistema (ki se vzpostavi na željo žrtve), sodelovanje vseh strani z multidisciplinarnim posvetovanjem in dejstvo, da sta to dolgoročna rešitev in spremljanje za številne žrtve. Shema je bila leta 2021 pozitivno ocenjena in razmišlja se o uporabi tudi na drugih območjih države.

Na **Hrvaškem** so Ministrstvo za notranje zadeve, Urad za enakost spolov, Agencija ZN za begunce (UNHCR) in državni urad Mednarodne organizacije za migracije sodelovali pri začetku pobude za izdelavo zloženke o nasilju zaradi spola za migrantke, begunke in prosilke za azil. Namen zloženke je obveščanje ranljive skupine žensk o njihovih pravicah, storitvah in možnostih, da zaprosijo za azil na podlagi interpretacije Konvencije o beguncih iz leta 1951, ki upošteva vidik spola. Leta 2021 je bila zloženka natisnjena v 3.000 izvodih, leta 2022 pa bo ponovno natisnjena v 3.000 izvodih. Če bo pobuda uspešna, bo zloženka natisnjena vsako leto.

Preseganje spolnih stereotipov

Čeprav za neenakost spolov ni enega samega vzroka, so med najstalnejšimi vzroki **škodljive družbene norme in stereotipi**⁵⁵. Spolni stereotipi lahko omejijo razvoj naravnih talentov in sposobnosti deklet in fantov, žensk in moških ter tudi njihove izobraževalne in poklicne izkušnje in življenjske možnosti na sploh. Uporabljajo se za utemeljitev in ohranjanje zgodovinskih odnosov moči moških nad ženskami. Zato diskriminatorne norme ter seksistični pogledi in pristranskosti še naprej omejujejo napredek žensk in deklet, od preprečevanja pomembne politične udeležbe ter dostopa do storitev in pravic spolnega in reproduktivnega zdravja do poslabšanja neplačanih obveznosti oskrbe, plačne vrzeli, segregacije na delovnem mestu in premajhne zastopanosti na trgu dela.

Leta 2021 je Komisija še naprej podpirala pobude za odpravo spolnih stereotipov na ravni politik, tudi s svojimi programi financiranja. V tem okviru in kot je predvideno v Strategiji za enakost spolov, se je Komisija začela pripravljati na **komunikacijsko kampanjo po celotni EU**, katere cilj je izpodbijanje spolnih stereotipov. Kampanja bo zajemala različna področja življenja, kot so poklicne izbire, ravnotežje med poklicnim in zasebnim življenjem ter uravnotežena zastopanost spolov pri odločanju. Sporočila bodo nagovarjala predvsem mlade.

⁵⁴ Glejte razpis za zbiranje predlogov na call-fiche_cerv-2021-og-fpa_en.pdf (europa.eu).

⁵⁵ Svet Evrope, »What causes gender-based violence?« Agencija Združenih narodov za ženske, 2020. Na voljo na <https://www.coe.int/en/web/gender-matters/what-causes-gender-based-violence>.

V okviru novega programa za državljane, enakost, pravice in vrednote (CERV) je bil novembra 2021 objavljen razpis za zbiranje predlogov za projekte o enakosti spolov. Skupaj s spodbujanjem enake udeležbe in zastopanosti žensk in moških pri političnem in gospodarskem odločanju si prizadeva za odpravo spolnih stereotipov, tudi v oglaševanju in medijih, s poudarkom na mladih. Skupni proračun razpisa je 6,8 milijona EUR.

V okviru vključevanja in enakosti spolov v evropskem izobraževalnem prostoru (EEA)⁵⁶ se je Komisija zavezala, da bo **presejala spolne stereotipe v izobraževanju** in obravnavala druge težave glede na spol, kot so ustrahovanje, spletno nasilje in spolno nadlegovanje, ki so jim izpostavljena predvsem dekleta in ženske. Za napredek na tem področju je Komisija ustanovila sedem delovnih skupin, ki vključujejo vladne predstavnike in predstavnice, socialne partnerje in partnerice, nevladne in mednarodne organizacije, ki so se prvič sestale novembra 2021. Ena od novih delovnih skupin se neposredno ukvarja z enakostjo in vrednotami ter se osredotoča na strukturne reforme za spodbujanje enakosti v izobraževanju in usposabljanju. Med drugimi cilji se spopada z vrzeli v informacijah in praksah, na primer pri razumevanju vidika spola v šolskem izobraževanju (prepoznavanje posebnih izzivov in dobrih praks) ali vloge spolnih stereotipov pri šolski uspešnosti in poklicni motivaciji.

Leta 2021 je Komisija objavila tudi **izobraževalna orodja**⁵⁷ za učitelje in učiteljice ter učence in učenke v osnovnih in srednjih šolah za prepoznavanje in preizpraševanje spolnih stereotipov ter odkrivanje poklicnih priložnosti v prometnem sektorju. Med zaposlenimi v prometnem sektorju je zgolj 22 odstotkov žensk. Sektor naj bi v prihodnosti rasel in zaposloval več visoko kvalificiranih delavcev in delavk, predvsem z veščinami v inženirskih in digitalnih tehnologijah. Orodja kažejo, da priložnosti, ki so na voljo v hitro spreminjajočem se prometnem sektorju, niso omejene na določen spol.

Avstrijski STEM – izziv za dekleta je nacionalna pobuda in tekmovanje, v katerem se dekleta in mlade ženske spodbuja k uporabi matematike, IT/računalništva, naravoslovja ali tehnologije pri razvoju ustvarjalnih zamisli za spopadanje z globalnimi izzivi. Zamisli je bilo mogoče oddati do 31. avgusta 2021. Cilj pobude je vzbuditi več navdušenja med dekleti in mladimi ženskami za matematiko, računalništvo, naravoslovje in tehnologijo ter preprečiti pomanjkanje kvalificiranih delavcev in delavk v Avstriji kot poslovni lokaciji.

Namen projektov **EQUALS-EU**⁵⁸ in **shemakes.eu**⁵⁹, ki ju financira EU, je podpreti mlade podjetnice z digitalnimi veščinami v IKT in trajnostni tekstilni industriji ter zrušiti stereotipe z vrsto hekonov in inovacijskih taborov.

V **Luksemburgu** je bil ustanovljen mladinski festival z naslovom Rock de Rack. Tema festivala je enakost med ženskami in moškimi, odprt pa je za vse razrede srednješolskega izobraževanja v Luksemburgu. Ob prijavi se lahko različnih delavnic udeleži do 200 dijakov in dijakinj. Leta 2021 so bile splošne teme stereotipi ter spolne vloge v filmih, serijah in medijih. Po dveh serijah delavnic so si vsi udeleženci ogledali Histoire(s) de femme(s), dokumentarni film o razvoju pravic žensk v Luksemburgu, nato pa dejavno sodelovali v odprtem dialogu z ministrom za enakost žensk in moških ter s strokovnjaki in strokovnjakinjami v občinstvu.

USPEŠNO GOSPODARSTVO, TEMELJEČE NA ENAKOSTI MED SPOLOMA

Stopnja zaposlenosti žensk (20–64 let) se z leti vztrajno povečuje in je leta 2020 dosegla 66,2 odstotka v primerjavi s 60,6 odstotka leta 2010. Kljub temu se je od leta 2019 zaradi covida-19 zmanjšala za 0,9

⁵⁶ Na voljo na <https://education.ec.europa.eu/about/strategic-framework>.

⁵⁷ Na voljo na https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/social-issues/women-transport/attractiveness-transport-sector/educational-toolkits-help-fight-gender-stereotypes_en.

⁵⁸ <https://equals-eu.org/the-project/>

⁵⁹ <https://shemakes.eu/>

odstotne točke⁶⁰. To je povezano z vzorcem dosežene izobrazbe žensk, pri čemer več žensk kot moških zaključi visokošolsko izobraževanje in pridobi diplomu višje stopnje.

Kljub izboljšavam položaja žensk v družbenem in poklicnem življenju številne vrzeli med spoloma ostajajo skoraj nespremenjene. Plačna vrzel kaže na zelo počasen napredek. Leta 2020 se je zmanjšala na 13 odstotkov v primerjavi s 15,8 odstotka leta 2010. Ženske ostajajo primarne negovalke otrok in so v glavnem odgovorne za gospodinjstva opravila. To velja tudi za družine z dvojnimi dohodki, kar ženske obremenjuje z »drugo izmeno« in dejansko omejuje njihovo udeležbo pri plačanem delu. Plačna vrzel med spoloma v ekvivalentu polne zaposlitve je leta 2020 znašala 17,1 odstotka, kar se v veliki meri odraža v večjemu deležu žensk med zaposlenimi s krajšim delovnim časom (29,1 odstotka zaposlenih žensk v primerjavi s 7,8 odstotka moških leta 2020)⁶¹. Hkrati se organizacija dela in delovnega časa ni bistveno spremenila in izvaja se še nekaj zgodnjih poskusov skrajšanega delovnega časa za vse⁶². Enako pomembno je, da se zaradi prevladujočih spolnih norm mesto moških v družbi ne razvija v enaki meri kot mesto žensk. Moški namreč zasedajo delovna mesta na višjih položajih, kjer zaslužijo več kot ženske ter manj verjetno prispevajo k vzgoji otrok in gospodinjstvom opravilom. Še naprej trg dela zapušča več žensk kot moških po rojstvu otrok ali zaradi drugih obveznosti, povezanih z oskrbo. Leta 2020 je bilo neaktivnih 13,8 odstotka žensk v primerjavi z 1,2 odstotka moških, ker so skrbele za otroke ali nezmožne odrasle osebe. Približno polovica (47,6 odstotka) žensk, starih od 25 do 54 let, ki niso bile vključene na trg dela, je bila leta 2020 v EU (brez Nemčije) v tem položaju zaradi osebnih ali družinskih obveznosti. Nasprotno pa je ustrezen delež moških znašal 7,5 odstotka⁶³.

Čeprav dolgoročni vpliv pandemije na socialno-ekonomski položaj žensk še ni povsem jasen, prvi podatki kažejo, da je kriza zaradi covid-19 samo še okrepila stanje pred pandemijo. Kažejo predvsem, kako malo dejstvo, da ima mati plačano zaposlitev, spreminja stereotipno delitev skrbi in obveznosti med partnerjema doma. Med pandemijo je večje breme otroškega varstva padlo na ženske, ne glede na njihov status na trgu dela. Zato je bila verjetnost, da bodo delavke prevzele vloge s krajšim delovnim časom, skrajšale svoj delovni čas ali vzele neplačan dopust, večja (glejte razdelke v nadaljevanju). Tako lahko učinki pandemije ohranijo ali celo poglobijo obstoječe neenakosti med spoloma in izničijo dosednji napredek.⁶⁴

Odpravljanje vrzeli med spoloma na trgu dela

Dolgoletne izzive, povezane z udeležbo žensk na trgu dela, je še poslabšala pandemija covid-19. Stopnje zaposlenosti obeh spolov so se v prvem letu pandemije zmanjšale, vendar so ženske v obdobjih zaprtij večine javnega življenja doživele strmejši padec delovnega časa kot moški. Ženske v rodni dobi (stare 25–49 let) so imele poleti 2020 najmanj možnosti za zaposlitev⁶⁵. Kriza je očitno vplivala na zaposlovanje v shemah s krajšim delovnim časom in s pogodbami za določen čas, pri čemer je oboje še posebej razširjeno med ženskami. Leta 2020 se je delež pogodb za določen čas zmanjšal za 1,2 odstotne točke, kar je največji upad doslej in se je znižal na 10,7 odstotka. Delež zaposlitev s krajšim delovnim časom od vseh zaposlenih se je zmanjšal s 17,8 odstotka leta 2019 na 16,6 odstotka leta 2020⁶⁶. Tudi

⁶⁰ Na voljo na https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LFSI_EMP_A_custom_2149968/default/table?lang=en.

⁶¹ Na voljo na https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economy-finance/2022_european_semester_proposal_for_a_joint_employment_report_0.pdf.

⁶² Pilotni projekt poteka v Španiji, glejte <https://www.reuters.com/world/the-great-reboot/four-beats-five-pandemic-prompts-shorter-working-week-trials-2021-08-12/>, ali v Združenem kraljestvu, glejte <https://www.4dayweek.co.uk/>.

⁶³ Na voljo na https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=People_outside_the_labour_force#More_people_outside_the_labour_force_in_2020.

⁶⁴ Glejte tudi Svet Evropske unije, »Council Conclusions on the Socio-Economic Impact of COVID-19 on Gender Equality«, odobreno v času portugalskega predsedovanja, 2021, na voljo na <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8884-2021-INIT/en/pdf>, in EIGE, »The Covid-19 pandemic and intimate partner violence against women in the EU«, 2021. Na voljo na <https://eige.europa.eu/publications/covid-19-pandemic-and-intimate-partner-violence-against-women-eu>.

⁶⁵ EIGE, Gender equality and the socio-economic impact of COVID-19, zapiski za portugalsko predsedstvo, 2021.

⁶⁶ Na voljo na https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?oldid=542937#Temporary_contracts_and_part-time_employment_hit_by_the_COVID-19_crisis.

nekatero ranljive skupine so trpele zaradi negativnega vpliva pandemije, na primer več izgub delovnih mest in negotovosti so nesorazmerno prizadele delavke migrantke⁶⁷. Nedavna študija Eurofounda in EIGE kaže, da so od leta 2010 države članice z največjimi vrzeli med spoloma pri zaposlovanju zmanjšale to vrzel in se pri tem vprašanju približujejo uspešnejšim državam članicam⁶⁸. V zadnjem času je vrzel med spoloma pri zaposlovanju znašala 11 odstotnih točk, vendar v EU-27 že drugo leto zapored ni približevanja.⁶⁹ Številne države članice z velikimi vrzeli med spoloma pri zaposlovanju so leta 2020 zabeležile poslabšanje, čas pa bo pokazal, ali se bo EU vrnila k pozitivnemu trendu iz prejšnjih let.

Zaposlovanje žensk ima pomembno vlogo pri okrevanju, ki upošteva vidik spola. Leta 2021 so se voditelji EU jasno zavezali, da bodo okrepili boj proti diskriminaciji zaradi spola. Deklaracija, ki so jo v Portu⁷⁰ 8. maja 2021 podpisali voditelji in voditeljice držav in vlad EU, je izpostavila evropski steber socialnih pravic kot temeljni element okrevanja. Voditelji so se zavezali, da si bodo dejavno prizadevali za odpravo vrzeli med spoloma pri zaposlovanju, plačah in pokojninah. Podobno so sklepi Sveta⁷¹, sprejeti junija 2021, pozvali h krepitvi politik o enakosti spolov ter opolnomočenja žensk in deklet kot prednostne politične naloge, predvsem v okviru politik, ki se odzivajo na krizo zaradi covida-19 in njene posledice.

Nova ciljna stopnja zaposlenosti po vsej EU za leto 2030⁷², ki jo je predlagala Komisija v Akcijskem načrtu za izvajanje evropskega stebra socialnih pravic⁷³, potrjuje zavezanost vključujoči visoki stopnji zaposlenosti; 78 odstotkov prebivalstva, starega od 20 do 64 let. Za doseg tega splošnega cilja, napredek na področju enakosti spolov postane najpomembnejši. EU si mora prizadevati za prepolovitev vrzeli med spoloma pri zaposlovanju v primerjavi z letom 2019. V praksi to pomeni, da se bo morala zaposlenost žensk povečevati vsaj trikrat hitreje kot moških, da se bo vrzel s približno 11 odstotnih točk znižala na približno 5,5 odstotne točke. Glede na zanemarljivo izboljšanje vrzeli med spoloma pri zaposlovanju v zadnjih petih letih (z 11,2 odstotne točke leta 2015 na 11 odstotnih točk leta 2020) je to velik izziv za oblikovanje politik EU in nacionalnih politik⁷⁴ – glejte sliko 1 v nadaljevanju. Hkrati je obravnavanje vrzeli med spoloma pri zaposlovanju jasen poslovni model, saj prispeva k rasti in bo imelo verjetno pozitivne učinke na produktivnost⁷⁵, poleg svojih uveljavljenih pozitivnih učinkov na zmanjševanje revščine in socialno vključenost ter odziv na krčenje delovne sile⁷⁶.

⁶⁷ IOM (2020): COVID-19 and women migrant workers: Impacts and Implications.

⁶⁸ Na voljo na https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef21041en.pdf.

⁶⁹ Na voljo na https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economy-finance/2022_european_semester_proposal_for_a_joint_employment_report_0.pdf

⁷⁰ Na voljo na <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/05/08/the-porto-declaration/>.

⁷¹ Na voljo na <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8884-2021-INIT/en/pdf>.

⁷² »Oblikovanje Unije enakosti«, Akcijski načrt za evropski steber socialnih pravic, sprejet 4. marca 2021. Na voljo na <https://op.europa.eu/webpub/empl/european-pillar-of-social-rights/en/>.

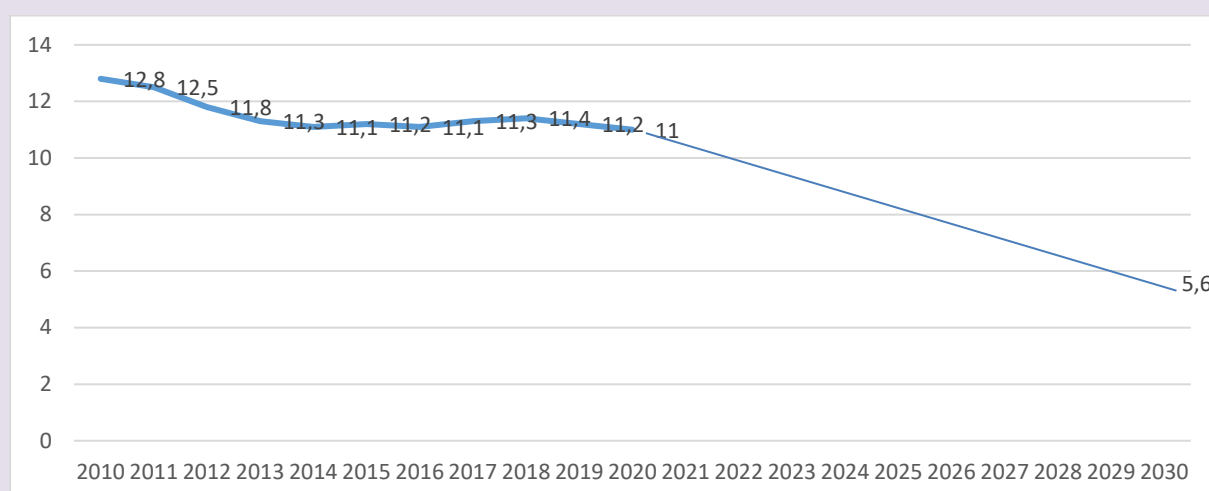
⁷³ <https://op.europa.eu/webpub/empl/european-pillar-of-social-rights/en/>

⁷⁴ Na voljo na <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2021/european-jobs-monitor-2021-gender-gaps-and-the-employment-structure>.

⁷⁵ Kingma A., Vandeplas A., »The Macro-Economic Benefits of Gender Equality«, European Economy Economic Brief, Evropska komisija, Generalni direktorat za ekonomske in finančne zadeve, *prihajajoče*.

⁷⁶ Na voljo na https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economy-finance/2022_european_semester_proposal_for_a_joint_employment_report_0.pdf

Slika 1 Vrzeli med spoloma pri zaposlovanju (EU-27)

Vir: Eurostat, Anketa o delovni sili [lfsi_emp_a]

Cikel **evropskega semestra 2021** je bil začasno prilagojen, da bi ga uskladili z **Mehanizmom za okrevanje in odpornost (RRF)**. Uredba o vzpostavitvi mehanizma⁷⁷ zahteva, da nacionalni načrti za okrevanje in odpornost (NOO) podrobno opisujejo, kako bodo ukrepi prispevali k enakosti spolov in enakim možnostim. Več načrtov vsebuje posebne cilje in mejnike, pomembne za enakost spolov. Med sprejetimi NOO je doslej 115 ukrepov osredotočenih na enakost spolov, 320 ukrepov pa na podporo otrokom in mladim.⁷⁸ Sredstva za obnovo bodo na primer namenjena povečanju ponudbe otroškega varstva in podpori ustanavljanju ženskih podjetij v Italiji ter razširitvi storitev otroškega varstva in celodnevnega šolanja v Nemčiji. Namenjena bodo povečanju števila mest v predšolskem izobraževanju in varstvu ter podaljšanju delovnega časa v Avstriji ter podpiranju razvoja zakona o enakih plačilih za ženske in moške, spodbujanju uravnotežene udeležbe na vodstvenih položajih in boju proti poklicni segregaciji na Portugalskem⁷⁹ (glejte tudi 4. poglavje). Poročila o državah v okviru evropskega semestra, ki naj bi bila sprejeta spomladi 2022, bodo vsebovala pregled gospodarskega in družbenega razvoja ter izzivov, s katerimi se soočajo države članice, vključno z izzivom vrzeli med spoloma pri zaposlovanju. Svet je Komisijo pozval,⁸⁰ naj preuči položaj žensk na trgu dela in upošteva vključevanje vidika spola v vseh pomembnih vidikih evropskega semestra skladno s smernicami za zaposlovanje za leto 2020, kjer je to primerno.

Politike EU si prizadevajo uporabiti vse razpoložljive vzvode, da bi pritegnile več žensk na trg dela v obliki zaposlovanja v rastočih sektorjih, kot je platformno delo, podpore ženskemu podjetništvu ali podpore javnih zavodov za zaposlovanje.

V zadnjih letih se je zaposlitveni potencial **spletnih delovnih platform** pojavil v politični razpravi, saj veljajo za prilagodljiv nadomestek za tradicionalne oblike zaposlitve za osebe z družinskimi obveznostmi ali obveznostmi oskrbe. Platformno gospodarstvo hitro raste in razmere, ki jih je ustvaril covid-19, so ta trend še pospešile, kar je okrepilo potrebo po upoštevanju delovnih razmer delavcev v gospodarstvu digitalnih platform. Delež žensk, ki delajo prek platform, se je v zadnjem času povečal, predvsem pri delu na spletnih platformah (v nasprotju s platformnim delom na lokaciji)⁸¹. Platformno gospodarstvo je ustvarilo priložnosti za ženske, ki so morale ostati doma zaradi skrbi za otroke in

⁷⁷ Na voljo na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R0241>.

⁷⁸ Na voljo na https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/index.html.

⁷⁹ Na voljo na https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility/recovery-and-resilience-facility-latest_en.

⁸⁰ Na voljo na <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8884-2021-INIT/en/pdf>.

⁸¹ Study to gather evidence on the working conditions of platform workers, CEPS, EFTHIEA in HIVA-KU Leuven, marec 2020; na voljo na <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=22450&langId=en>.

družinskih obveznosti, vendar je mogoče opaziti precejšnjo razliko med spoloma med vrstami nalog⁸². Komisija je decembra 2021 predlagala **direktivo o izboljšanju delovnih razmer platformnih delavcev**⁸³, ki upošteva vidik spola tega razvoja. EU še naprej podpira žensko **podjetništvo** ter spodbuja pravična okolja ter okolja, ki za **inovacije in zagonska podjetja** upoštevajo vidik spola. Cilj **strategije za MSP**⁸⁴ je opolnomočiti ženske in dekleta, da ustanovijo lastno podjetje, in tako izboljšati uravnoteženost zastopanost spolov v tem sektorju. Delavnice medsebojnega učenja in izkustvene skupnosti, ki jih organizira Komisija, podpirajo razvoj nadaljnjih priporočil politik o tem, kako podpreti podjetnice.

Leta 2021 je evropska spletna platforma **WEgate**⁸⁵ še naprej ponujala storitve, ki podjetnice povezujejo z omrežji in poslovnimi organizacijami ter jim omogočijo dostop do spletnih trgov in tudi do mentorstva, usposabljanja za finančno pismenost in medsebojnega učenja. Usposabljanje in mentorstvo podjetnic in raziskovalk je tudi cilj **programa Women Leadership Programme**⁸⁶ Mreža **Enterprise Europe Network**⁸⁷ ki jo financira Komisija in je največja svetovna podporna mreža za mala in srednje velika podjetja (MSP), podpira ženske prek novoustanovljene **tematske skupine za žensko podjetništvo**. Njena cilja sta med drugim omogočiti podjetniško učenje in pomagati ženskam, da pritegnejo tvegani kapital.

Komisija v sodelovanju z OECD izvaja študije⁸⁸ in oblikuje orodja⁸⁹, ki državam članicam pomagajo pojasniti, katere politike imajo resnično pozitiven učinek na žensko podjetništvo. Financira tudi projekt **Boljša inkubacija**⁹⁰ za spodbujanje običajnih inkubatorjev, naj posvetijo več pozornosti vključujočemu vidiku podjetništva.

Kljub temu je **ključna težava in največji izziv za rast podjetnic dostop do financiranja**. Ženske ustanovijo tretjino vseh zagonskih podjetij, vendar imajo več težav pri zbiranju sredstev za svoja podjetja kot moški. Glede na poročilo o stanju evropske tehnologije v letu 2020⁹¹ so v Evropi ekipe, sestavljene zgolj iz moških ustanoviteljev, prejele 91 odstotkov kapitala, vloženega v evropsko tehnologijo, medtem ko je šlo sedem odstotkov sredstev mešanim ekipam in manj kot dva odstotka izključno ženskim ekipam. To stanje v zadnjih letih stagnira, čeprav podjetja, ki jih vodijo ženske, v poznejših fazah dosegajo presežne rezultate in potrebujejo manj kapitala, hkrati pa zagotavljajo višje donose.

Komisija raziskuje, kako je mogoče okrepiti udeležbo žensk v evropskem **tveganem kapitalu** in naložbenem okolju. V okviru pogajanj za uvedbo programa **InvestEU** potekajo razprave o tem, kako najbolje zagotoviti financiranje, ki upošteva vidik spolov. Predvideni so številni ukrepi, med drugim:

- povečanje pretoka kapitala v sklade, katerih upravljanje in odločanje vključujeta ženske;
- zagotavljanje krepitve zmogljivosti finančnih posrednikov za spodbujanje naložb z vidika spola;
- spodbujanje več žensk na vodilnih položajih v naložbeni skupnosti; ozaveščanje glede razlike v naložbah med spoloma.

⁸² Evropski inštitut za enakost spolov, Artificial intelligence, platform work and gender equality, januar 2022; na voljo na <https://eige.europa.eu/publications/artificial-intelligence-platform-work-and-gender-equality-report>.

⁸³ Na voljo na https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12828-Improving-the-working-conditions-of-platform-workers_en.

⁸⁴ Na voljo na https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-sme-strategy-march-2020_en.pdf.

⁸⁵ Na voljo na <https://wegate.eu/>.

⁸⁶ Na voljo na https://eic.ec.europa.eu/eic-funding-opportunities/business-acceleration-services/eic-women-leadership-programme_en.

⁸⁷ Na voljo na <https://een.ec.europa.eu/about/about>.

⁸⁸ OECD/Evropska komisija (2021), *The Missing Entrepreneurs 2021: Policies for Inclusive Entrepreneurship and Self-Employment*, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8437&furtherPubs=yes>.

⁹⁰ <https://betterincubation.eu/>

⁹¹ Na voljo na <https://2020.stateofeuropeantech.com/2019-european-tech-strong-position/>.

Cilj **Evropskega sveta za inovacije** je 40 odstotkov podjetij, ki jih bodo vodile ženske, med vsemi, ki so povabljeni k predstavitvi projektov. Letna **nagrada EU za inovatorke** za leto 2021 je bila deležna največ zanimanja do zdaj. Leta 2021 se je začela nova pobuda – **Women Tech-EU** – za podporo globoko tehnološkim zagonskim podjetjem, ki jih vodijo ženske.

Ukrepi za spodbujanje enakosti spolov so vključeni tudi v **strategijo Evropske mreže javnih zavodov za zaposlovanje**⁹². Februarja 2021 se je spletnega seminarja⁹³ o pristopih javnih zavodov za zaposlovanje k spodbujanju enakosti spolov udeležilo več kot 200 udeležencev. Institucije so delile obetavne prakse, kot so spolno nevtralne politike zaposlovanja, in razpravljale o svojem splošnem pristopu k enakosti spolov. Julija 2021 je Komisija začela raziskavo o nediskriminaciji, katere cilj je bil raziskati vlogo in dejavnosti javnih zavodov za zaposlovanje pri obravnavi diskriminacije, tudi zaradi spola. Poročilo bo objavljeno na začetku leta 2022.

O obravnavanju **enakosti spolov** se je razpravljalo tudi v okviru **Evropske koalicije za vajeništva**⁹⁴, ki jo je Komisija ustanovila julija 2020. Junija 2021 so predstavniki javnega in zasebnega sektorja iz vse Evrope delili svoje izkušnje in ugotavljali, kako zapolniti vrzel pri udeležbi v vajeništvu med ženskami in moškimi, ter spodbujali mlade, da se odločijo za poklicne poti, ne glede na spolne stereotipe⁹⁵. **Napredka pri zaposlovanju žensk v resnici ni mogoče doseči brez spremembe porazdelitve neplačanega dela.** Prenos **Direktive o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja**⁹⁶ do avgusta 2022 bo prinesel pomembno spodbudo in večjo možnost za delitev starševskih obveznosti v parih, kjer delata oba partnerja. Pomagal naj bi preprečiti spolne stereotipe in pristranskost, povezano z izrabo starševskega dopusta, in dolgoročno vodil k temu, da bo več moških vključenih v neplačano delo. Leta 2021 je Komisija z neformalno delavnico o izvajanju in dvostranskimi izmenjavami z državami članicami pomagala pri pravilnem prenosu direktive. Države članice se poleg tega spodbuja, da pri pregledu svojih politik o dopustu zaradi družinskih razlogov presežejo te minimalne standarde.

V Evropski komisiji so leta 2021 starševski dopust in dopust zaradi družinskih razlogov koristile 2904 uslužbenke v primerjavi s 1109 uslužbenci, kar je 2,62-krat več. To razmerje je primerljivo z letoma 2020 in 2019.

Poleg dopusta zaradi družinskih razlogov je 1510 uslužbenk in 282 uslužbencev izbralo delo s krajšim delovnim časom (med 50 in 95 odstotki delovnega časa) za varstvo otrok. Razmerje 5,35-krat več žensk kot moških, ki koristijo krajši delovni čas za varstvo svojih otrok, je primerljivo tudi s prejšnjima letoma.

Na **Danskem** je bila decembra 2020 sprejeta zakonodaja o sistemu starševskega dopusta za samozaposlene. Zaradi novega zakona bodo samozaposleni uživali enake pravice kot zaposleni v zasebnem sektorju. Cilj sheme starševskega dopusta je ustvariti boljše finančne pogoje za samozaposlene, ki koristijo starševski dopust v svojem podjetju.

Omejitve in obveznosti samoizolacije, ki so bile uvedene zaradi pandemije covid-19, so ustvarile novo priložnost za spremembo delovnih metod in pripomogle k širjenju prožne ureditve dela. Delež zaposlenih, ki delajo od doma, se je sicer že prej počasi, a vztrajno, povečeval, pandemija pa je ta pojav še okrepila, saj se je v enem letu delež povečal za 6,6 odstotne točke na 21 odstotkov v letu 2020. Med zaposlenimi je bilo vedno sorazmerno več žensk kot moških, ki so delale (včasih ali običajno) od doma. S covidom-19 je delež žensk, ki delajo od doma, presegel moške tudi med vsemi zaposlenimi: 21,8 odstotka zaposlenih žensk v primerjavi z 20,4 odstotka zaposlenih moških leta 2020⁹⁷. Nekatere države

⁹² Na voljo na <https://op.europa.eu/webpub/empl/pes-network-strategy/en/>.

⁹³ Na voljo na <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=1100&eventsId=1779&furtherEvents=yes>.

⁹⁴ Na voljo na <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1147&langId=en>.

⁹⁵ Na voljo na <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=1147&furtherNews=yes&newsId=10030>.

⁹⁶ Na voljo na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52017PC0253>.

⁹⁷ Leta 2006 je od doma delalo 7,3 odstotka zaposlenih žensk v primerjavi s 6,1 odstotka moških; leta 2019 je ta delež znašal 11,6 odstotka žensk proti 10,6 odstotka moških; leta 2020 pa skoraj petino (19,7 odstotka) žensk proti 17,7 odstotka moških. Glejte https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Employment_-_annual_statistics#Remote_work_significantly_up_in_2020.

članice vlagajo v digitalizacijo podjetij in javnega sektorja tudi v okviru nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost (npr. Nemčija, Danska, Francija ali Italija)⁹⁸. S tem vzorcem lahko delo na daljavo postane prevladujoča praksa. Po pričakovanjih bo delo od doma ostalo, predvsem v državah z visoko stopnjo digitalne pripravljenosti⁹⁹. Normalizacija dela na domu bi lahko zmanjšala vrzeli med spoloma v delovnih vzorcih in zmanjšala kazni, povezane s prožno ureditvijo dela¹⁰⁰. Vendar pa lahko način organizacije dela na domu in podpore z drugimi politikami vpliva na sprejetje med ženskimi in moškimi ter njegov splošni vpliv na enakost spolov¹⁰¹.

V zvezi s tem se Komisija v strateškem okviru EU za varnost in zdravje pri delu za obdobje 2021–2027 osredotoča na psihosocialna tveganja in vabi socialne partnerje, da poiščejo skupno dogovorjene rešitve za reševanje izzivov, ki jih povzročajo delo na daljavo, digitalizacija in pravica do odklopa, ki temelji na okvirnem sporazumu evropskih socialnih partnerjev o digitalizaciji¹⁰². Znotraj lastne uprave Komisija spodbuja in spremlja enako uporabo prožnih ureditev dela za vse zaposlene. Posebna skupina za več storitev trenutno razvija novo politiko o **prožnih ureditvah dela** in vrnitvi na delo po pandemiji.

Doseganje enake udeležbe v vseh gospodarskih sektorjih

Kljub splošnemu zmanjševanju vrzeli med spoloma pri zaposlovanju uravnotežena zastopanost spolov na delovnih mestih v EU ni nič večja. Delež delovnih mest z uravnoteženo zastopanostjo spolov pri zaposlovanju v EU se je med letoma 1998 in 2019 celo zmanjšal s 27 na 18 odstotkov¹⁰³. **Spolna segregacija po sektorjih ter v poklicih in študijskih področjih ostaja globoko zakoreninjena oblika neenakosti v EU.** Ženske predstavljajo večino zaposlenih v sektorjih izobraževanja, zdravstva in socialnega dela (več kot 70 odstotkov) ter tudi v poklicnih skupinah storitev, prodajnih in pisarniških podpornih delavcev (več kot 60 odstotkov)¹⁰⁴. Nasprotno pa so ženske na nekaterih delovnih mestih še vedno izrazito premalo zastopane. Po zadnji študiji **She Figures**¹⁰⁵ ženske predstavljajo zgolj 24,9 odstotka samozaposlenih v tehničnih poklicih, kot sta znanost in inženiring ali IKT. Vzel je še posebej velika na področju tehnologije. Samo eden od treh diplomantov terciarnega izobraževanja na področjih naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike je ženska in ženske predstavljajo zgolj 20 odstotkov diplomantov na področju IKT¹⁰⁶. V EU-27 se je rahlo povečal delež znanstvenic in inženirk, in sicer z 39 odstotkov leta 2011 na 41 odstotkov leta 2020. Med letoma 2015 in 2019 je število žensk v povprečju naraščalo hitreje od števila moških v vseh znanstveno-tehničnih kategorijah zaposlitve, kar daje upanje za pozitivne spremembe v tem segmentu trga dela EU.

Sektorska in poklicna neuravnotežena zastopanost spolov prispeva k neskladju pri kakovosti delovnih mest žensk in moških ter k večji koncentraciji žensk na delovnih mestih s krajšim delovnim časom ter začasnih, nizko plačanih in negotovih delovnih mestih.

Evropska komisija izvaja številne pobude politik, da bi pritegnila več žensk v poklice in sektorje, kjer so trenutno premalo zastopane. Privabljanje več žensk k študiju tehnologije in poznejši razvoj kariere na področju IKT lahko pomaga zadostiti povpraševanju v strateško pomembnih gospodarskih sektorjih.

⁹⁸ Na voljo na https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility/recovery-and-resilience-facility-latest_en.

⁹⁹ Adrjan, P., et al. (2021), »Will it stay or will it go? Analysing developments in telework during COVID-19 using online job postings data«, OECD Productivity Working Papers, št. 30, Založništvo OECD, Pariz, <https://doi.org/10.1787/aed3816e-en>.

¹⁰⁰ Na voljo na <https://www.etui.org/sites/default/files/2021-01/06-Chapter4-The%20Covid%E2%80%9119%20crisis%20and%20gender%20equality.pdf>.

¹⁰¹ Tomei, M. (2021), Teleworking: A Curse or a Blessing for Gender Equality and Work-Life Balance?, Intereconomics, zvezek 56, 2021, št. 5, <https://www.intereconomics.eu/contents/year/2021/number/5/article/teleworking-a-curse-or-a-blessing-for-gender-equality-and-work-life-balance.html>.

¹⁰² Na voljo na https://www.etuc.org/system/files/document/file2020-06/Final%2022%2006%2020_Agreement%20on%20Digitalisation%202020.pdf.

¹⁰³ Na voljo na https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef21009en.pdf.

¹⁰⁴ Na voljo na https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef21041en.pdf.

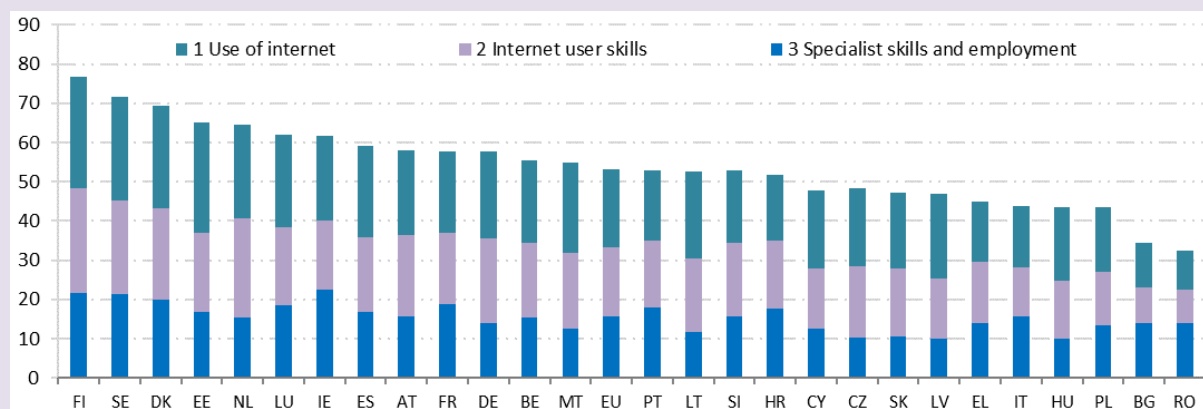
¹⁰⁵ Na voljo na <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/61564e1f-d55e-11eb-895a-01aa75ed71a1>.

¹⁰⁶ Na voljo na https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/product?code=educ_uoe_grad02

Leta 2021 je Komisija še naprej spremljala napredek pri doseganju s tem povezanih ciljev in ocenjevala uspešnost držav članic. Najnovejši **pregled stanja o ženskah na digitalnem področju**¹⁰⁷ še posebej potrjuje, da še vedno obstaja velika vrzel pri strokovnih digitalnih spretnostih med spoloma, čeprav se pri spretnostih uporabnikov in uporabnic spleta ta razlika zmanjšuje. Digitalna preobrazba Evrope, ki jo vodi **digitalni kompas**¹⁰⁸ zasleduje cilj EU 20 milijonov zaposlenih strokovnjakov in strokovnjakinj za IKT do leta 2030, pri čemer se bo vrzel med deležem žensk in moških zmanjšala. To je še posebej pomembno, če upoštevamo, da je pandemija covid-19 močno vplivala na digitalno preobrazbo delovnega mesta in sektorja IKT, in oblikovanje spolno vključujočih digitalnih politik je prednostna naloga Komisije in več držav članic.

Projekti, ki jih financira EU v okviru razpisa **Enhancing Digital and Entrepreneurial Competences in Girls and Women**¹⁰⁹, se osredotočajo na krepitev digitalnih in podjetniških spretnosti ter samozvesti deklet in žensk, da bi jih na ustvarjalni način uporabile za odkrivanje priložnosti, inovacije in ustvarjanje vrednosti za družbo. Poleg tega več držav članic vlaga v digitalne spretnosti (npr. AT, CZ, DE, IT in SI) v okviru Mehanizma za okrevanje in odpornost¹¹⁰.

Slika 2: Pregled stanja o ženskah na digitalnem področju – lestvica držav članic

Omrežja, sektorski vzorniki in vzornice, več podatkov, razčlenjenih po spolu, so lahko gonilna sila sektorskih politik. Delo platforme **Ženske v prometu – platforma EU za spremembo**¹¹¹ se nadaljuje in omogoča izmenjavo dobre prakse med organizacijami, ki se zavzemajo za povečanje zaposlenosti žensk v prometu. Izvedenih in zaključenih je bilo več pobud za zbiranje podatkov, razčlenjenih po spolu, v prometu (glej okvir spodaj).

Evropska opazovalnica za inovacije v prometu zaradi spola (TinnGO)¹¹² triletni projekt, financiran v okviru programa EU za raziskave in inovacije Obzorje 2020. TinnGO presega tradicionalno perspektivo žensk v prometu in se osredotoča na presečno perspektivo v potrebah po mobilnosti in uporabo IKT, ki vodi do pametne mobilnosti, ki upošteva spol. Podatki se zbirajo prek odprtega odložišča podatkov.

Projekt Diamond¹¹³ prav tako v okviru Obzorja 2020, je evropsko referenčno orodje za pridobivanje znanja, priporočil in podpore o vključevanju spolov v sedanje in prihodnje prometne sisteme. Podatke analizira in pretvarja v znanje ob pojmu nepristranskosti, da se približa bolj vključujočemu in učinkovitemu prometnemu

¹⁰⁷ Na voljo na <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/women-digital-scoreboard-2021>.

¹⁰⁸ Na voljo na https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_en.

¹⁰⁹ Na voljo na <https://digital-skills-jobs.europa.eu/en/opportunities/funding/enhancing-digital-and-entrepreneurial-competences-girls-and-women>.

¹¹⁰ Na voljo na https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility/recovery-and-resilience-facility-latest_en.

¹¹¹ Na voljo na https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/social-issues/women-transport/women-transport-eu-platform-change_en.

¹¹² Na voljo na <https://www.tinnogo.eu/>.

¹¹³ Na voljo na <https://diamond-project.eu/>.

sistemu z vidika spola. Projekt opredeljuje in ocenjuje posebne ukrepe za izpolnjevanje potreb in pričakovanj žensk kot uporabnic različnih načinov prevoza in kot delavk v tem sektorju.

Cilj **platforme za enakost v energetske sektorju**¹¹⁴, ki jo je Komisija vzpostavila oktobra 2021, je ponuditi prostor za razpravo o vprašanjih, povezanih z enakostjo, s poudarkom na konkretnih ukrepih in spodbujanju izvajanja ukrepov, ki temeljijo na enakosti, na delovnem mestu v EU. Študija¹¹⁵, objavljena septembra 2021, o zbiranju podatkov, razčlenjenih po spolu, zaposlovanju ter udeležbi žensk in moških v energetske sektorju je prvi korak k dobrim praksam zbiranja podatkov, razčlenjenih po spolu, ki predstavlja objektivno osnovo za oblikovanje politik in pobud na tem področju, ki upoštevajo spol. Komisija bo vlagala tudi v zbiranje, konsolidacijo in analizo podatkov o ženskah, ki delajo v **pomorskem sektorju**, da bi spodbudila uravnoteženo zastopanost spolov v poklicih pomorstva in modrega gospodarstva¹¹⁶.

Program Ustvarjalna Evropa (2021–27) podpira projekte, ki se neposredno ukvarjajo z enakostjo spolov in podpirajo kariero nadarjenih žensk. Komisija bi morala do marca 2022 objaviti pregled projektov dobre prakse na podlagi prejšnjega programskega obdobja (2014–2020).

Akcijski načrt EU za digitalno izobraževanje¹¹⁷ obravnava vrzel v izobraževanju na področjih naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike med spoloma. Projekt **Girls Go Circular**¹¹⁸, ki ga koordinira Evropski inštitut za inovacije in tehnologijo, je sestavljen iz serije dejavnosti usposabljanja za dijakinje v srednješolskem izobraževanju o digitalnih in podjetniških spretnostih. V okviru projekta se je že usposobilo več kot 2.300 deklet, cilj pa je do leta 2027 opolnomočiti 50.000 deklet, da se vključijo na področja naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike ter IKT.

Področja naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike so tudi prednostna naloga v razpisu za strateška partnerstva Erasmus+ (projekti sodelovanja). Poseben poudarek je na razvoju programov na področjih naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike ter učnih praks, ki posebej obravnavajo vidik spola. Tudi cilj delovnih programov **Erasmus+** za leti 2021 in 2022 je pritegniti več študentk k visokošolskemu študiju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike ter jim ponuditi usmerjanje in mentorstvo, da se posvetijo študijskim področjem naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike, ter prehod v poklice na teh področjih. Pomen področij naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike je opisan v novi **evropski strategiji za univerze**¹¹⁹, ki je bila sprejeta januarja 2022. Strategija bo pomagala povečati privlačnost študija in kariere na področjih naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike z usmerjenimi ukrepi za privabljanje deklet in žensk ter s spodbujanjem interdisciplinarnega in inovativnega pristopa k poučevanju in učenju v šolah, poklicnem izobraževanju in usposabljanju (PIU) in visokem šolstvu.

Komisija bo še naprej podpirala udeležbo deklet na področjih naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike prek razpisa za leto 2022 za **partnerstva za inovacije: v prihodnost usmerjeni projekti**¹²⁰, namenjeni visokošolskim ustanovam in širšim visokošolskim skupnostim. Nova partnerstva se bodo osredotočila na visokošolske programe za inženiring in napredne IKT (napredne tehnologije, kot so umetna inteligenca, visoko zmogljivo računalništvo in kibernetska varnost) ter na programe usmerjanja in mentorstva za študentke, da bi nadaljevale študij na področjih naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike in prešle na poklice na teh področjih. Svetovanje, usmerjanje in mentorstvo mladih bi

¹¹⁴ Na voljo na https://ec.europa.eu/energy/topics/energy-strategy/equality-platform-energy-sector_en.

¹¹⁵ Na voljo na <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2c7e5b81-15cd-11ec-b4fe-01aa75ed71a1/language-en>.

¹¹⁶ Na voljo na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0240&from=EN>.

¹¹⁷ Na voljo na https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_en#:~:text=The%20Digital%20Education%20Action%20Plan%20%282021-2027%29%20outlines%20the,used%20at%20an%20unprecedented%20scale%20in%20education%20.

¹¹⁸ Na voljo na <https://eit-girlsgocircular.eu/>.

¹¹⁹ Na voljo na [Commission Communication on a European strategy for universities | European Education Area \(europa.eu\)](https://commission.europa.eu/communication-on-a-european-strategy-for-universities_en).

¹²⁰ Na voljo na [Partnerships for Innovation - Forward-Looking Projects - Cross-sectoral priorities | European Education Area \(europa.eu\)](https://commission.europa.eu/partnerships-for-innovation-forward-looking-projects_en).

lahko vključevalo tudi tematiko spolne pristranskosti in drugih oblik diskriminacije. Novi **program MEDIA** razvija projekte za opolnomočenje žensk s programi usposabljanja in mentorstva za spretnosti ter namensko komunikacijsko kampanjo – za promocijo širokega nabora poklicev in spodbujanje večjega števila žensk za udeležbo v avdiovizualnem in medijskem sektorju.

Ob poznavanju pomanjkljivosti neenakomernega deleža neplačanega dela ne smemo pozabiti na **pomembnost organizacije dela in delovnih pogojev** pri privabljanju žensk v določen poklic. Nova študija Komisije¹²¹ opredeljuje dobre **prakse časovnega razporejanja in razporejanja osebja v prometnem sektorju** ter daje praktična priporočila, kako izboljšati sisteme časovnega razporejanja osebja in izmen, da bi se odzvali na potrebe raznolike delovne sile v prometu, predvsem glede izboljšanja njihovega ravnovesja med poklicnim in zasebnim življenjem. Priporočila so namenjena tudi potrebam delodajalcev, predvsem zagotavljanju nemotenega delovanja. Cilj študije in njenih rezultatov je izmenjava dobrih praks med deležniki. Pri doseganju enake udeležbe v različnih sektorjih ne gre samo za privabljanje žensk v različne poklice, ampak tudi za to, **da bi nekateri poklici postali privlačnejši za moške**. Poučevanje je primer poklica, ki ne predstavlja raznolikosti sedanjih družb¹²², hkrati pa pomembno vpliva na otrokovo razumevanje spolnih vlog. Diverzifikacija te delovne sile lahko močno izboljša razvoj otrokovega odnos do spolnih vlog. To vprašanje je bilo obravnavano v **poročilu** Komisije¹²³ o tem, kako zaposliti, usposobiti in motivirati dobro usposobljeno osebje (poročilo je bilo objavljeno februarja 2021). Številni primeri dobre prakse lahko države članice spodbudijo k dejavnemu delu glede diverzifikacije delovne sile v sektorju predšolske vzgoje in varstva.

Uvedba **socialne pogojenosti v skupno kmetijsko politiko** naj bi pozitivno vplivala na udeležbo žensk v kmetijstvu, ki pogosto predstavljajo pomemben delež sezonskih delavcev na kmetijah in delavcev na kmetijah s skrajšanim delovnim časom. Socialna pogojenost od upravičencev in upravičenk zahteva, da kot predpogoj za prejemanje sredstev spoštujejo elemente evropskega socialnega in delovnega prava. Socialna pogojenost se bo uveljavljala s preverjanji skladnosti, ki jih bodo izvajali organi za delo.

Obravnava plačne in pokojninske vrzeli med spoloma

Kljub dolgoletnemu izboljševanju strokovnega znanja in udeležbe žensk v poklicnem življenju plačne vrzeli ostajajo enake. Napredek pri zmanjševanju plačne vrzeli med spoloma je bil in je še naprej počasen – 13 odstotkov leta 2020 proti 13,7 odstotka leta 2019 in 14,4 odstotka leta 2018. Ta trend se lahko obrne tudi zaradi pandemije. Nedavna študija¹²⁴ je pokazala, da ženskam po premestitvi grozijo večje izgube zaslužka kot moškim. Vpliv krize covid-19 na izgubo dohodka je bil pri ženskah večji kot pri moških zaradi prevlade žensk v prizadetih sektorjih¹²⁵.

Od pomladi 2020 so vse države članice uvedle nekatere ukrepe dohodkovne podpore za tiste, ki jih je prizadela pandemija. Vendar **so imele ženske manj možnosti za dostop do ponujene dohodkovne podpore kot moški**, ker sheme zaščite niso bile na voljo v sektorjih njihovega dela (če pa so bile, so prinašale nižja nadomestila) ali ker niso izpolnjevale meril za upravičenost. Ženske večinoma delajo v sektorjih, vrstah podjetij ali na delovnih mestih, ki niso bila ali so bila manj vključena v posebne sheme zaščite delovnih mest, povezane s krizo, kot so delavke z nizkimi dohodki, delavke v gospodinjstvu,

¹²¹ Na voljo na https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/social-issues/women-transport/attractiveness-transport-sector/study-good-staff_en.

¹²² V povprečju je okoli 97 odstotkov učiteljev v predšolskem izobraževanju žensk. Glejte OECD, »Starting Strong 2017: Key OECD Indicators on Early Childhood Education and Care«, Založništvo OECD, Pariz, 2017.

¹²³ Na voljo na <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/47ba3c3a-6789-11eb-aeb5-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-191896611%C2%A0>.

¹²⁴ Illing H., Schmieder J.F., Trenkle S., The Gender Gap in Earnings Losses after Job Displacement, IZA DISCUSSION PAPER NO. 14724, 2021. Na voljo na <https://docs.iza.org/dp14724.pdf>.

¹²⁵ Na voljo na https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Impact_of_COVID-19_on_employment_income_-_advanced_estimates&stable=1.

delavke za določen čas ali krajši delovni čas in delavke, ki opravljajo malo delo¹²⁶. Poleg tega imajo ženske zaradi krajše ali prekinjene kariere več težav pri izpolnjevanju meril za upravičenost, pomembnih za nadomestila, ki temeljijo na prispevkih, na primer nadomestila za primer brezposelnosti in bolniški ali starševski dopust. Vrsta dohodkovne podpore, ki jo prejema ženske v primerjavi z moškimi, odraža njihove različne položaje na trgu dela in tudi njihovo nesorazmerno breme nege. Pandemija je verjetno povečala tveganje revščine in socialne izključenosti, predvsem za matere samohranilke in njihove otroke.

Zaradi pandemije so delavci in delavke z nizkimi dohodki ranljivejši. V zvezi s tem je še posebej pomembno sprejetje predloga o **ustreznih minimalnih plačah** za delavce in delavke. Ženske predstavljajo približno 60 odstotkov oseb z minimalno plačo v EU. Politike minimalne plače lahko zagotavljajo močno podporo enakosti spolov, saj pomagajo odpraviti plačne vrzeli med spoloma in ženske rešijo revščine. Po sprejetju predloga Komisije oktobra 2020 je Svet decembra 2021 dosegel dogovor o tem vprašanju, pogajanja z Evropskim parlamentom pa še potekajo¹²⁷. Če bi države članice zvišale svoje obstoječe zakonsko določene minimalne plače na 50 odstotkov povprečne plače ali 60 odstotkov mediane plače, bi se plačna vrzel med spoloma v EU-27 v povprečju zmanjšala za pet odstotkov, kar bi posredno pozitivno vplivalo tudi na pokojninsko vrzel med spoloma¹²⁸.

Glede na zgolj obrobni razvoj kazalnika plačne vrzeli med spoloma je Komisija 10. novembra 2021 znova obeležila **evropski dan enakega plačila**¹²⁹ ter medije opozorila na trdovratnost plačne vrzeli med spoloma v EU in pomembnost preglednosti plačil za enako plačilo.

Na **Irskem** je bil 13. julija 2021 podpisan zakon o obveščanju o plačnih vrzeli med spoloma. Zakon bo od delodajalcev z 250 ali več delavci in delavkami zahteval poročanje o plačah, vendar se bo sčasoma razširil na organizacije s 50 ali več zaposlenimi. Organizacije bodo morale navesti razloge za vse sporočene plačne vrzeli med spoloma.

Preglednost plačil zaposlenim, predvsem ženskam, omogoča zaznavanje plačne diskriminacije in uveljavljanje pravice do enakega plačila za enako delo oziroma delo enake vrednosti. Trenutno informacije o plačah, ki so na voljo delavcem EU na trgih dela, očitno ne zadostujejo. Razkritje več informacij o plačah za razumevanje vzrokov neenakosti bi lahko to stanje korenito spremenilo. Okrepljen pravni okvir bi lahko pojasnil razlike v plačah ter zmanjšal spolne stereotipe in pristranskosti, spremenil miselnost na delovnem mestu in koristil družbi na splošno.

To je cilj **predloga direktive o preglednosti plačil**, ki ga je Komisija predstavila 4. marca 2021. Namen predlagane direktive je opolnomočiti delavce in delavke s konkretnimi orodji za uveljavljanje pravic do enakega plačila. Delavci in delavke imajo v podjetjih pravico do informacij o plačilu, njihov dostop do sodnega varstva pa se izboljša s sodnimi postopki. Najpomembneje je, da poskuša predlagana direktiva okrepiti uporabo enakega plačila, tako da podjetjem naloži več odgovornosti in jih spodbudi k proaktivnemu ukrepanju. Poročanje o plačilu in skupni ukrepi za oceno plač poskušajo spodbuditi prizadevanja podjetij za upoštevanje skladnosti z enakim plačilom z obravnavanjem sistemske diskriminacije in pristranskosti, ki ostajata skriti v plačilnih strukturah in mehanizmih.

S pogajanjem o predlagani direktivi je bil decembra 2021 dosežen dogovor o besedilu, kar je utrlo pot začetku pogajanj z Evropskim parlamentom¹³⁰. V Evropskem parlamentu delo že poteka, odbora FEMM in EMPL naj bi poročilo sprejela spomladi 2022. Pogajanja med Svetom in Parlamentom so se že začela.

¹²⁶ Rubery, J. in Tavora, I., »The Covid-19 crisis and gender equality: risks and opportunities«, Social Policy in the EU: state of play, 2020. Na voljo na <https://www.etui.org/sites/default/files/2021-01/06-Chapter4-The%20Covid%E2%80%9119%20crisis%20and%20gender%20equality.pdf>.

¹²⁷ Na voljo na <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/12/06/council-agrees-on-mandate-for-negotiations-on-a-eu-framework-on-adequate-minimum-wages/>.

¹²⁸ Na voljo na <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SWD:2020:0245:FIN:EN:PDF>.

¹²⁹ Na voljo na https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_5806.

¹³⁰ Na voljo na <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/12/06/council-agrees-on-common-position-to-tackle-gender-pay-gap/>.

V **Španiji** sta bila podjetjem zagotovljena usmerjanje in brezplačno svetovanje glede oblikovanja in izvajanja ukrepov in načrtov za enakost spolov v podporo izvajanju nove zakonodaje, sprejete leta 2020. Vodnik, objavljen leta 2021, vsebuje priročno in preprosto metodologijo za izvajanje načrtov za enakost spolov s tehničnimi smernicami, orodji in modeli o pogajalskem procesu, o tem, kako izvesti dobro diagnostiko ali oceno enakosti spolov, in o enakem plačilu.

Na **Cipru** so za uveljavljanje pravic do enakega plačila za leto 2021 določili cilj 300 inšpekcijskih pregledov. Inšpekcijski pregledi so preventivni, njihov cilj pa je zagotoviti informacije o zakonodaji delodajalcem in zaposlenim ter praktične napotke za delodajalce glede skladnosti pa tudi prepoznati primere plačne diskriminacije.

Razpoložljivi statistični podatki niso dovolj podrobni, da bi dali zadovoljivo sliko o razlogih za plačne vrzeli. Nedavna statistična analiza plačne vrzeli med spoloma, ki jo je objavil Eurostat¹³¹, kaže, da nepojasnen preostali del predstavlja približno štiri petine skupne vrzeli. Tako velika preostala plačna vrzel po popravku različnih povprečnih značilnosti zaposlenih žensk in moških kaže na potrebo po nadaljnjem analitičnem delu v zvezi s tem.

Novi podatki, ki se od 1. januarja 2021 zbirajo z **anketo o delovni sili EU**, predstavljajo možnosti za nadaljnje delo na področju plačne vrzeli med spoloma¹³². Ti podatki bodo na voljo od leta 2023 in bi omogočili podrobnejšo razčlenitev plačne vrzeli med spoloma, vključno z merjenjem vpliva prekinitev kariere na zaslužek. To bo izboljšalo razumevanje plačne vrzeli med spoloma in njenih dejavnikov. Komisija se ukvarja tudi s predlogom za revizijo **statistike o podjetjih na evropskem trgu dela**¹³³ in ureditev prostovoljnega zbiranja letnih podatkov o plačni vrzeli med spoloma, da bi zagotovili prihodnji prenos podatkov in izboljšali kakovost kazalnika EU. Javno posvetovanje se je začelo februarja 2022¹³⁴.

Vrzeli v zneskih pokojnin, ki jih prejema ženske in moški, ostajajo velike in se zgolj počasi zmanjšujejo. Pokojninska vrzel med spoloma je približno dvakrat večja od plačne vrzeli med spoloma – leta 2019 je znašala 29,5 odstotka, leta 2010 pa 35,3 odstotka. To se odraža v vrzeli med spoloma glede na stopnjo revščine pri starejših, ki je veliko večja kot v obdobju delovne aktivnosti, zato je za ženske še posebej zahtevno, da ohranjajo ustrezen življenjski standard ves čas upokojitve ali si privoščijo potrebno dolgotrajno oskrbo. Leta 2021 si je Komisija še naprej prizadevala za plodno razpravo z državami članicami o pokojninskih sistemih in pokojninski vrzeli med spoloma. **Poročilo o ustreznosti pokojnin**¹³⁵, objavljeno junija 2021, je ponovno poudarilo, da bi morala EU še naprej podpirati nacionalna prizadevanja za zagotavljanje ustreznih pokojnin, tudi s spodbujanjem enakosti spolov pri pokojninah in pokojninskih dobropisih za prekinitev kariere zaradi oskrbe. Poročilo bo služilo kot osnova za prihodnje ocene pokojninskih reform. Pokojninski sistemi bi lahko zaščitili prekinitev kariere, povezane z družino, s spodbujanjem enake delitve družinskih obveznosti med moškimi in ženskami. Prilagojeni bi lahko bili tudi tako, da bi zagotovili, da nestandardne oblike dela niso izključene iz delitve tveganj in virov ali prikrajšane zaradi pravil glede na njihov status. Davčne olajšave ali davčni dodatki pomembno vplivajo na zmanjšanje ali povečanje revščine, še posebej pri ženskah.

Projekt Mind the Gap in Pensions (MIGAPE)¹³⁶ je raziskovalni projekt, ki ga financira EU in katerega cilj je izboljšati razumevanje pokojninske vrzeli med spoloma. Kaže, da velik del današnje vrzeli izvira iz dejstva, da so imele v večini držav EU trenutno upokojene ženske krajše kariere in nižje plače v primerjavi z moškimi kot ženske,

¹³¹ Na voljo na <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-working-papers/-/ks-tc-21-004>.

¹³² Bruto mesečni dohodek zaposlenih na glavnem delovnem mestu, zbran skladno z Uredbo 2019/1700, vključuje mediano dohodka in povprečni dohodek ter dodatne informacije o razdelitvi dohodka, kar omogoča bolj poglobljeno analizo razlike v plačah med spoloma.

¹³³ Na voljo na <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13266-European-labour-market-statistics-on-businesses-LMB-en>.

¹³⁴ Na voljo na <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13266-European-labour-market-statistics-on-businesses-LMB-public-consultation-en>.

¹³⁵ Na voljo na <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4ee6cadd-cd83-11eb-ac72-01aa75ed71a1>.

¹³⁶ Projekt Migape je sodelovanje med raziskovalci iz CEPS, Federal Planning Bureau in KU Leuven v Belgiji, ICS/Univerze v Lizboni na Portugalskem, IER v Sloveniji, LISER v Luksemburgu in Univerze v Liechtensteinu v Liechtensteinu. Na voljo na <http://www.migape.eu/index.html>.

ki so aktivne zdaj in se bodo upokojile v prihodnjih desetletjih. Hkrati so pri projektu ugotovili, da se pokojninski sistemi zelo razlikujejo po stopnji nadomestila za obdobja oskrbe. Elementi nadomestila v pokojninskem sistemu so lahko za vrzel med spoloma enako pomembni kot (posredni) učinek obdobja oskrbe.

Odpravljanje skrbstvene vrzeli med spoloma

Pandemija covid-19 je poudarila visoko vrednost skrbstvene obveznosti. Prinesla je jasno in osupljivo povečanje števila ur na teden, namenjenih varstvu otrok in domačim opravilom v gospodinjstvih. Čeprav so med pandemijo moški več časa porabili za skrbstvene obveznosti, podatki na nacionalni in evropski ravni kažejo, da ženske nosijo njeno glavno breme.

Poleg tega študije kažejo, da se je breme skrbstvene obveznosti žensk povečalo, ne glede na to, ali so še naprej delale na delovnem mestu ali ne, kar je povzročilo jasno povečanje absolutne velikosti vrzeli med spoloma pri varstvu otrok. Spremembe v časovnih omejitvah žensk, povezanih z delovnim življenjem, skoraj niso vplivale na njihov sorazmerni delež pri različnih gospodinskih opravilih, kot so kuhanje, čiščenje in pranje perila, medtem ko je bila vključenost moških bolj odvisna od njihovega plačanega delovnega časa¹³⁷.

Podoben vzorec se je pojavil pri skrbi za starejše starše ali invalidne sorodnike: v prvem obdobju ustitve javnega življenja so ženske v povprečju porabile 4,5 ure na teden za nego starejših družinskih članov ali invalidov, moški pa 2,8 ure. Po zadnjih podatkih EIGE¹³⁸ so neenakosti spolov pri delitvi neformalne dolgotrajne oskrbe v gospodinjstvih še vedno opazne: 58 odstotkov žensk zase meni, da skoraj vedno ali večinoma zagotavljajo neformalno oskrbo v primerjavi s 43 odstotki moških. Poleg tega je neformalna oskrba še vedno veliko bolj neprilagodljiv dejavnik ravnovesja med poklicnim in zasebnim življenjem za ženske kot za moške. Samo 68 odstotkov žensk z obveznostmi glede neformalne oskrbe je vključenih v plačane delovne dejavnosti (zaposlitev, samozaposlitev, plačano vajeništvo ali pripravništvo), medtem ko je takih moških 81 odstotkov.

V **Avstriji** je bilo uvedenih več politik za podporo samohranilskim staršem, kot je poenostavljen dostop do vnaprejšnje preživnine za otroka ali koronski sklad za družinske težave. Pandemija je še posebej močno prizadela matere samohranilke (približno 90 odstotkov samohranilskih staršev v Avstriji je žensk).

Politike za odpravo skrbstvene vrzeli so ključne za izboljšanje ravnovesja med poklicnim in zasebnim življenjem ter predvsem za vključitev in nadaljnjo udeležbo žensk na trgu dela. **Nov krovni cilj EU glede zaposlovanja za leto 2030** vključuje dodatno prizadevanje za povečanje zagotavljanja formalne predšolske vzgoje in varstva.

Pomanjkanje storitev predšolske vzgoje in varstva ter drugih storitev skrbstvenih obveznosti za ženske pomembno vpliva na izrabo dolgotrajnega dopusta zaradi družinskih razlogov, zaposlitev s krajšim delovnim časom ali celo trajni umik s trga dela. Povezan je tudi z nižjimi zasluži žensk in počasnejšim napredovanjem v karieri, kar močno prispeva k plačni vrzeli med spoloma ter pozneje k pokojninski vrzeli in revščini v starejši populaciji. Komisija želi spodbuditi izboljšave pri zagotavljanju predšolske vzgoje in varstva v državah članicah.

Pripravljalno delo Komisije na evropsko strategijo za oskrbo poteka. Paket, predviden za drugo polovico leta 2022, bo obravnaval oskrbovalce in oskrbovance, od otroškega varstva do dolgotrajne oskrbe, in v ospredje potrebnih sprememb postavil vidik spola. Vključeval bo sporočilo Komisije o evropski strategiji za oskrbo, predlog **priporočila Sveta za revizijo barcelonskih ciljev** glede varstva otrok in predlog **priporočila Sveta o dolgotrajni oskrbi**. Slednje bo temeljilo na poročilu o dolgotrajni oskrbi¹³⁹, ki sta ga leta 2021 skupaj pripravila Odbor za socialno zaščito in Evropska komisija, ter na obsežnem

¹³⁷ JRC, »Division of childcare and household work among men and women during the Covid-19 crisis«, Policy Brief, *prihajajoče*.

¹³⁸ EIGE, *Gender inequalities in informal long-term care*, Statistical Brief, 2022.

¹³⁹ Na voljo na <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=24079&langId=en>.

posvetovalnem postopku, ki ga je Komisija začela januarja 2021¹⁴⁰ in vključuje vlade, delodajalce, sindikate, civilno družbo in širšo javnost¹⁴¹.

Na **Madžarskem** poseben »dodatek za stare starše za varstvo otrok« omogoča staršem otrok, da se vrnejo na delo, starim staršem pa prepustijo skrb za otroka. Prejemnik dodatka lahko dela samo na domu. Višina dodatka se določi na podlagi dohodka starega starša, trajanje dodatka za nego in varstvo otroka starega starša pa se šteje za obdobje zaposlitve, zato se prispevki vplačujejo v pokojninsko blagajno.

Pred tem je marca 2021 Komisija sprejela predlog priporočila Sveta o vzpostavitvi **evropskega jamstva za otroke**. **Svet je priporočilo sprejel junija 2021**¹⁴². Priporočilo zagotavlja učinkovit in brezplačen dostop do predšolske vzgoje in varstva, izobraževanja in šolskih dejavnosti – pomembna elementa pri zmanjševanju bremena žensk, povezanega z obveznostmi oskrbe. Skoraj vse države članice so imenovalle svoje nacionalne koordinatorje in koordinatorice za jamstvo za otroke in pripravljajo nacionalne akcijske načrte za izvajanje priporočila, ki jih je treba Komisiji predložiti do 15. marca 2022.

Enakost pri vodenju na ravni celotne družbe

Ženske so še vedno **izrazito premalo zastopane na položajih odločanja** na vseh področjih. **Zgolj manjšina se prebije na najvišje položaje**. Kljub nekaterim spodbudnim dosežkom v nekaterih državah članicah je napredek po EU počasen in neenakomeren. Številne države članice nimajo pomembnih ukrepov za reševanje tega problema in vrzel med državami članicami se še povečuje.

EU je šele na polovici poti pri enakosti spolov na položajih odločanja v političnih, gospodarskih in družbenih institucijah. Ovire za zastopanost in sodelovanje žensk ostajajo del vsakdana v EU. Indeks enakosti spolov za leto 2021¹⁴³, ki ga je objavil Evropski inštitut za enakost spolov (EIGE), kaže na najhitrejši napredek na področju moči, čeprav ostaja najnižji od vseh področij s 55 točkami (od 100).

Glavni vzroki za premajhno zastopanost žensk so tradicionalne spolne vloge in stereotipi, neenaka porazdelitev gospodinjskih obveznosti in skrbstvenih obveznosti ter politične in delovne kulture, ki dajejo prednost dolgemu delovnemu času, ki so v nasprotju s skrbstvenimi obveznostmi, tradicionalno dodeljenimi ženskam. Ženske so tudi izpostavljene nadlegovanju in ustrahovanju na delovnem mestu, pri čemer je pojav spletnega nasilja vse večja težava. Ti dejavniki odvrčajo in omejujejo udeležbo žensk v politiki in javnem življenju ter preprečujejo enakost spolov pri odločanju.

Pandemija je poudarila neuravnoteženo zastopanost spolov pri odločanju tudi v zelo feminiziranih sektorjih. Ženske predstavljajo 70 odstotkov zdravstvenih delavcev in delavk in 80 odstotkov strokovnih sodelavcev in sodelavk v zdravstvu v EU¹⁴⁴. Ta večina pa se ne prenese na vodilne položaje v zdravstvenem sektorju. Med pandemijo in do marca 2021 je bila **od štirih ministrov za zdravje v EU samo ena, od desetih državnih sekretarjev ali namestnikov pa le štiri ženske**.¹⁴⁵ Nedavno objavljena študija EIGE zagotavlja pregled odločanja med pandemijo covid-19. Študija kaže, da so leta 2021

¹⁴⁰ Na voljo na https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/green_paper_ageing_2021_en.pdf.

¹⁴¹ Na voljo na https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/swd_2021_282_en.pdf.

¹⁴² Na voljo na <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/06/14/access-to-key-services-for-children-in-need-council-agrees-european-child-guarantee/#:~:text=The%20European%20Child%20Guarantee%20is%20the%20first%20EU-level,Social%20Rights%2C%20on%20childcare%20and%20support%20for%20children>.

¹⁴³ EIGE, Indeks enakosti spolov 2021 – zdravje, 2021. Na voljo na <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2021-health>.

¹⁴⁴ EIGE, Study and work in the EU: set apart by gender - Review of the implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States, 2018, (ISBN 978-92-9493-894- 7, na voljo na <https://eige.europa.eu/publications/study-and-work-eu-set-apart-gender-report>).

¹⁴⁵ EIGE, Indeks enakosti spolov 2021 – zdravje, 2021. Na voljo na <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2021-health>.

ženske predstavljale 31,6 odstotka (18 od 57) ministrov nacionalnih vlad in 45,6 odstotka članov parlamentarnih odborov, ki se ukvarjajo s covidom-19 ali zdravjem¹⁴⁶.

Nizko število žensk na položajih odločanja ali kot strokovnjakinj v ključnih vlogah je vplivalo na sestavo nacionalnih delovnih skupin za spopadanje s pandemijo. To je povečalo verjetnost, **da bodo potrebe žensk izključene iz rešitev za obvladovanje pandemije**¹⁴⁷. Take vrzeli med spoloma pri odločanju krepijo neenake strukture moči in lahko oslabijo odzive na covid-19, saj se zdravje in zdravstvene težave razlikujejo glede na spol¹⁴⁸.

V tem okviru **so prednosti enakosti spolov in raznolikosti pri odločanju jasne**. Te prednosti so v središču akademskih raziskav. Sodelovanje moških in žensk pri odločanju širi vidike, spodbuja ustvarjalnost in inovativnost, povečuje konkurenčnost in storilnost, diverzificira nabor talentov in večšin, izboljšuje proces odločanja in lahko bolje zastopa različne deležnike¹⁴⁹.

Zato uravnotežena zastopanost spolov na upravljaljskih in vodstvenih funkcijah prispeva k boljšemu življenju ljudi, ki živijo v EU. Na podlagi te predpostavke je Evropska komisija uravnoteženo zastopanost spolov pri odločanju postavila za **enega od treh glavnih stebrov Strategije za enakost spolov za obdobje 2020–2025**. K dosegu tega cilja prispevajo različni ukrepi strategije, vključno z odpravo plačne vrzeli med spoloma, spodbujanjem boljšega ravnovesja med poklicnim in zasebnim življenjem za starše in oskrbovalce ter bojem proti nasilju zaradi spola.

Komisija se kot delodajalec še naprej zavzema za doseganje enakosti spolov na vseh ravneh svojega upravljanja. Decembra 2019, na začetku mandata predsednice von der Leyen, je bil delež žensk med višjimi vodstvenimi kadri **36,6 odstotka**, med srednjimi vodstvenimi kadri pa **41,5 odstotka**. Do 1. januarja 2022 se je delež žensk na vodstvenih položajih povečal za 6,7 odstotne točke na ravni višjega vodstva (43,3 odstotka) in za 4,2 odstotne točke na ravni srednjega vodstva (45,7 odstotka). To pomeni, da ženske zasedajo **45,2 odstotka vseh vodilnih položajev** v Komisiji. Komisija spodbuja tudi **cilj 50 odstotkov žensk med vodstvenimi kadri** v izvajalskih agencijah do leta 2024. Poleg tega je Komisija zavezana temu, da bo **v decentraliziranih agencijah** v največji možni meri pripravila ožje izbore za višje vodje z uravnoteženo zastopanostjo spolov.

Komisija ima enega **najvišjih deležev žensk na vodilnih položajih** v javnih upravah po vsem svetu. Kljub temu sprejema dodatne ukrepe, da bi do konca mandata trenutne Komisije dosegla enakost spolov. Da bi dosegla svoje cilje, je Komisija sprejela podporne ukrepe, ki vključujejo predvsem kvantitativne cilje za imenovanja žensk in programe razvoja vodstva. Po uspehu **programa za razvoj talentov žensk** v zadnjih letih se je novembra 2021 začela njegova četrta izdaja. Ta program je namenjen nadaljnjemu razvoju vodstvenih veščin ženskih vodij ekip pod vodjo enote. Program podpira zavezo Komisije, da poveča uravnoteženo zastopanost spolov pri upravljanju. Izdaja za leto 2022 bo vključevala mentorstvo višjega vodstva med generalnimi direktorati, prilagojeno oceno veščin, individualne inštrukcije, namensko izobraževalno pot in mreženje na ravni Komisije s kolegi in vodstvenimi kadrom.

Ženske pri sprejemanju političnih odločitev

Doseganje enakosti spolov v predstavniki politiki ni potrebno samo za ohranjanje socialne pravičnosti in pravic žensk, ampak je tudi pomemben **pogoj za uspešno demokracijo in dobro upravljanje**, ki krep

¹⁴⁶ EIGE, *Data on COVID-19 decision-making*, 2022, *prihajajoče*.

¹⁴⁷ van Daalen, K. R., Bajnoczki, C., Chowdhury, M., Dada, S., Khorsand, P., Socha, A., Torres, I., 'Symptoms of a broken system: the gender gaps in COVID-19 decision-making', *BMJ Global Health*, 5(10), e003549, 2020.

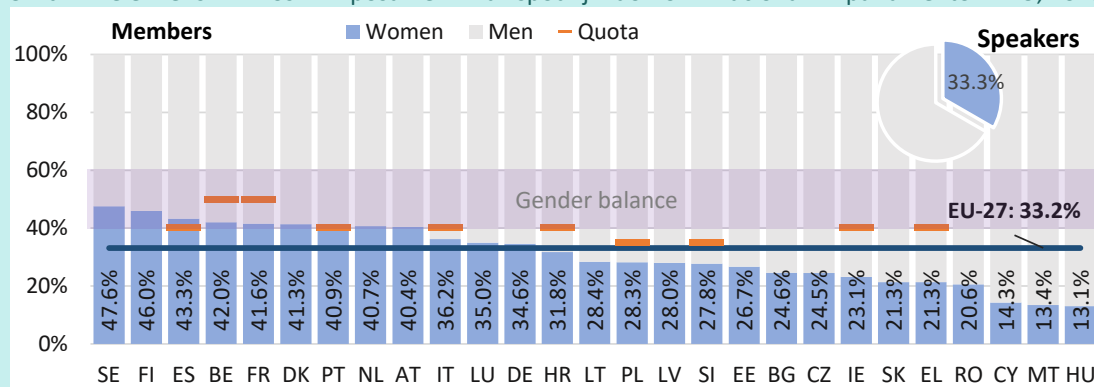
¹⁴⁸ Davies, S., and Bennett, B., A gendered human rights analysis of Ebola and Zika: locating gender in global health emergencies. *International Affairs*, 92(5), 2016, str. 1041–1060.

¹⁴⁹ Glejte Rose, C. »Does female board representation influence firm performance? The Danish evidence«, *Corporate Governance. An International Review*, zvezek 15, št. 2, 2007, str. 404–413; van der Walt, N., Ingley, C., 'Board Dynamics and the Influence of Professional Background, Gender and Ethnic Diversity of Directors' *Corporate Governance*, zvezek 11, št. 3, 2003, str. 218–234; in Profeta, P., »Gender Equality in Decision-Making Positions: The Efficiency Gains«, *Inefficient Inequality: The Economic Costs of Gender Inequality in Europe*, zvezek 52, št. 1, Intereconomics, 2017, str. 34–37.

in izboljšuje demokratični sistem. Čeprav je to ključni cilj EU, so ženske še vedno izrazito premalo zastopane v naših demokratičnih institucijah. Ta premajhna zastopanost je resen demokratični primanjkljaj, ki ga je treba nujno odpraviti.

Kljub spodbudnemu izboljšanju v številnih državah članicah EU je **na položajih politične moči** v parlamentih in vladah držav članic **še vedno več moških kot žensk**. V povprečju v EU¹⁵⁰ ženske predstavljajo 33 odstotkov poslancev in poslank nacionalnih parlamentov¹⁵¹ in 32 odstotkov¹⁵² ministrov in ministric v vladah. Poleg tega so ženske na čelu zgolj 26 odstotkov večjih političnih strank¹⁵³.

Slika 1: Delež žensk in moških v posameznih ali spodnjih domovih nacionalnih parlamentov v EU, november 2021

Vir: EIGE, Zbirka statističnih podatkov po spolu: [National parliaments](#)

Opombe: Kvote obstajajo v Belgiji in Franciji (50 %); Grčiji, na Irskem, v Španiji, na Hrvaškem, v Italiji, Luksemburgu in na Portugalskem (40 %); na Poljskem in v Sloveniji (35 %).

Novembra 2021 je bilo med člani posameznih ali spodnjih domov nacionalnih parlamentov v državah članicah **66,8 odstotka moških in 33,2 odstotka žensk**. Delež parlamentark je rekordno visok, vendar sta **še vedno dva od treh moška**.

Na vrhu lestvice so Švedska, Finska, Španija, Belgija, Francija, Danska, Portugalska, Nizozemska in Avstrija, kjer je delež vsakega spola, zastopanega v parlamentu, najmanj 40-odstoten. Nasprotno pa ženske predstavljajo samo enega od sedmih poslancev ali manj v parlamentih Cipra, Malte in Madžarske (slika 1). Devet držav članic ima trenutno predsednico posameznega ali spodnjega doma parlamenta. Devet držav članic pa še ni imelo ženske v tej vlogi, odkar so bili podatki prvič zbrani leta 2003.

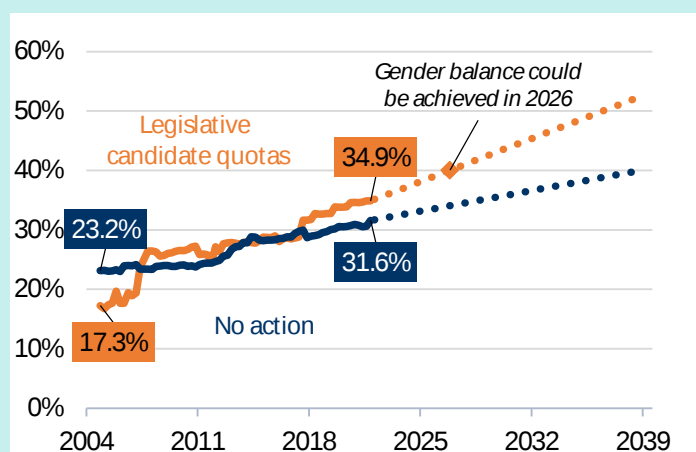
¹⁵⁰ Zbirka statističnih podatkov EIGE. Podatki posodobljeni novembra 2021. Na voljo na [Politics | Gender Statistics Database | European Institute for Gender Equality \(europa.eu\)](#).

¹⁵¹ Posamezni ali spodnji domovi.

¹⁵² Ministri, ki imajo sedež v vladi.

¹⁵³ Večje politične stranke so stranke z vsaj petimi odstotki sedežev v katerem koli parlamentu na nacionalni ravni.

Slika 2: Delež žensk v posameznih ali spodnjih domovih nacionalnih parlamentov po vrsti dejavnosti, EU-27, 2004–2039

Vir: Izračuni EIGE na podlagi podatkov iz Zbirke statističnih podatkov po spolu: [national parliaments](#)

Obstajajo jasni dokazi, da lahko **napredek spodbudijo zakonodajni ukrepi**. Zakonodajne kvote, ki zahtevajo seznam kandidatov z uravnoteženo zastopanostjo spolov, trenutno veljajo v 11 državah članicah¹⁵⁴. Med temi državami so Francija, Portugalska, Irska in Luksemburg uvedle finančne kazni za tiste politične stranke, ki ne izpolnjujejo zahtev glede kvot. Vendar brez dodatnih pravil, ki zagotavljajo enako prepoznavnost kandidatov in kandidatke v ustreznem volilnem sistemu (npr. z uporabo sistema z zadrgo, pri katerem se kandidati in kandidatke izmenjujejo na listi stranke), kvote morda ne bodo dovolj, da se skladni sezname kandidatov pretvorijo v volilne rezultate.

Kljub temu se je od leta 2004 delež poslank v državah z zakonodajnimi kvotami podvojil s 17,3 odstotka na 34,9 odstotka. Države brez takega ukrepa so začele z višjo osnovo (23,2 odstotka), končale pa z nižjo (31,6 odstotka) (**Slika 2**)¹⁵⁵. Če bosta obe skupini nadaljevali s tako hitrostjo, **bodo države z zakonodajno določenimi kvotami uravnoteženo zastopanost spolov (tj. vsaj 40 odstotkov vsakega spola) dosegle v petih letih (2026). Skupina brez ukrepov bo potrebovala skoraj dve desetletji (2038).**

Na lokalni ravni ženske zasedajo tretjino sedežev v območnih skupščinah (34,6 odstotka) in njihovih izvršilnih organih (35 odstotkov), vendar predstavljajo precej nižji delež vodilnih (22,1 odstotka in 14,3 odstotka). Leta 2021 so ženske zasedle tudi več kot tretjino sedežev v lokalnih ali občinskih skupščinah (34,4 odstotka), vendar so predstavljale **manj kot petino županov in županij ali vodij svetov** (17,4 odstotka)¹⁵⁶.

Delovni dokument Komisije o enakosti spolov v regijah EU potrjuje, **da je bil napredek v zadnjem desetletju izjemno počasen**. Iz dokumenta je razvidno tudi, da obstaja jasna potreba po ukrepanju za pospešitev sprememb. Ta študija kaže, da so leta 2021 ženske predstavljale vsaj polovico poslancev in poslank regionalnih skupščin samo v 16 od 285 primerov v EU. V dveh regionalnih skupščinah na Madžarskem žensk sploh ni bilo. V več regionalnih skupščinah na Madžarskem in v Romuniji je bilo

¹⁵⁴ V kronološkem vrstnem redu: Francija (50 %, 2000), Belgija (50 %, 2002), Portugalska (33 %, 2006), Slovenija (35 %, 2006), Španija (40 %, 2007), Grčija (33 %, 2008), Hrvaška (40 %, 2008), Poljska (35 %, 2011), Irska (30 %, 2012), Italija (40 %, 2017). Tudi Luksemburg je uvedel kvoto (40 % leta 2016), vendar je na volitvah leta 2018 ni v celoti izvajal (upoštevana bo na naslednjih volitvah, ki bodo predvidoma leta 2023).

¹⁵⁵ V Luksemburgu je bila leta 2016 uvedena 40-odstotna kvota, ki pa se bo v celoti uporabljala šele na naslednjih volitvah (predvidoma leta 2023), zato je bil Luksemburg vključen v skupino brez ukrepov.

¹⁵⁶ Zbirka statističnih podatkov EIGE. Podatki posodobljeni novembra 2021. Na voljo na [Politics | Gender Statistics Database | European Institute for Gender Equality \(europa.eu\)](#).

manj kot 10 odstotkov članov žensk. Regionalne skupščine v Španiji, Franciji, na Švedskem in Finskem so imele najvišji delež žensk, 40 odstotkov ali več.¹⁵⁷

Na ravni EU splošni trend od leta 2004 kaže počasno, a vztrajno, **povečevanje deleža poslank v Evropskem parlamentu s 30,3 odstotka na 39,1 odstotka** novembra 2021. Glede na nedavno poročilo Evropskega parlamenta¹⁵⁸ je zastopanost žensk v Evropskem parlamentu višja od svetovnega povprečja (25,5 odstotka aprila 2021)¹⁵⁹ in povprečja EU (30,4 odstotka na začetku leta 2021)¹⁶⁰ za nacionalne parlamente. **Kljub temu moški še vedno predstavljajo večji delež (60,9 odstotka) evropskih poslancev.** Medtem ko je v polovici držav članic med poslanci vsaj 40 odstotkov vsakega spola, je večina članov v preostalem delu moških. Moški predstavljajo 85 odstotkov evropskih poslancev iz Romunije, Ciper pa sploh nima evropskih poslank. Z nedavno izvolitvijo Roberte Metsole za predsednico Evropskega parlamenta¹⁶¹ 18. januarja 2022 dve od treh najvišjih delovnih mest v EU zdaj zasedajo ženske¹⁶². Kljub temu je to šele tretjič od prvih volitev v Evropski parlament leta 1979, da je bila ženska izvoljena za predsednico parlamenta. **V povprečju je bila ženska izvoljena za predsednico Evropskega parlamenta vsakih 20 let**¹⁶³.

Glede na volitve v Evropski parlament leta 2024 je Komisija novembra 2021 predlagala revidirana pravila o statutu in financiranju evropskih političnih strank¹⁶⁴. Za spodbujanje enakosti spolov predlog določa, da bodo morale evropske politične stranke v svoje statute vključiti notranja pravila o enakosti spolov in pri prijavi za sredstva EU predložiti dokaze o zastopanosti spolov.

Če si ogledamo razmere v vladi, sta Estonija in Švedska leta 2021 izvolili svoji prvi predsednici vlade¹⁶⁵. Na splošno pa je slika še vedno precej mračna: decembra 2021 je imelo samo pet držav članic predsednico vlade (Finska, Litva, Danska, Estonija in Švedska). Od leta 2004 do danes je imela samo polovica držav članic (13 od 27) predsednico vlade.

Novembra 2021 so **moški predstavljali več kot dve tretjini ministrov** (tj. tistih s sedežem v vladi; 67,7 odstotka moških, 32,2 odstotka žensk). Samo v vladah desetih držav članic (Španija, Finska, Belgija, Francija, Švedska, Avstrija, Estonija, Litva, Nemčija in Portugalska) sta bila spola uravnoteženo zastopana (tj. vsaj 40 odstotkov vsakega spola). Pretežno moške vlade imajo Grčija (9,1 odstotka žensk), Poljska (8,7 odstotka) in Romunija (7,1 odstotka) (slika 3).

¹⁵⁷ Evropska komisija, *Mapping the glass ceiling: the EU regions where women thrive and where they are held back. Monitoring EU regional gender equality with the female achievement and disadvantage indices*, 2021. Na voljo na https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/work/gem2021/gender_equality_monitor_en.pdf.

¹⁵⁸ Služba Evropskega parlamenta za raziskave, »Gender mainstreaming in the European Parliament. State of Play«, 2021.

Na voljo na [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/694216/EPRS_STU\(2021\)694216_EN.pdf#:~:text=The%20gender%20mainstreaming%20policy%20was%20formally%20launched%20by,the%20state%20of%20gender%20mainstreaming%20in%20the%20EP.](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/694216/EPRS_STU(2021)694216_EN.pdf#:~:text=The%20gender%20mainstreaming%20policy%20was%20formally%20launched%20by,the%20state%20of%20gender%20mainstreaming%20in%20the%20EP.)

¹⁵⁹ Interparlamentarna unija, *Global and regional averages of women in national parliaments*.

¹⁶⁰ Evropski parlament, »Women in the European Parliament, Equality«, Inclusion and Diversity Unit, DG Personnel, marec 2021.

¹⁶¹ Roberta Metsola (Malta, Evropska ljudska stranka) je poslanka Evropskega parlamenta od leta 2013. Oglejte si več na <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20220114IPR21012/roberta-metsola-elected-new-president-of-the-european-parliament>.

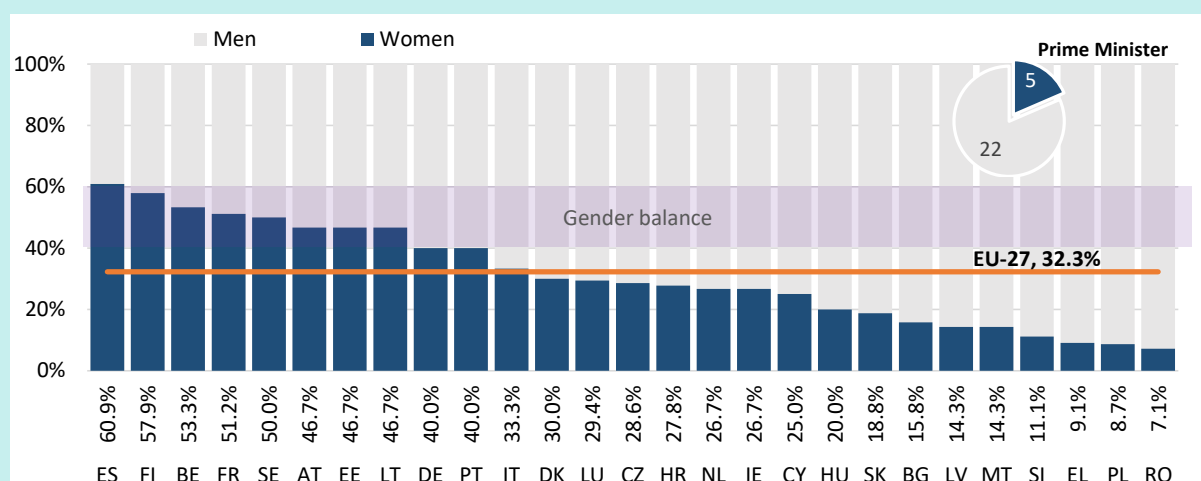
¹⁶² Skupaj z Roberto Metsola in Ursulo von der Leyen, predsednico Komisije.

¹⁶³ Simone Veil je bila prva predsednica Evropskega parlamenta (1979–1982), ki ji je sledila Nicole Fontaine (1999–2002).

¹⁶⁴ Predlog Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o statutu in financiranju evropskih političnih strank in evropskih političnih fundacij (prenovitev), COM (2021) 734 z dne 25. novembra 2021.

¹⁶⁵ Glejte <https://www.theguardian.com/world/2021/jan/26/estonia-first-female-pm-appointed-as-new-government-takes-power> in <https://www.politico.eu/article/magdalena-andersson-sweden-elections-europe-birgitta-ohlsson/>.

Slika 3: Delež žensk v nacionalnih vladah (ministri in predsedniki vlad), november 2021

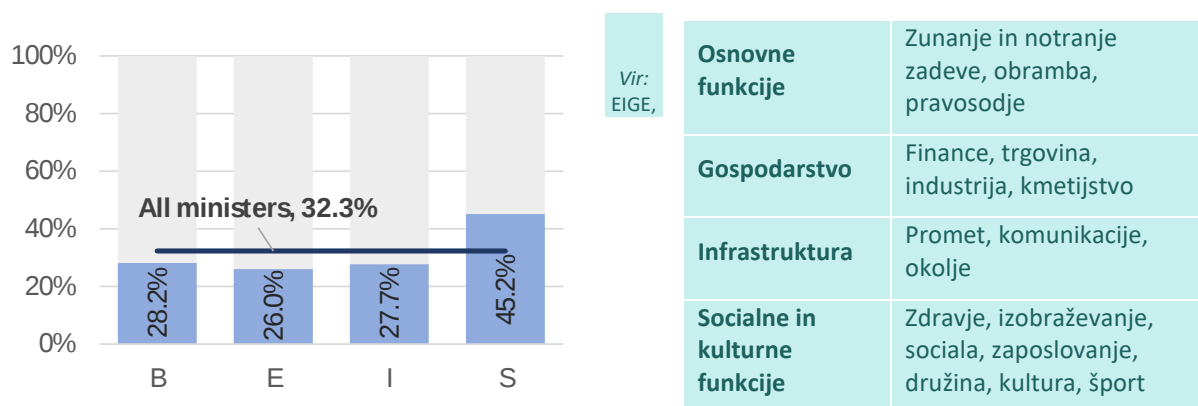

Vir: EIGE, Zbirka statističnih podatkov po spolu: [National governments](#)

V povprečju se ravnovesje med spoloma v nacionalnih vladah (pri ministrih) v EU postopoma izboljšuje od leta 2004. Povzpelo se je z 20,9 odstotka ob koncu leta 2004 na sedanjih 32,2 odstotka s povprečno stopnjo 0,7 odstotne točke na leto. S to hitrostjo **bo trajalo več kot desetletje, da bi dosegli vsaj 40-odstotni delež vsakega spola** v nacionalnih vladah 27 držav članic EU¹⁶⁶.

Premajhna zastopanost žensk v vladah je temeljna skrb. Poleg tega obstajajo dokazi, da imajo **ženske, ki pridejo v vlado, manj možnosti** vplivati na politično krajino. Prav tako dobivajo resorje z nižjo politično prednostjo. Podatki iz novembra 2021 kažejo, da ženske predstavljajo manjši delež ministrov za zunanje zadeve, notranje zadeve, obrambo ali pravosodje (28,2 odstotka), gospodarstvo (26,0 odstotkov) in infrastrukturo (27,7 odstotka). Predstavljajo pa **bistveno večji delež ministrov v sociokulturnih resorjih** (45,2 odstotka). Ta neenakomerna porazdelitev kaže, da dodeljevanje ministrskih resorjev ni spolno nevtralno in da ženske ne dobijo pravičnega deleža v pomembnejših resorjih (slika 4)¹⁶⁷.

Slika 4: Delež ministric po vrstah resorja, EU-27, november 2021

Zbirka statističnih podatkov po spolu: [National governments](#)

V političnem predstavnstvu se politične stranke obravnavajo kot varuhi enakosti spolov, saj izbirajo kandidate in jih predstavljajo volivcem. Številne politične stranke so uvedle prostovoljne spolne kvote za kandidate in kandidatke (neodvisno od morebitne veljavne zakonodaje), v njihovih notranjih

¹⁶⁶ Zbirka statističnih podatkov EIGE. Podatki posodobljeni novembra 2021. Na voljo na [Politics | Gender Statistics Database | European Institute for Gender Equality \(europa.eu\)](#).

¹⁶⁷ Zbirka statističnih podatkov EIGE. Podatki posodobljeni novembra 2021. Na voljo na [Politics | Gender Statistics Database | European Institute for Gender Equality \(europa.eu\)](#).

strukturah pa sta spola kljub temu precej neuravnoteženo zastopana. **Ženske vodijo samo četrtno večjih političnih strank** v državah članicah EU (26,1 odstotka).

Enake možnosti za udeležbo so bistvenega pomena za predstavniško demokracijo na vseh ravneh – evropski, nacionalni, regionalni in lokalni, vendar je potrebno še premagati številne ovire. Nasilje nad političarkami ostaja ena od teh ovir. Glede na študijo Interparlamentarne unije in Parlamentarne skupščine Sveta Evrope iz leta 2018 je **85,2 odstotka anketiranih poslank v času svojega mandata doživelo psihično nasilje**¹⁶⁸. Polovica anketirank – 46,9 odstotka – je poročala, da so prejele grožnje s smrtjo ali grožnje s posilstvom in pretepanjem proti njim samim ali njihovim otrokom in drugim družinskim članom. Večina groženj je bila dostavljena prek družbenih omrežij in elektronske pošte. **Dezinformacije zaradi spola** so sestavljene iz namerno zavajajočih informacij, ki temeljijo na negativnih prikazih žensk. **Do žensk sovražne pripovedi** predstavljajo ženske kot sovražnike ali šibke žrtve. Dezinformacije se uporabljajo tudi za spodkopavanje političnih zavez žensk in dvom v njihove sposobnosti odločanja¹⁶⁹.

Pri doseganju enake zastopanosti žensk na vodilnih položajih **ima pomembno vlogo financiranje**. Komisija še naprej financira organizacije in projekte v okviru **programa CERV**. Razpis za zbiranje predlogov za projekte o enakosti spolov je bil objavljen novembra 2021. Prva prednostna naloga tega razpisa je spodbujanje enake udeležbe in zastopanosti žensk in moških pri političnem in gospodarskem odločanju. Cilj te prednostne naloge je podpreti države članice in ustrezne deležnike pri razvoju, prepoznavanju in razširjanju strategij, ukrepov, orodij in dobrih praks. Ti bi morali učinkovito spodbujati uravnoteženo zastopnost spolov v politiki, javnih razpravah ter na vodstvenih in vodilnih položajih v podjetniškem sektorju. Poziv je odgovor na zavezo Strategije za enakost spolov, da bo »spodbujala udeležbo žensk kot volivk in kandidatk na volitvah v Evropski parlament leta 2024 v sodelovanju z Evropskim parlamentom, nacionalnimi parlamenti, državami članicami in civilno družbo, tudi s financiranjem in spodbujanjem dobrih praks«.

Na **Finskem** je projekt **Gender Matters?** (2019–2021), financiran v okviru programa EU za pravice, enakost in državljanstvo, spodbujal enakost spolov v medijih, politiki in podjetniškem sektorju. Novinarjem in novinarkam je zagotavljal usposabljanja ter informacije o volitvah in odločanju. Namen projekta je bil tudi spodbujati bolj vključujoče in medpresečno razumevanje spola.

Projekt **Mayoress** (2019–2021), ki ga financira EU, je poudarjal opolnomočenje in mreženje županj iz **Nemčije, Francije, Poljske in Avstrije**. Cilj je bil povečati zastopnost žensk na lokalnih vodilnih položajih in v županskih uradih. Projekt je bil namenjen tudi ozaveščanju javnosti o potrebi po izboljšanju enakosti spolov na lokalnih vodilnih položajih. Zaključil se je z mednarodno spletno konferenco 20. septembra 2021 z naslovom *Mayoress! Women in Local Leadership*. Na konferenci so se zbrale županje, predstavnice civilne družbe in strokovnjakinje. Nemško zvezno ministrstvo za družino, starejše, ženske in mladino je to pobudo podprlo, nemška zvezna ministrica Christine Lambrecht pa je konferenco odprla.

Na **Cipru** sta nacionalni mehanizem za pravice žensk in urad komisarja za enakost spolov decembra 2021 začela serijo izobraževalnih seminarjev. Cilj seminarjev je povečati udeležbo žensk. Seminarji se bodo redno in sistematično nadaljevali tudi v prvem semestru leta 2022. Namen izobraževalnih seminarjev je okrepiti in opolnomočiti udeležbo žensk v politiki v organih odločanja, kar naj bi krepilo demokracijo in spodbujalo enakost. Ciljna skupina so mlade ženske, ki se želijo vključiti v politiko in so dejavne v politični stranki, sindikatu, prostovoljnih organizacijah ali družbi. Naslovi seminarjev so Spol in politika, Veščine ter Politična vključenost in pripravljenost.

¹⁶⁸ Na voljo na <https://www.ipu.org/resources/publications/reports/2018-10/sexism-harassment-and-violence-against-women-in-parliaments-in-europe>.

¹⁶⁹ Sessa, M., *Misogyny and Misinformation: An analysis of gendered disinformation tactics during the COVID-19 pandemic*, DisinfoLab, 2020. Na voljo na <https://www.disinfo.eu/publications/misogyny-and-misinformation%3A-an-analysis-of-gendered-disinformation-tactics-during-the-covid-19-pandemic>.

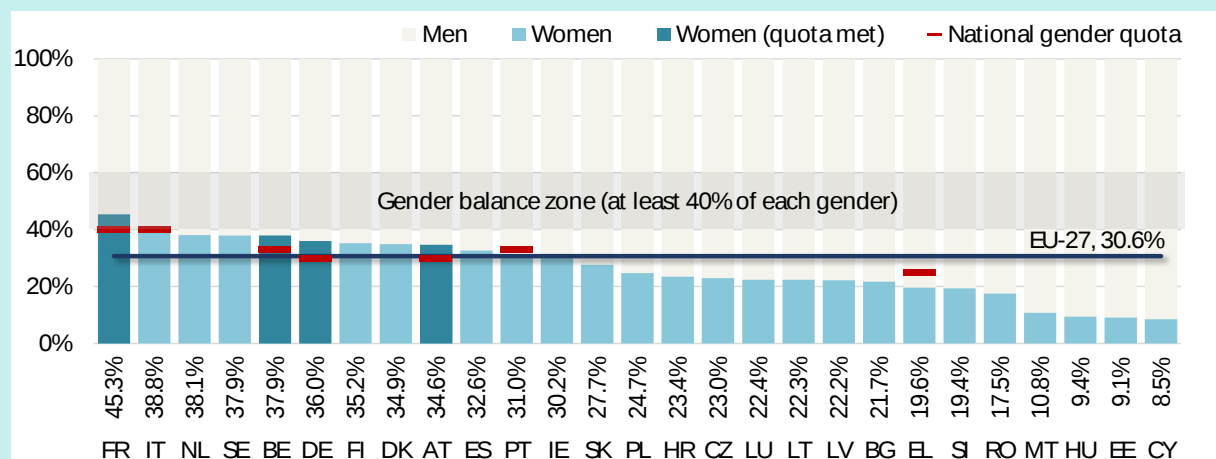
Ženske pri sprejemanju gospodarskih odločitev

Zastopanost žensk v vodstvih podjetij se izboljšuje, vendar je napredek še vedno zelo počasen in med državami članicami so opazne razlike. Evropska podjetja imajo še veliko dela, da bi dosegla uravnoteženo zastopanost spolov v vodstvih. Leta 2021 je bilo približno **30 odstotkov članov upravnih odborov** največjih podjetij v EU, ki kotirajo na borzi, žensk. Čeprav je ta številka najvišja do zdaj, še vedno predstavlja najnižje letno povečanje po letu 2010. **Od leta 2016 se je hitrost sprememb precej upočasnila**¹⁷⁰. Počasne spremembe potrjuje indeks raznolikosti spolov za leto 2021¹⁷¹. Skupna ocena indeksa raznolikosti spolov v 668 podjetjih v raziskavi European Women on Boards se je izboljšala za zgolj 5 odstotkov z 0,56 leta 2020 na 0,59 leta 2021¹⁷².

Francija ostaja edina država članica z vsaj 40 odstotki vsakega spola v upravnih odborih podjetij. Temu deležu sta blizu Italija (38,8 odstotka) in Nizozemska (38,1 odstotka). Ženske predstavljajo vsaj tretjino članov upravnih odborov tudi na Švedskem, Finskem, Danskem, v Belgiji, Nemčiji in Avstriji. V sedmih državah pa ženske še vedno predstavljajo manj kot petino članov upravnih odborov (slika 5).

Med člani in članicami upravnih odborov ima več kot četrtina (28 odstotkov) največjih podjetij v EU, ki kotirajo na borzi, vsaj 40 odstotkov vsakega spola. Toda približno vsako peto podjetje ima še vedno moške upravne odbore, vključno z več kot polovico podjetij v Estoniji, na Cipru in Madžarskem.

Slika 5: Delež žensk in moških v upravnih odborih največjih podjetij v EU, ki kotirajo na borzi, oktober 2021

Vir: EIGE, Zbirka statističnih podatkov po spolu

Cilji nacionalne spolne kvote so določeni v Franciji in Italiji (40 odstotkov), Belgiji in na Portugalskem (33 odstotkov), v Nemčiji in Avstriji (30 odstotkov) ter Grčiji (25 odstotkov).

Ukrepi vlade za spodbujanje bolj uravnotežene zastopanosti spolov v vodstvih podjetij lahko vključujejo »mehke« ukrepe, katerih cilj je spodbuditi podjetja k samoregulaciji in neodvisnemu ukrepanju. Ukrepi vlade lahko vključujejo tudi »trde« regulativne pristope, na primer uporabo pravno zavezujočih kvot za zagotovitev minimalne zastopanosti vsakega spola – v nekaterih primerih s sankcijami za podjetja, ki kvot ne izpolnjujejo.

¹⁷⁰ Zbirka statističnih podatkov EIGE. Podatki posodobljeni oktobra 2021. Na voljo na [Business and finance | Gender Statistics Database | European Institute for Gender Equality \(europa.eu\)](#).

¹⁷¹ European Women on Boards, [2021-Gender-Diversity-Index.pdf \(europeanwomenonboards.eu\)](#).

¹⁷² Podjetje z oceno 1 ima običajno približno 50 odstotkov žensk na vodstvenih položajih – včasih več, včasih manj. Delež žensk na vodstvenih položajih v povprečnem podjetju z indeksom raznolikosti spolov 0,59 točke je naslednji: 30 odstotkov vseh vodstvenih položajev (upravni odbor, izvršna raven in odbori) zasedajo ženske, 35 odstotkov članov upravnih odborov je žensk, 19 odstotkov vodstvenih delavcev je žensk in 36 odstotkov članov odborov je žensk.

Po zadnjih podatkih EIGE¹⁷³ **nacionalne spolne kvote** (od 25 do 40 odstotkov) trenutno veljajo za upravne odbore družb, ki kotirajo na borzi, v **sedmih državah članicah**¹⁷⁴. Poleg tega sta spodnji in zgornji dom nizozemskega parlamenta leta 2021 potrdila zakon o uvedbi 33-odstotne kvote, ki je začel veljati januarja 2022.

Deset držav članic je sprejelo mehkejši pristop¹⁷⁵ z uporabo številnih ukrepov in pobud z različnimi stopnjami strogosti in specifičnosti. Španija ima vzpostavljeno zakonodajo o enakosti, ki priporoča vsaj 40 odstotkov obeh spolov v upravnih odborih podjetij, vendar to priporočilo ni izvršljivo. Slovenija ima zakonodajno kvoto za podjetja v državni lasti, ne pa tudi za podjetja, ki kotirajo na borzi. Druge države v tej skupini so raje spodbujale podjetja k samoregulaciji, da bi odpravile neuravnoteženo zastopanost spolov v sejnihi sobah (npr. Danska in Irska). Preostalih **devet držav članic ni sprejelo pomembnih ukrepov**¹⁷⁶.

Zakonodajni ukrepi za odpravo neuravnotežene zastopanosti spolov pri sprejemanju gospodarskih odločitev so še naprej gonilo napredka. Oktobra 2021 so ženske v državah z nacionalnimi spolnimi kvotami predstavljale 36,4 odstotka članov in članic upravnih odborov največjih družb, ki kotirajo na borzi, 30,3 odstotka v državah z mehкими ukrepi in zgolj 16,6 odstotka v državah, ki sploh niso ukrepale. Kvote so več kot potrojile stopnjo spremembe z 0,8 na 2,9 odstotne točke letno. Napredek v državah brez zakonodajnih ukrepov (tj. z mehкими ukrepi ali brez ukrepov) vztraja pri samo 0,7 odstotne točke letno.

Večino najvišjih položajev še vedno zasedajo moški. Čeprav se je število od leta 2012 vsaj podvojilo, ženske še vedno zasedajo **manj kot enega od desetih položajev predsednika in predsednice uprave in glavnega izvršnega direktorja in direktorice** (oktobra 2021 8,5 odstotka oziroma 7,8 odstotka). Zakonodajni ukrepi so imeli jasen pozitiven učinek na zastopanost žensk v upravnih odborih, vendar kvote običajno veljajo samo za upravne odbore najvišje ravni. V takih upravnih odborih so običajno v celoti ali pretežno (odvisno od lokalnega sistema korporativnega upravljanja) neizvršni kadri, zato to ne vpliva na vodstvene položaje. **Ženske zdaj predstavljajo tretjino (33,3 odstotka) neizvršnih kadrov, vendar zgolj približno eno petino (20,2 odstotka) vodstvenih** (slika 6). Posledično je tudi napredek v smeri enakosti spolov med vodstvenimi kadri počasen in zelo malo žensk doseže najvišje položaje v velikih podjetjih (1,0 odstotne točke letno v primerjavi z 1,5 odstotne točke letno med neizvršnimi kadri od leta 2016)¹⁷⁷.

Potem ko je bil deset let blokiran v Svetu, je zdaj na doseg roke preboj v zvezi s predlogom **direktive o zagotavljanju uravnotežene zastopanosti spolov med neizvršnimi direktorji in direktoricami družb, ki kotirajo na borzi** Februarja 2022 sta novi nemški in nizozemski vladi napovedali podporo predlogu, s čimer sta utrla pot splošnemu pristopu, ki ga je treba sprejeti na Svetu za zaposlovanje, socialno politiko, zdravje in varstvo potrošnikov sredi marca. Sprejetje te direktive bo pomemben korak na poti k učinkoviti enakosti spolov v EU. Poslalo bo jasno sporočilo, da gospodarstvo EU kar najbolje izkoristi svoje talente. Komisija je bila vsa leta odločena, da sprosti ta pomemben zakonodajni del. Januarja 2022 je potrdila svojo odločenost na najvišji politični ravni, pri čemer je predsednica von der Leyen napovedala, da je »čas, da nadaljujemo s tem predlogom direktive«¹⁷⁸.

¹⁷³ Zbirka statističnih podatkov EIGE. Podatki posodobljeni oktobra 2021. Na voljo na [Business and finance | Gender Statistics Database | European Institute for Gender Equality \(europa.eu\)](#).

¹⁷⁴ Francija, Italija, Belgija, Portugalska, Nemčija, Avstrija in Grčija.

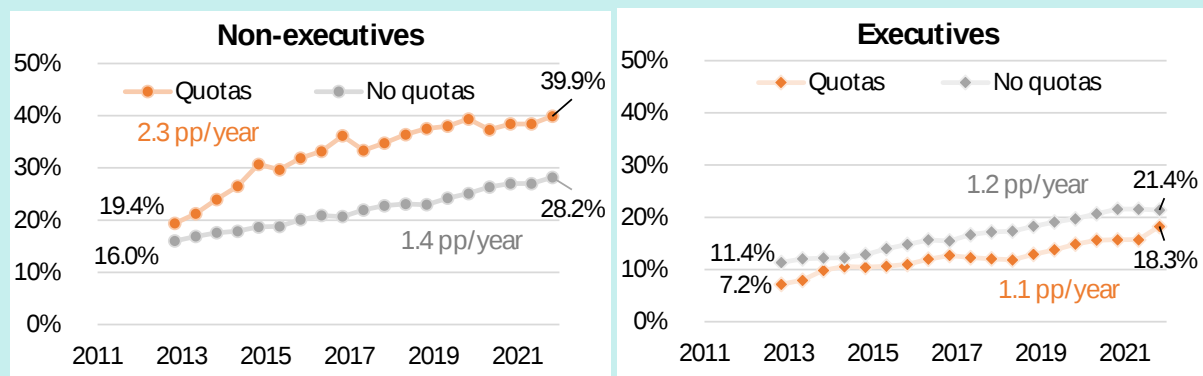
¹⁷⁵ Danska, Estonija, Irska, Španija, Luksemburg, Poljska, Romunija, Slovenija, Finska in Švedska.

¹⁷⁶ Bolgarija, Češka, Hrvaška, Ciper, Latvija, Litva, Madžarska, Malta in Slovaška.

¹⁷⁷ Zbirka statističnih podatkov EIGE. Podatki posodobljeni oktobra 2021. Na voljo na [Business and finance | Gender Statistics Database | European Institute for Gender Equality \(europa.eu\)](#).

¹⁷⁸ Na voljo na <https://www.ft.com/content/d98e6634-ef76-4cf3-8477-628e0d9d2acb>.

Slika 6: Delež žensk med vodstvenimi in neizvršnimi kadri največjih podjetij, ki kotirajo na borzi v EU--27, glede na vrsto dejavnosti na nacionalni ravni, od oktobra 2012 do oktobra 2021

Vir: Izračuni EIGE na podlagi podatkov iz Zbirke statističnih podatkov po spolu

Opombe: Skupina kvot postopoma zajema države članice z nacionalnimi spolnimi kvotami glede na leto sprejetja: Belgijo, Francijo in Italijo od leta 2011, Nemčijo od leta 2015, Avstrijo in Portugalsko od leta 2017 ter Grčijo od oktobra 2020.

V **finančnih institucijah** se uravnovešena zastopanost spolov v upravnih odborih nacionalnih centralnih bank v EU izboljšuje, vendar zelo počasi. Ženske zdaj predstavljajo nekaj več kot četrtno (26,4 odstotka) ključnih odločevalcev in odločevalk (tj. članov najvišjih organov odločanja). Zasedajo tudi 28,3 odstotka položajev namestnikov guvernerjev in namestnic guvernerk, vendar so **guvernerji vseh nacionalnih centralnih bank EU moški**. Pri tej stopnji sprememb bo potrebnih še 22,5 leta, da bi dosegli vsaj 40 odstotkov žensk v organih odločanja nacionalnih centralnih bank.

V preteklosti so tudi evropske finančne institucije pretežno vodili moški. Kljub imenovanju Christine Lagarde za prvo predsednico Evropske centralne banke (ECB), v upravnih odborih teh institucij še vedno prevladujejo moški. Leta 2021 sta bili v upravnem odboru ECB med šestimi člani samo dve ženski¹⁷⁹. Istega leta je bilo od 27 članov upravnega odbora Evropske investicijske banke (EIB)¹⁸⁰ samo osem, od šestih članov upravnega odbora Evropskega investicijskega sklada (EIF) pa dve ženski¹⁸¹.

Evropski svet za inovacije namerava povabiti 40 odstotkov podjetij, ki jih vodijo ženske, da predstavijo svoje projekte. Tudi leta 2021 je podelil **letno nagrado EU za inovatorke**, kar je bilo deležno največjega zanimanja do zdaj. Prav tako je sprožil novo **pobudo Women TechEU** za podporo globokim tehnološkim zagonskim podjetjem, ki jih vodijo ženske. Začel je tudi **program Women Leadership Programme** za izboljšanje veščin in spodbujanje mreženja. Cilj tega programa je trenirati in mentorirati podjetnice in raziskovalke.

Avstrijski svet ministrov je 3. junija 2020 sprejel sklep o povečanju deleža žensk v nadzornih svetih državnih podjetij. V zdajšnjem zakonodajnem obdobju, ki se izteče leta 2024, naj bi se delež povečal s 35 na 40 odstotkov. Med državnimi podjetji so vsa podjetja z najmanj 50-odstotnim zveznim deležem. Stanje spremljajo letna poročila o napredku, ki so do konca leta 2020 izkazala povprečni delež žensk 45,3 odstotka.

V **Franciji** se v okviru konference o ekonomski in poklicni enakosti (Assises de l'égalité économique et professionnelle) pripravi letna razvrstitev podjetij SBF120 na podlagi zastopanosti žensk v njihovih upravljaljskih organih. Razvrstitev primerja zavezanost 120 največjih francoskih podjetij povečanju deleža

¹⁷⁹ <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/eb/html/index.en.html>.

¹⁸⁰ <https://www.eib.org/en/about/governance-and-structure/statutory-bodies/board-directors/index.htm>.

¹⁸¹ Upravni odbor EIF ima običajno sedem članov (vključno s predsednikom). Namestniki se ne štejejo. V času zbiranja podatkov januarja 2022 je bilo na spletni strani EIF prikazanih zgolj šest članov (štirje moški, dve ženski) (https://www.eif.org/who_we_are/governance/board_of_directors/index.htm).

žensk v njihovih upravljaljskih organih ter doseganju poklicne enakosti med ženskami in moškimi. Razvrstitev temelji na podatkih, ki jih podjetja posredujejo na prostovoljni in deklarativni osnovi.

INTEGRACIJA NAČELA ENAKOSTI SPOLOV

Integracija načela enakosti spolov ostaja ključni del politike enakosti spolov Evropske komisije, kot je opisano v **Strategiji za enakost spolov**. Strategija poudarja, da je vključitev vprašanj enakosti spolov v oblikovanje politik na vseh področjih ključna za uspeh, saj vsi izzivi, ki vplivajo na EU, vključujejo vidik spola. Vsaka politika za spopadanje s temi izzivi bo učinkovita samo, če se vidik spola upošteva na vseh stopnjah oblikovanja politike, od oblikovanja do izvajanja.

Enakost spolov v politikah EU

Zavezanost Komisije vključevanju vidika spola v politike EU je obrodila sadove tudi v letu 2021. Poleg različnih ukrepov, omenjenih že v prejšnjih razdelkih, je v tem predstavljenih **več pobud EU, ki so bile predstavljene leta 2021 in zajemajo pomemben vidik spola**, vključno s pobudami, povezanimi z zelenim in digitalnim prehodom, in drugimi, na primer v kmetijski, zdravstveni in medijski politiki.

Strategija EU za prilagajanje podnebnim spremembam¹⁸², ki je bila sprejeta februarja 2021, priznava vrzeli v znanju pri prilagajanju in poudarja potrebo po črpanju iz znanosti, da bi izboljšali naše razumevanje medsebojnega vpliva podnebnih tveganj ter družbeno-ekonomskih ranljivosti in neenakosti, vključno s tistimi, ki jih doživljajo ženske. Strategija priznava, da vplivi podnebnih sprememb niso enaki za vse. Osredotoča se na zagotavljanje, da prilagoditveni ukrepi upoštevajo različne prilagoditvene sposobnosti moških in žensk, starejših, invalidov, razseljenih in socialno izključenih oseb. Poročilo Komisije, ki povzema izvajanje v prvem letu, bo objavljeno v prvem četrtnem letu 2022.

Za evropski zeleni dogovor je Komisija vključila vidik spola v politike svežnja **Pripravljeni na 55**. Politike, ki se ukvarjajo s podnebnimi spremembami, ne vplivajo enako na ženske in moške, saj zaradi energetske revščine trpi več žensk kot moških. Zato predlog za **Socialni sklad za podnebje**¹⁸³ priznava, da predlagane cene ogljika še posebej prizadenejo ženske, ki predstavljajo 85 odstotkov enostarševskih družin. Zato poziva, naj enakost spolov in enake možnosti postanejo sestavni del socialnih načrtov za podnebje. Hkrati se je Komisija začela posvečati pridobivanju zanesljivih in popolnih virov podatkov ter razvoj smernic o tem, kako najbolje obravnavati socialne in delovne vidike podnebnega prehoda. To delo bo podprto z raziskavami o vprašanih enakosti spolov v zvezi z evropskim zelenim dogovorom, ki jih bo izvedel Evropski inštitut za enakost spolov (EIGE)¹⁸⁴. Pridobljeni podatki bodo na voljo v indeksu enakosti spolov EIGE za leto 2023 in bodo uporabljeni za vključevanje vidika spola v svežnju datotek z naslovom Pripravljeni na 55.

Skladno z evropskimi podnebnimi pravili¹⁸⁵, sprejetimi 20. junija 2021, bo Komisija pomagala pri širjenju znanstveno podprtih informacij o socialnih vidikih in vidikih enakosti spolov glede podnebnih sprememb, tudi prek podnebnega pakta¹⁸⁶. Leta 2021 je podnebni pakt poskušal doseči uravnoteženo

¹⁸² Na voljo na https://ec.europa.eu/clima/eu-action/adaptation-climate-change/eu-adaptation-strategy_en.

¹⁸³ Na voljo na https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/social-climate-fund_with-annex_en.pdf.

¹⁸⁴ To je določeno v enotnem programskem dokumentu EIGE za obdobje 2021–2023, <https://eige.europa.eu/about/documents-registry/eiges-2021-2023-single-programming-document>.

¹⁸⁵ Uredba (EU) 2021/1119 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. junija 2021 o vzpostavitvi okvira za doseganje podnebne nevtralnosti in spremembi uredb (ES) št. 401/2009 in (EU) 2018/1999 (evropska podnebna pravila) (UL L 243, 9. 7. 2021, str. 1).

¹⁸⁶ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, Evropski podnebni pakt, Bruselj, 9. 12. 2020 (COM(2020) 788 final).

zastopanost spolov med ambasadorji in ambasadorkami podnebnega pakta. Danes ima pakt 265 ambasadork, 331 ambasadorjev in pet ambasadorjev, ki niso navedli svojega spola.

Komisija je nadaljevala delo za izvajanje izboljšane delovnega programa iz Lime in svojega akcijskega načrta za enakost spolov¹⁸⁷ v okviru **konference pogodbenic Združenih narodov o podnebnih spremembah (COP26) v Glasgowu**. Leta 2021 so si EU in države članice izmenjale dokaze in dvignile ozaveščenost o vplivih podnebnih sprememb, ki se razlikujejo po spolu, vlogi žensk kot dejavnikov sprememb in priložnostih za ženske¹⁸⁸.

Prehod na podnebno nevtrarno gospodarstvo na trg dela prinaša kakovostna delovna mesta in ustvarja priložnost za zmanjšanje vrzeli med spoloma. Komisija je decembra 2021 predstavila predlog **priporočila Sveta o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost**. Poziva k vključevanju enakosti spolov v strategije za blažitev podnebnih sprememb ter spremljajoče socialne politike in politike zaposlovanja, predvsem v zvezi z aktivnimi politikami trga dela, veščinami in usposabljanjem ter socialno zaščito¹⁸⁹.

Umetna inteligenca ima lahko drugačen vpliv na ženske kot na moške, če njeni sistemi niso pravilno zasnovani in uporabljeni. Vodi lahko na primer do spolnih pristranskosti pri zaposlovanju in ohranjanja stereotipov. Za reševanje teh težav je Komisija aprila 2021 predstavila **predlog uredbe o umetni inteligenci (akt o umetni inteligenci)**¹⁹⁰. Cilj novih obveznih zahtev za vse visoko tvegane sisteme umetne inteligence je, da ti sistemi postanejo tehnično stabilni, da se zagotovijo primernost tehnologije za njen namen ter da lažno pozitivni ali negativni rezultati ne vplivajo nesorazmerno na zaščitene skupine, kot so ženske. Sisteme z visokim tveganjem bo treba tudi usposobiti in preizkusiti z dovolj reprezentativnim naborom podatkov, da se zmanjša tveganje nepoštenih spolnih pristranskosti, vgrajenih v model, in zagotovi njihovo obravnavo z ustreznim odkrivanjem, popravljanjem in drugimi ukrepi za zmanjšanje pristranskosti. Omogočati morajo sledljivost in revizijo ter zagotavljati shranjevanje dokumentacije, vključno s podatki, uporabljenimi za usposabljanje algoritma, ki bi bili ključni pri morebitnih kršitvah obveznosti enakosti spolov, ki jih morajo preiskati in obravnavati nacionalni organi in sodišča.

V **sklepih Sveta, sprejetih** decembra 2021¹⁹¹ in podprtih z raziskovalnim poročilom EIGE o umetni inteligenci, platformnem delu in enakosti spolov¹⁹², je Svet pozval h konkretnim korakom za izboljšanje ozaveščenosti o vprašanjih enakosti spolov v raziskavah umetne inteligence in v vseh sektorjih, kjer je umetna inteligenca zasnovana, razvita in uporabljena. Prav tako je pozval države članice, naj zagotovijo algoritemsko preglednost pri uporabi umetne inteligence, vključno z obravnavo problema zgodovinsko pristranskih vhodnih podatkov. V sklepih so bile države članice pozvane tudi, naj okrepijo prizadevanja za doseganje uravnotežene zastopanosti žensk in moških v poklicih, povezanih z ustvarjanjem in uvajanjem orodij umetne inteligence, ter v raziskavah umetne inteligence. Predvsem s prizadevanjem, da umetna inteligenca, ki se uporablja za upravljanje človeških virov, spodbuja preglednost in enakost spolov, zlasti na področjih plačila, usposabljanja, dostopa do napredovanja in kariernega napredovanja.

¹⁸⁷ Na voljo na https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cp2019_13a01E.pdf.

¹⁸⁸ Na voljo na <https://www4.unfccc.int/sites/SubmissionsStaging/Documents/202111090956---SI-11-09-2021%20EU%20Submission%20on%20Gender.pdf>.
COM(2021) 801 final.

¹⁹⁰ Na voljo na <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/european-approach-artificial-intelligence>.

¹⁹¹ Svet Evropske unije, »Osnutek sklepov Sveta o vplivu umetne inteligence na enakost spolov na trgu dela«, odobren v času slovenskega predsedovanja, 2021, na voljo na <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14750-2021-INIT/en/pdf>.

¹⁹² EIGE, *Artificial intelligence, platform work and gender equality*, 2022. Na voljo na <https://eige.europa.eu/publications/artificial-intelligence-platform-work-and-gender-equality-report>.

Na področju **visokošolske politike** je Komisija januarja 2022 sprejela dva predloga: evropsko **strategijo za univerze**¹⁹³ in predlog **priporočila Sveta o vzpostavljanju povezav za učinkovito evropsko sodelovanje na področju visokošolskega izobraževanja**¹⁹⁴. Cilj teh pobud je obravnavanje vztrajnih vrzeli med spoloma v visokem šolstvu in vključevanje ukrepov za odpravo premajhne zastopanosti žensk na področjih naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike. Cilj predlogov je tudi spodbujanje uravnotežene zastopanosti spolov v vodstvenih strukturah visokošolskih zavodov in vključevanje vidika enakosti spolov v učne načrte univerz. Visokošolske ustanove se spodbuja, naj sprejmejo prostovoljne cilje za uravnoteženo zastopnost spolov in načrte za enakost spolov.

V kmetijski politiki je bil vidik spola uspešno vključen v **ново skupno kmetijsko politiko za obdobje 2023–2027 (SKP)**, ki jo je Komisija sprejela decembra 2021¹⁹⁵. Skladno z novo politiko bodo morale države članice od leta 2023 oceniti stanje žensk v kmetijstvu in na podeželju ter v svojih strateških načrtih obravnavati s tem povezane izzive. Organe, odgovorne za enakost spolov, bodo morale vključiti v proces priprave svojih strateških načrtov v okviru SKP. Prav tako bodo morale okrepiti svojo zmogljivost vključevanja vidika spola pri zbiranju podatkov, razčlenjenih po spolu. Pri zbiranju podatkov bodo morale države članice poročati podatke po spolu: o številu upravičencev in upravičenk ter številu novih kmetov in kmetic. Za usmerjanje osebja Komisije pri ocenjevanju nacionalnih strateških načrtov v okviru SKP je Komisija razvila **zbirko orodij** za doseg posebnega cilja. Poleg tega **Dolgoročna vizija za podeželska območja EU**¹⁹⁶, sprejeta leta 2021, vključuje vodilno pobudo **Socialna odpornost in ženske na podeželskih območjih**, ki bo prispevala k boju proti neenakosti spolov.

Vidik spola v **regionalnem razvoju** v EU je bil poudarjen z uvedbo prve izdaje **Evropskega regionalnega pregleda enakosti spolov**¹⁹⁷ ki poudarja neenakosti v dosežkih in slabši položaj žensk v regijah EU. Socialno-ekonomski pregled, ki je na voljo na namenski platformi¹⁹⁸, je prvi pregled, ki zajema vidike enakosti spolov na regionalni ravni za skoraj vse regije EU¹⁹⁹, in lahko vodi k boljši usmerjenosti ukrepov regionalnih politik. Komisija je vse leto 2021 ozaveščala organe držav članic in jim zagotavljala podporo pri vključevanju vidika enakosti spolov v **kohezijsko politiko**, tudi na več spletnih seminarjih.

Na področju **carinske politike** se je Komisija leta 2021 pridružila **mreži Network for Gender Equality and Diversity in Customs**, ki jo je novembra ustanovila Svetovna carinska organizacija. Mreža se zavzema za potrebo in prednosti izvajanja vključujočih politik, ki se odzivajo na spol, v carini po vsem svetu, ter spodbuja izmenjavo izkušenj na mednarodni ravni. Spodbuja tudi večjo in dolgoročno podporo višjega vodstva pri tej zadevi.

Leta 2021 si je Komisija prizadevala tudi za ozaveščanje o enakosti kot prednostni nalogi skupnosti, ki se ukvarja z **obrambno industrijo in vesoljsko politiko**, ter za objavo brezplačnih orodij, ki so na voljo za pomoč podjetjem v vesoljskem sektorju. Prva delavnica o enakosti, raznolikosti in vključevanju ob mesecu raznolikosti v EU je bila priložnost za poslušanje pomislekov in predlogov, ki jih je izrazila skupnost, ter za promocijo listine raznolikosti EU. Konec leta 2021 je Komisija začela projekt o izdelavi načrta, da bi ocenila obstoječe stanje in razvila demografsko opredelitev, vključno s šestimi vidiki enakosti, obrambnega, letalskega in vesoljskega sektorja EU.

¹⁹³ [Commission Communication on a European strategy for universities | European Education Area \(europa.eu\)](#), 2022.

¹⁹⁴ Na voljo na [proposal-council-recommendation-bridges-european-higher-education-cooperation.pdf \(europa.eu\)](#).

¹⁹⁵ Od leta 2023 se nov posebni cilj (h) izrecno nanaša na ženske in spodbujanje enakosti spolov, vključno s sodelovanjem žensk v kmetijstvu. https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/new-cap-2023-27_en.

¹⁹⁶ Na voljo na https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/strategy/strategy_documents/documents/ltvra-c2021-345_en.pdf.

¹⁹⁷ Na voljo na [Mapping the glass ceiling: the EU regions where women thrive and where they are held back - Regional Policy - European Commission \(europa.eu\)](#). Leta 2019 je bila izvedena pilotna vaja sicer na podlagi manj bogatega nabora kazalnikov. Evropska komisija načrtuje posodobitev pregleda vsaka tri leta.

¹⁹⁸ Na voljo na <https://urban.jrc.ec.europa.eu/regional-gender-equality/en>.

¹⁹⁹ Francoska čezmorska ozemlja so zaradi pomanjkanja podatkov izključena.

Komisija upošteva vidik spola tudi v svoji **zdravstveni politiki**. Načelo upoštevanja spola je sestavni del **evropskega načrta za boj proti raku** ter s tem povezanih političnih ukrepov, raziskav in financiranja. Novembra 2021 je Komisija vzpostavila register neenakosti v zvezi z rakom, ki bo prikazal stanje v državah članicah in regijah ter zmanjšal neenakosti v zvezi z rakom. Rak dojk predstavlja 13,3 odstotka vseh novih primerov raka, odkritih v državah EU-27, kar pomeni, da je najpogostejša oblika raka. Financiranje pobud za preprečevanje, zgodnje odkrivanje, pravilno diagnosticiranje in zdravljenje za izboljšanje kakovosti življenja bolnikov in preživelih je del sredstev Programa EU za zdravje za leto 2021²⁰⁰. Predlog Komisije za posodobitev priporočila Sveta o presejalnih pregledih za odkrivanje raka je v pripravi in naj bi bil sprejet leta 2022. EU si prizadeva tudi za odpravo raka materničnega vratu²⁰¹ in drugih vrst raka (raka glave in vratu ter analnega dela), ki jih povzroča humani papiloma virus (HPV). Ta virus nesorazmerno bolj prizadene ženske in dekleta. Ena vodilnih pobud evropskega načrta za boj proti raku je cepljenje vsaj 90 odstotkov ciljne populacije deklet v EU in občutno povečanje precepljenosti fantov do leta 2030. Leta 2021 je Program EU za zdravje državam članicam zagotovil nepovratna sredstva za vzpostavitev skupnega ukrepa za cepljenje proti HPV, ki bo pomagal pri uvajanju programov cepljenja za dekleta in fante, in tudi deležnikom za izboljšanje dostopa do cepljenja proti HPV. Komisija je 2. februarja 2022 ob svetovnem dnevu boja proti raku 2022 organizirala dogodek, osredotočen predvsem na ženske. Dogodek je zaznamoval uradni začetek skupnega ukrepa za cepljenje proti HPV in registra neenakosti v zvezi z rakom. V registru bodo opredeljeni trendi med državami članicami in regijami, vključno z neenakostmi spolov pri preprečevanju raka in oskrbi v primeru raka.

V nedavni resoluciji²⁰² je Evropski parlament poudaril, da je **spolno in reproduktivno zdravje** bistvena sestavina dobrega zdravja, in Komisijo pozval, naj zagotovi podporo državam članicam pri zagotavljanju univerzalnega dostopa do storitev spolnega in reproduktivnega zdravja v okviru Programa EU za zdravje. Parlament je vse države članice tudi pozval, naj zagotovijo univerzalen dostop do varnega in zakonitega splava ter da je splav na zahtevo zakonit v zgodnji nosečnosti in tudi pozneje, če je ogroženo zdravje matere.

Strateški okvir EU za varnost in zdravje pri delu²⁰³ za obdobje 2021–2027, sprejet junija 2021, poudarja pomen priznavanja raznolikosti, vključno z vrzeli in neenakostmi med spoloma, in boja proti diskriminaciji delovne sile, ki je ključnega pomena za zagotavljanje varnosti in zdravja delavk in delavcev, tudi pri ocenjevanju tveganj pri delu. V okviru pandemije covid-19 so bila kot primer izpostavljena tveganja zaradi slabo prilagojenih orodij in opreme (npr. ženske v zdravstvenem sektorju morajo nositi osebno zaščitno opremo, namenjeno moškim). Okvir spodbuja pobude za preprečevanje spolne pristranskosti pri ocenjevanju in določanju prednostnih tveganj za ukrepanje z zagotavljanjem priznanja zastopanosti spolov v posvetovanjih z zaposlenimi; usposabljanja, prilagojenega osebni situaciji zaposlenih; in tveganj v poklicih, ki so bili dolgo spregledani ali obravnavani kot »lahko delo« (npr. oskrbovalci ali čistilci). Poleg tega obravnava spremembe, preprečevanje in pripravljenost na področju varnosti in zdravja pri delu z ukrepi, ki upoštevajo spol in so prilagojeni okoliščinam vseh delavcev in delavk.

Glede **vpliva okolja na moške in ženske** obstajajo posebne ranljivosti, povezane s spolom (na primer v zvezi s škodljivimi kemikalijami, kot so endokrini motilci in obstojna organska onesnaževala). Program za okolje in podnebne ukrepe (Uredba LIFE), sprejet aprila 2021, podpira tekoče delo na tem

²⁰⁰ Skupno 13,5 milijona EUR za preventivo, 15,5 milijona EUR za zgodnje odkrivanje, 26,2 milijona EUR za ustrezno diagnosticiranje in zdravljenje ter 17,9 milijona EUR za izboljšanje kakovosti življenja bolnikov in preživelih.

²⁰¹ Ocene glede **raka materničnega vratu** iz leta 2020 napovedujejo 30.500 novih primerov, pri čemer bo zaradi te bolezni umrlo približno 13.400 žensk, kar predstavlja 2,4 odstotka vseh smrti zaradi raka pri ženskah.

²⁰² »Spolno in reproduktivno zdravje in pravice v EU v povezavi z zdravjem žensk«, Resolucija Evropskega parlamenta z dne 24. junija 2021 o stanju spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic v EU v povezavi z zdravjem žensk (2020/2215(INI)), na voljo na <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20210621IPR06637/eu-countries-should-ensure-universal-access-to-sexual-and-reproductive-health>.

²⁰³ Na voljo na <https://osha.europa.eu/en/safety-and-health-legislation/eu-strategic-framework-health-and-safety-work-2021-2027>.

področju²⁰⁴. Cilj je okrepiti pravni okvir za podporo inovacijam za varne in trajnostne kemikalije. Na ravni projekta je vključen tudi vidik spola. Na primer; projekt »Mother and infant dyads« (projekt o diadi mati-otrok) je namenjen izboljšanju znanja in podpori politik javnega zdravja, ki obravnavajo korelacijo med stopnjami izpostavljenosti mater endokrinim motilcem in kontaminaciji mleka ter zdravstvenim stanjem dojenčkov²⁰⁵.

Na področju **raziskav in inovacij** je bila enakost spolov okrepljena kot prednostna naloga v okviru politične agende Evropskega raziskovalnega prostora²⁰⁶ skladno z Ljubljansko deklaracijo o enakosti spolov v raziskavah in inovacijah²⁰⁷. Enakost spolov je ena od šestih prednostnih nalog v delovnem načrtu za področje **kulture za obdobje 2019–2022**. Eden od rezultatov ukrepov je poročilo z naslovom *Za enakost spolov v kulturnih in ustvarjalnih sektorjih*, objavljeno junija 2021²⁰⁸. Vsebuje priporočila strokovne delovne skupine o najbolj trdovratnih vrzelih med spoloma, vključno z neenakim dostopom do vodilnih položajev, virov in trga umetnosti, segregacijo trga dela, plačnimi vrzeli in spolnimi stereotipi ter nasiljem zaradi spola. Poziva tudi k boljšim podatkom o vrzelih med spoloma v kulturnih in ustvarjalnih sektorjih ter poudarja učinke covida-19 na enakost spolov. Poročilo navaja 250 dobrih praks iz celotne EU. Nekatere so medsektorske, druge se osredotočajo na posebne sektorje – glasbo, literaturo, vizualne umetnosti itn. Zajemajo lokalne pobude ljudi od spodaj navzgor in so kot take lahko vir navdiha za vse skupine, vključene v to delo.

Glede **medijske politike** je Komisija julija 2021 ob robu filmskega festivala v Cannesu sprožila **komunikacijsko kampanjo CharactHer**²⁰⁹ podpredsednice Vere Jourove. Cilj je spodbuditi medijsko industrijo k spodbujanju vključevanja in reprezentativnosti, ki odražata raznolikost evropskih družb. Kampanja je vsak teden do konca leta 2021 na spletni strani [Character.eu](https://character.eu) ter na družbenih omrežjih, televiziji in v šolah objavljala portrete dvanajstih strokovnjakinj iz različnih okolij in sektorjev.

Francija je leta 2021 namenila pet milijonov EUR za boj proti menstrualni revščini, ki vsako leto prizadene skoraj dva milijona žensk, zlasti mladostnic in študentk. V šolskem letu 2020–2021 je regija Lille zagotovila brezplačne higienske izdelke v 64 srednjih šolah. Univerzitetna naselja in univerzitetne zdravstvene službe so opremljene tudi z avtomati z brezplačnimi higienskimi izdelki.

V **Nemčiji** tretje poročilo o enakosti spolov, ki ga je objavila zvezna vlada, vključuje strokovno mnenje o tem, kako je mogoče digitalizacijo oblikovati na način, ki spodbuja enakost spolov. Strokovna komisija predstavlja učinke, priložnosti in tveganja digitalne preobrazbe za življenja žensk in moških ter kako se razlikujejo med spoloma. Poleg tega ponuja priporočila, kako oblikovati digitalizacijo na način, ki spodbuja enakost spolov, za zagotavljanje enakih možnosti.

Na **Švedskem** je bila pobuda o vključevanju načela enakosti spolov v akademskih krogih podaljšana v leto 2021. V tej pobudi, ki se je začela leta 2016, so sodelovale vse švedske javno financirane visokošolske ustanove skupaj z Univerzo za tehnologijo Chalmers in Univerzo v Jönköpingu. Švedska agencija za enakost spolov je še naprej zagotavljala strukturirano in dolgoročno podporo. Dosedanji rezultati vključujejo razvoj različnih delovnih metod,

²⁰⁴ Na voljo na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0783&from=EN>.

²⁰⁵ LIFE18 ENV/IT/000460, na voljo na https://webgate.ec.europa.eu/life/publicWebsite/index.cfm?fuseaction=search.dspPage&n_proj_id=7211.

²⁰⁶ Na voljo na https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/research_and_innovation/strategy_on_research_and_innovation/documents/ec_rtd_era-policy-agenda-2021.pdf.

²⁰⁷ https://slovenian-presidency.consilium.europa.eu/media/tcplknkd/ljubljana-declaration-on-gender-equality-in-research-and-innovation- endorsed_final.pdf

²⁰⁸ Na voljo na <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/103b765e-c79c-11eb-a925-01aa75ed71a1>.

²⁰⁹ Na voljo na <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/commission-launches-character-campaign-supporting-diversity-and-inclusion-film-and-media>.

spremembo rutin in spodbujanje načinov za preprečevanje spolnih stereotipov pri izbiri študija, spodbujanje enakosti spolov na poklicni poti in zagotavljanje bolj uravnotežene porazdelitve virov po spolu.

Leta 2021 sta **Švedska** in **Češka** v okviru **programa vzajemnega učenja EU** gostili **seminar o enakosti spolov, duševnem zdravju in zdravstvenih politikah z vključevanjem načela enakosti spolov**²¹⁰, v katerem je sodelovalo enajst držav članic. Seminar je bil priložnost za razpravo o vprašanjih glede spola in zdravja. Ta vprašanja so postala še bolj pereča zaradi edinstvenih izzivov za duševno zdravje, ki jih je povzročila pandemija covid-19, vključno z njenim vplivom na ženske in mlade. Udeleženci so izpostavili pomen medpresečnega pristopa in izmenjali dobre prakse na primer rednega spremljanja zdravja učencev in učenk, svetovanja za mlade in celovite spolne vzgoje v šolah.

Vključevanje vidika spola v proračun EU

Financiranje EU je učinkovito orodje za spodbujanje ciljev in spremembo politike EU. Vključevanje vidika spola v proračun EU je zato še posebej pomembno za napredek na področju enakosti spolov. **Komisija je sprejela nadaljnje ukrepe za izboljšanje vključevanja vidika spola v programe financiranja v okviru trenutnega obstoječega finančnega okvira za obdobje 2021–2027.**

Zlasti je okrepila zahteve glede enakosti spolov v programih financiranja kohezijske politike, kot sta **Evropski sklad za regionalni razvoj** in **Evropski socialni sklad Plus** (ESS+). Zakonodajni okvir²¹¹ vključuje zahtevo, da države članice vzpostavijo partnerstvo s pristojnimi nacionalnimi in regionalnimi organi, tudi z ustreznimi organizacijami in organi civilne družbe, kot so tisti, ki so odgovorni za spodbujanje temeljnih pravic in enakost spolov. Enakost spolov je tudi presečno načelo, kar pomeni, da je treba enakost spolov in vidik spola upoštevati in spodbujati **v vseh fazah procesa** za pripravo, izvajanje, spremljanje in vrednotenje programov.

Obstajajo tudi močnejši ugodni pogoji financiranja, da se zagotovi podporno okolje za učinkovite in uspešne naložbe kohezijske politike. Pri izbiri dejavnosti morajo države članice določiti in uporabiti merila in postopke, ki so nediskriminatorni, pregledni, zagotavljajo enakost spolov in upoštevajo Listino EU o temeljnih pravicah. Države članice, ki želijo vlagati v krepitev učinkovitosti in vključevanja trgov dela ter dostopa do kakovostne zaposlitve z razvojem socialne infrastrukture in spodbujanjem socialne ekonomije v okviru ESRR ter spodbujanjem udeležbe na trgu dela z uravnoteženo zastopanostjo spolov, enakih delovnih pogojev in boljšega ravnovesja med poklicnim in zasebnim življenjem, vključno z dostopom do cenovno dostopnega varstva otrok in oskrbe vzdrževanih oseb v okviru ESS+, morajo predstaviti tudi **nacionalni strateški okvir za enakost spolov**.

Poleg obveznosti vključevanja morajo države članice podpreti ciljno usmerjene ukrepe za enakost spolov. Poleg tega je ESS+ na voljo za podporo ranljivim skupinam in skupaj z drugimi skladi (na primer Sklad za azil, migracije in vključevanje) prispeva k vključitvi na trg dela in socialni vključenosti migrantk.

Za sklade kohezijske politike je bila uvedena nova zahteva za spremljanje financiranja enakosti spolov, ki omogoča boljše spremljanje naložb, usmerjenih na spol, in vključevanje vidika spolov.

Komisija bo med pogajanji o novih partnerskih sporazumih in programih ocenila zavezanost držav horizontalnim načelom in posebnim ciljnim ukrepom ter nov mehanizem za sledenje odhodkom, povezanim s spolom, uveden z Uredbo o skupnih določbah.

Blažitev socialnega in gospodarskega vpliva krize na ženske je prav tako jasen cilj **Mehanizma za okrevanje in odpornost**, kot je določeno v 4. členu njegove ustanovitvene uredbe²¹². Nacionalni načrti, sprejeti leta 2021, vključujejo ukrepe s poudarkom na enakosti spolov (glejte tudi poglavje 2). RRF bo

²¹⁰ Na voljo na https://ec.europa.eu/info/publications/eu-mutual-learning-programme-gender-equality-gender-equality-mental-health-and-gender-mainstreaming-health-policies-online-seminar-18-19-november-2021_en.

²¹¹ Zakonodajni okvir za programe kohezijske politike za obdobje 2021–2027 je vzpostavljen z Uredbo o skupnih določbah in uredbah za posebne programe, objavljenih 30. junija 2021. Na voljo na https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/legislation/regulations/.

²¹² Uredba (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. februarja 2021 o vzpostavitvi Mehanizma za okrevanje in odpornost.

na primer podprl reforme za zmanjšanje plačnih vrzeli med spoloma, boj proti neenakosti med ženskami in moškimi in izpopolnjevanje žensk ter spodbujal prožne ureditve dela. Glede naložb bo RRF pomagal državam članicam izboljšati socialno infrastrukturo in infrastrukturo za zgodnje otroško varstvo, uvesti certifikate o enakosti spolov za podjetja, izvajati usposabljanja za krepitev podjetniških veščin za ženske, vzpostaviti linijo za podporo ženskam na podeželskih in mestnih območjih ter bolje regulirati poklice, ki jih tradicionalno opravljajo ženske (delo v gospodinjstvu, socialno varstvo itn.). To je skladno s sklepi Sveta, sprejetimi junija 2021, ki pozivajo k ukrepom za ublažitev učinka poslabšanja krize zaradi covid-19 na nekatere dolgoročne omejitve, ki jih doživljajo ženske, ter za zagotovitev, da enakost spolov postane gonilo okrevanja. Mehanizem za okrevanje in odpornost, ki podpira nacionalne načrte za okrevanje in odpornost, daje EU orodja za boljše okrevanje. Uredba navaja, da je treba enakost spolov in enake možnosti za vse ter vključevanje teh ciljev upoštevati in spodbujati skozi celotno pripravo in izvajanje načrtov za okrevanje in odpornost. Komisija bo spremljala napredek pri zavezah držav članic, izplačila iz mehanizma pa so odvisna od izpolnjevanja pravno zavezujočih mejnikov in ciljev. Zato je Komisija novembra 2021 sprejela pravila, ki določajo skupne kazalnike, o katerih morajo države članice poročati dvakrat letno²¹³. Mnogi kazalniki zahtevajo, da države članice zbirajo podatke, razčlenjene po spolu.

V **Franciji** morajo podjetja, ki prejemajo sredstva iz okvira Mehanizma za okrevanje in odpornost, objaviti sestavljen indeks o enakosti spolov. Indeks meri več vidikov: enako plačilo, porazdelitev napredovanj in dvig plač. Podjetja morajo določiti interne cilje za številne podkazalnike, posledica neizpolnjevanja ciljev pa so lahko finančne kazni.

V **Avstriji** nacionalni načrt za okrevanje vključuje določbo o pravicah do prenosa pokojninskih pravic med starši, da se ublaži učinek prekinitve kariere poti in poznejših nizkih dohodkov zaradi neplačanega dela za oskrbo, ki nesorazmerno bolj prizadenejo ženske, ker so pogostejše odgovorne za varstvo otrok.

Na **Češkem** je bil načrt za okrevanje zasnovan za povečanje udeležbe žensk z majhnimi otroki na trgu dela z velikimi naložbami v predšolske ustanove za otroke, mlajše od treh let. Podobno je **Slovaška** za obravnavo nizke razpoložljivosti vrtcev ter njenega vpliva na udeležbo žensk na trgu dela in poznejšo uspešnost otrok v šoli napovedala novo zakonsko pravico do predšolske vzgoje za otroke od treh let naprej.

Malteški načrt okrevanja vključuje spodbujanje rešitev za delo na daljavo za javno upravo, da se omogoči boljše ravnesje med poklicnim in zasebnim življenjem, in izvajanje ukrepov, vključenih v nedavno posodobljeno strategijo zaposlovanja za starejše delavce (stare od 55 do 64 let) in nizko kvalificirane odrasle ter o vrzeli med spoloma pri zaposlovanju.

Podpora uravnoteženi zastopanosti spolov je tudi pomembno vodilno načelo v okviru **programa InvestEU**, vodilnega mehanizma EU za podporo naložbam. Velik poudarek daje ukrepom za spodbujanje enakosti spolov v vseh štirih sklopih politike, in sicer v okviru sklopa trajnostne infrastrukture, sklopa za raziskave, inovacije in digitalizacijo, sklopa malih in srednje velikih podjetij ter sklopa socialnih naložb in veščin. Skladno s smernicami o naložbah²¹⁴ bi morali finančni produkti, zasnovani v okviru katerega koli od teh sklopov, upoštevati spodbujanje enakosti spolov. Taki produkti bodo zlasti vključevali ukrepe za spodbujanje raznolikih naložbenih skladov, ki jih vodijo ženske, ki nato, kot kažejo raziskave, več vlagajo v podjetja, ki jih vodijo ženske. Poleg tega bosta zagotovljeni namenska tehnična pomoč in krepitev zmogljivosti za izboljšanje dostopa do financiranja za podjetja, ki jih ustanovijo in vodijo ženske, za povečanje zastopanosti žensk v naložbeni skupnosti z opredelitvijo ovir, krepitev zmogljivosti žensk in izpodbijanjem nezavedne pristranskosti in za večjo ozaveščenost o vrzeli v financiranju med spoloma.

²¹³ Delegirana uredba Komisije (EU) 2021/2106 z dne 28. septembra 2021 o dopolnitvi Uredbe (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi Mehanizma za okrevanje in odpornost z določitvijo skupnih kazalnikov in podrobnih elementov preglednice kazalnikov okrevanja in odpornosti s priložo, UL 2021 L 429/83.

²¹⁴ Na voljo na https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2021.234.01.0018.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2021%3A234%3ATOC.

Na področju **raziskav in inovacij** je bilo sprejetje programa financiranja Obzorje Evropa aprila 2021²¹⁵ korak naprej za enakost spolov. Od leta 2022 morajo imeti javni organi, raziskovalne organizacije, univerze in visokošolske ustanove vzpostavljen **načrt za enakost spolov**, da so **upravičeni** do sredstev EU. Namen te zahteve je sistematično obravnavati kronično premajhno zastopanost žensk na področjih naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike ter v raziskovalni skupnosti na splošno in bo verjetno prinesla korenite spremembe. Za pomoč organizacijam v državah članicah pri pripravi na uporabo novega merila upravičenosti je Evropska komisija leta 2021 vzpostavila **evropski instrument znanja in podpore o institucionalnih spremembah prek načrtov za enakost spolov**²¹⁶. Instrument vključuje podrobne smernice²¹⁷, posebna usposabljanja za države z malo vzpostavljenimi načrti za enakost spolov in delavnice vzajemnega učenja. Za zagotovitev, da rezultati raziskav in inovacij upoštevajo spol ter biološke in sociološke razlike, je vključitev vidika spola v raziskovalne predloge postala privzeta zahteva. **Uravnotežena zastopanost spolov v skupinah** se je okrepila kot merilo za razvrstitev predlogov *ex aequo*.

Vse več EU programov porabe sredstev določa obveznosti vključevanja in raznolikosti. Vsem shemam financiranja v okviru **Ustvarjalne Evrope MEDIA**, ki je del programa Ustvarjalna Evropa, je bilo dodano merilo raznolikosti. Vsi prijavitelji morajo svoje predloge predložiti skupaj s strategijo raznolikosti in vključevanja, ki vpliva na izbor projektov, ki bodo ocenjeni in dodeljeni. Skladno z izvedbenim sklepom, ki določa okvir ukrepov vključevanja za programa **Erasmus+ in Evropska solidarnostna enota**²¹⁸ in je bil objavljen novembra 2021, so sodelujoče organizacije vabljeni, da vidike vključevanja in raznolikosti obravnavajo skladno s svojimi potrebami in potrebami skupnosti.

Komisija si prizadeva spodbujati enakost spolov tudi neposredno s postopki javnih naročil. Maja 2021 je objavila vodnik **Kupujte družbeno odgovorno**²¹⁹ o upoštevanju družbenih vidikov pri **javnih naročilih**. Njegov namen je zagotoviti praktične smernice in priporočila za javne kupce o tem, kako vključiti cilje socialne politike v celoten postopek javnih naročil. Vključuje primere in prakse, kako upoštevati vidike enakosti spolov. Vodnik se promovira prek komunikacijskih kanalov Komisije in vrste spletnih pogovorov, od katerih vsak obravnava določen družbeni cilj pri javnih naročilih. Po prvih dveh dogodkih konec leta 2021 je bil za februar 2022 predviden pogovor o spodbujanju enakosti spolov z javnimi naročili.

Tudi **posebni programi financiranja Komisije** so pomembni instrumenti za spodbujanje napredka na področju enakosti spolov, predvsem že omenjeni program za državljane, enakost, pravice in vrednote (CERV)²²⁰. V okviru proračuna za sklopa Enakost in pravice ter Daphne je 261 milijonov EUR dodeljenih dejavnostim, ki zajemajo spodbujanje enakosti spolov ter preprečevanje in boj proti nasilju zaradi spola. Med izvajanjem programa je bilo vsaj 190 milijonov EUR posebej namenjenih za dejavnosti, ki so naslovile nasilje zaradi spola, 71 milijonov EUR pa za enakost spolov. Leta 2021 je Komisija objavila tri razpise za zbiranje predlogov v okviru Daphne in Enakost spolov s skupnim proračunom 54,5 milijona EUR (glejte tudi poglavji 1 in 2).

EU še naprej zagotavlja ciljno financiranje za študije spolov in medpresečne raziskave. Leta 2021 je to veljalo za razpise programa Obzorje Evropa za zbiranje predlogov, in sicer Feminism for a new age of democracy in Gender and social, economic and cultural empowerment ter tudi Tackling gender, race and other biases in AI. Proračun v višini 2,5 milijona EUR je bil dodeljen tudi v okviru delovnega

²¹⁵ Na voljo na https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en.

²¹⁶ Na voljo na https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/strategy-2020-2024/democracy-and-rights/gender-equality-research-and-innovation_en#gender-equality-plans-as-an-eligibility-criterion-in-horizon-europe.

²¹⁷ Na voljo na <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ffcb06c3-200a-11ec-bd8e-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-232129669>.

²¹⁸ Na voljo na [Commission Implementing Decision - framework of inclusion measures of Erasmus+ and European Solidarity Corps 2021-27 | Erasmus+ \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/erasmus-plus/en/implementation/decision-framework-inclusion-measures-erasmus-european-solidarity-corps-2021-27_en).

²¹⁹ Na voljo na <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45767>.

²²⁰ Glejte Uredbo (EU) 2021/692, ki se je začela na štiridnevni konferenci, tednu civilnega dialoga maja 2021.

programa Evropskega sklada za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo²²¹ za obdobje 2022–2023 za spodbujanje enakosti spolov v sektorjih modrega gospodarstva. Kulturni sklop Ustvarjalne Evrope vključuje potrebo po razmisleku o enakosti spolov pri vseh projektih.

Evropska komisija pripravlja pilotno metodologijo za sledenje odhodkom, ki spodbujajo enakost spolov, v večletnem finančnem okviru EU za obdobje 2021–2027²²² Delo je odgovor na pozive držav članic in Evropskega parlamenta ter priporočila Evropskega računskega sodišča²²³ za okrepitev zavezanosti vključevanju vidika enakosti spolov v dolgoročni proračun EU. Metoda za nadzor nad proračunom se razvija kot skupni projekt v okviru celotne Komisije in črpa iz prispevkov zunanjih deležnikov, kot so EIGE, Evropski univerzitetni inštitut v Firencah in OECD. Komisija bo pilotno metodologijo v vseh programih porabe EU preizkusila v okviru osnutka proračuna za leto 2023. Leta 2021 je bila organizirana vrsta namenskih usposabljanj za proračunske uradnike in uradnice Komisije, da bi okrepili institucionalno znanje ter podprli razvoj in prihodnje izvajanje te metodologije za sledenje odhodkom. Od leta 2022 bo uvedeno periodično specializirano usposabljanje o vključitvi vidika enakosti spolov v proračun EU.

Komisija podpira razvoj in izvajanje vključevanje vidika spola v politiko in financiranje tudi v državah članicah. Leta 2021 je v okviru instrumenta za tehnično podporo začela vodilni projekt z naslovom **Gender mainstreaming in public policy and budget processes**²²⁴. Ta projekt je bil razvit v tesnem sodelovanju z Evropskim inštitutom za enakost spolov, da se državam članicam zagotovi najboljše mogoče strokovno znanje o vključevanju vidika spola v katero koli politiko, ki jo izbere država članica, in predvsem pri oblikovanju proračuna z integracijo načela enakosti spolov. Komisija je iz različnih držav članic prejela devet prošenj, povezanih s tem vodilnim projektom, od katerih jih je bilo izbranih sedem, ena pa bo obravnavana delno. Projekti se bodo začeli leta 2022.

Strukture in procesi vključevanja vidika enakosti spola

Na Komisiji deluje posebna **projektna skupina za enakost**, ki jo sestavljajo koordinatorji in koordinatorice za enakost v vsakem generalnem direktoratu Komisije in v Evropski službi za zunanje delovanje ter sekretariat projektne skupine. Skupina še naprej podpira delo Komisije pri integraciji načela enakosti spolov, tudi z vključevanjem vidika spola. Leta 2021 je bilo delo koordinatorjev in koordinatoric za enakost osredotočeno na razvoj **delovnih načrtov** njihovih služb za **vključevanje vidika enakosti**, v katerih določajo, kako je treba vidike enakosti, tudi enakost spolov, vključiti v dejavnosti in pobude generalnih direktorats. Več služb je ustanovilo delovne skupine za enakost, ki skupaj s koordinatorji in koordinatoricami za enakost usmerjajo, razvijajo in spremljajo delo službe na področju vključevanja enakosti²²⁵. Koordinatorji in koordinatorice za enakost in vse osebe Komisije so

²²¹ Na voljo na https://ec.europa.eu/oceans-and-fisheries/funding/emfaf_en.

²²² Uredba: medinstitucionalni sporazum, na katerem temelji večletni finančni okvir, na voljo na https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/how-it-works/budget-law/interinstitutional-agreement_en.

²²³ Posebno poročilo ECA, »Vključevanje vidika spola v proračunu EU: čas je, da z besed preidemo na dejanja.« Na voljo na https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR21_10/SR_Gender_mainstreaming_EN.pdf.

²²⁴ Na voljo na https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/b1_-_gender_mainstreaming.pdf.

²²⁵ Generalna direktorata za energetiko (DG ENER) ter za mobilnost in promet (MOVE) sta na primer ustvarila neformalne mreže kolegov iz različnih direktorats, katerih cilj je predstaviti agendo Komisije za enakost s spodbujanjem enakosti v teh generalnih direktorats ter prispevati k delu projektne skupine za enakost in razvoju pobud v zvezi z vprašanji enakosti v energetske sektorju. Oktobra 2021 je višje vodstvo generalnega direktorata za **ekonomske in finančne zadeve** (ECFIN) sprejelo načrt za enakost, ki vsebuje seznam 22 ukrepov za vključevanje načela enakosti (vključno z enakostjo spolov) v notranjem in zunanjem delu ECFIN. Načrt enakosti ECFIN je pripravila skupina ECFIN za vključevanje načela enakosti, delovna skupina med generalnimi direktorats, ki bo tudi nadzirala izvajanje načrta. Podobno sta julija 2021 GD za **pomorske zadeve in ribištvo** ter GD za **mobilnost in promet** sprejela delovne načrte za enakost, ki določajo načrt za krepitev in vključevanje načela enakosti v svoje pobude, tudi na področju enakosti spolov. GD za **proračun** (BUDG) je imenoval dva koordinatorja za enakost za del projektne skupine za enakost, in sicer enega, ki se osredotoča na vključevanje vidika spola v GD BUDG, in drugega, ki

se udeležili usposabljanj o vključevanju vidika enakosti, tudi posebnih usposabljanj o vključevanju vidika enakosti spolov.

Koordinatorji in koordinatorice za enakost tesno sodelujejo in izmenjujejo dobre prakse o vključevanju vidika enakosti spolov tudi v okviru koordinacijskih struktur, kot je **medresorska skupina za enakost med ženskami in moškimi**

Revidirane **smernice in orodja za boljše pravno urejanje**, ki jih je Komisija objavila novembra 2021²²⁶, krepijo prepoznavanje in analizo učinkov enakosti spolov v ustreznih ocenah in vrednotenjih učinka.

Aprila 2021 je Evropski parlament sprejel načrt za izvajanje novega akcijskega načrta za enakost spolov. Vključuje vrsto posebnih ukrepov in prvič zajema tudi politične skupine v Parlamentu. Določa posebne ukrepe skupaj s časovnimi okviri (mejniki) za pomoč pri spremljanju napredka. Ukrepi vključujejo večkratne pozive Parlamenta k oceni učinka na enakost spolov in oblikovanje proračuna z vključevanjem vidika spola, boljšemu usklajevanju med različnimi organi, odgovornimi za vključevanje vidika spola v Parlamentu, ter krepitvi notranje ozaveščenosti in zmogljivosti za integracijo načela enakosti spolov²²⁷. EIGE je na primer junija 2021 zagotovil usposabljanje o ocenah učinka na enakost spolov za poslance in poslanke in njihove asistente in asistentke (v prihodnosti so načrtovani nadaljnji tečaji usposabljanja).

Belgijska zvezna vlada je junija 2021 sprejela zvezni načrt za integracijo načela enakosti spolov za obdobje 2020–2024. Načrt opredeljuje številne politike, pri katerih je vlada zavezana k integraciji načela enakosti spolov. Za krepitev zmogljivosti je organizirala usposabljanja o vključevanju vidika spola za ključne deležnike v vladi, vključno z več ministrskimi kabineti.

V **Španiji** je eden od posebnih ciljev načrta za enakost spolov, ki so ga razvili v generalni državni upravi in v njenih javnih organih, integracija načela enakosti spolov. Ta cilj se uporablja predvsem pri analizi in oblikovanju strategij z vidika spola, izvajanju ocen učinka na enakost spolov, oblikovanju proračuna z vključevanjem vidika spola ter pri opredeljevanju in uporabi kazalnikov spola v vseh notranjih politikah uprave. Načrt predvideva tudi usposabljanje za nekatere skupine (odbore za varnost in zdravje pri delu, zaupne svetovalce, vodje kadrov, pravne ali komunikacijske oddelke itn.) za pridobivanje znanja, orodij in instrumentov za vključevanje vidika spola v njihovo delo. Ministrstvo za ekološki prehod in demografski izziv na primer vzpostavlja novo delovno skupino za vključitev vidika enakosti spolov, ki bo delovala v sektorskih politikah ministrstva.

Estonija je objavila virtualni kompetenčni center za enakost spolov, ki ga je razvilo ministrstvo za socialne zadeve v okviru Norveškega finančnega mehanizma. Cilj centra je objavljati informacije o enakosti spolov, vključno z načeli, zakonodajo, koncepti, kazalniki, študijami, pomembnostjo za različna področja politike med drugimi vidiki, za javnost in še natančneje za oblikovalce politik, izobraževalce in delodajalce. Vsaj eni glavni ciljni skupini centra bo leta 2022 dal na voljo module nadaljnega usposabljanja za samostojno učenje.

se osredotoča na nadzor nad razvojem metode za sledenje načelu enakosti spolov za proračun EU kot celote. GD BUDG je predlagal tudi sedem kontaktnih točk za enakost, ki so del projektne skupine za enakost BUDG, ustanovljene v drugem četrtletju 2021 kot platforma za predhodni pregled pobud ali datotek v zvezi z enakostjo spolov znotraj njihovega direktorata. GD za **podporo strukturnim reformam** (REFORM) ima uveljavljeno projektno skupino za enakost, ki jo vodi koordinator za enakost GD REFORM in jo sestavlja vsaj en član iz vsake enote v GD. Skupina se v povprečju sestane vsakih štirinajst dni. Skupina GD REFORM za enakost je pripravila osnutek delovnega načrta za vključevanje načela enakosti, ki predvideva 30 konkretnih ukrepov. GD za zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje (EMPL) je sprejel načrt za vključevanje načela enakosti ter vzpostavil posebno spletno stran za lažje ozaveščanje in izmenjavo informacij o vprašanih enakosti znotraj GD.

²²⁶ Na voljo na https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/better-regulation-why-and-how/better-regulation-guidelines-and-toolbox_en.

²²⁷ Na voljo na [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/694216/EPRS_STU\(2021\)694216_EN.pdf#:~:text=The%20gender%20mainstreaming%20policy%20was%20formally%20launched%20by,the%20state%20of%20gender%20mainstreaming%20in%20the%20EP.](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/694216/EPRS_STU(2021)694216_EN.pdf#:~:text=The%20gender%20mainstreaming%20policy%20was%20formally%20launched%20by,the%20state%20of%20gender%20mainstreaming%20in%20the%20EP.)

V Romuniji je Nacionalna agencija za enake možnosti žensk in moških (ANES) uvedla vrsto ukrepov, katerih cilj je preprečevanje diskriminacije zaradi spola, vključno z nasiljem zaradi spola, in boj proti njej. Prav tako je izboljšala ozaveščenost o resničnih koristih upoštevanja in spodbujanja vidika enakih možnosti in obravnavanja žensk in moških za družbo. Poleg vodenja nacionalne kampanje za krepitev ozaveščenosti o moralnem nadlegovanju na delovnem mestu je Romunija v sodelovanju s Fakulteto za politične vede Univerze v Bukarešti izvedla kampanjo za ozaveščanje in konkurenco z naslovom Oglaševanje za enakost. Cilj kampanje je spodbujati oglaševalska podjetja k oglaševanju, občutljivemu za vidik spola in ta podjetja spodbujati, da promovirajo, upoštevajo in spodbujajo enakost spolov s sporočili in oglasi, ki jih objavljajo.

Navzven so številni **odbori sektorskega socialnega dialoga**, ki jih podpira Komisija (npr. v sektorjih uprizoritvenih umetnosti, avdiovizualnih del, železnic, cestnega prometa, letalstva, pomorstva, pristanišč in prometa po celinskih plovni poteh), in medpanožni socialni partnerji dali prednost razpravi o enakosti spolov na delovnem mestu. Čeprav gre za samostojne razprave socialnih partnerjev, jim Komisija zagotavlja tehnično in logistično podporo za sestanke ter predstavitve služb Komisije na zahtevo socialnih partnerjev. Na področju železnic so ta prizadevanja privedla do podpisa evropskega socialnega partnerskega sporazuma o ženskah v železniškem sektorju, ki sta ga novembra 2021 podpisala Skupnost evropskih železniških in infrastrukturnih podjetij (CER) in Evropska federacija delavcev v prometu (ETF). Nov avtonomni sporazum spodbuja enakost in raznolikost spolov v železniškem sektorju, hkrati pa zajema preprečevanje nasilja in nadlegovanja²²⁸.

Še pomembnejše pa je, da nekateri projekti, ki jih v okviru namenskih proračunskih postavk za socialni dialog financira Komisija, vključujejo vidik spola. Septembra 2021 sta na primer potekala skupni projekt o vlogi socialnih partnerjev pri preprečevanju nasilja in nadlegovanja tretjih oseb na delovnem mestu²²⁹ ter projekt vizualizacije in merjenja vloge odnosov med delodajalci in delojemalci pri obravnavi enakosti spolov. Raziskovalni projekt več družbenih partnerjev želi omogočiti dobro razumevanje vloge akterjev v odnosih med delodajalci in delojemalci pri oblikovanju napredka proti enakosti spolov na evropskih trgih dela tako na nacionalni kot evropski ravni²³⁰.

Intersekcijska perspektiva pri izvajanju politike enakosti spolov

Intersekcijska perspektiva je medsektorsko načelo, ki ga je treba upoštevati pri izvajanju strategije za enakost spolov²³¹. Razumevanje in obravnavanje vprašanja, kako intersekcijska perspektiva spola z drugimi osebnimi značilnostmi ali identitetami prispeva k edinstvenim izkušnjam diskriminacije, je ključnega pomena za pravilno obravnavo izzivov glede enakosti spolov. Intersekcijska perspektiva je neločljivo povezana tudi z izvajanjem drugih strateških okvirov EU o enakosti²³². Projektna skupina Evropske komisije za enakost pomaga pri vključevanju načela intersekcijske perspektive v politiko enakosti spolov, saj si poleg enakosti spolov prizadeva za vključitev petih drugih sklopov enakosti.

²²⁸ Na voljo na <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=10097&furtherNews=yes>.

²²⁹ VS/2021/0046. Na voljo na <https://www.epsu.org/article/project-third-party-violence-and-harassment>.

²³⁰ (VIRAGE) VS/2020/0115. Na voljo na <https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2020/05/Gender-equality-and-industrial-relations-in-the-EU-an-analytical-framework.pdf>.

²³¹ EIGE »medpresečnost« opredeljuje kot »analitično orodje za preučevanje, razumevanje in odzivanje na načine, kako se biološki in družbeni spol prepletata z drugimi osebnimi lastnostmi/identitetami in kako ti preseki prispevajo k edinstvenim izkušnjam diskriminacije« (glejte: <https://eige.europa.eu/sl/taxonomy/term/1263>). Skladno s členom 10 PDEU si »pri opredeljevanju in izvajanju svojih politik in dejavnosti Unija prizadeva za boj proti diskriminaciji zaradi spola, rase ali narodnosti, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti«.

²³² Oglejte si okvire: strateški okvir EU za enakost, vključevanje in udeležbo Romov za obdobje 2020–2030, strategijo za enakost oseb LGBTIQ za obdobje 2020–2025, akcijski načrt EU za boj proti rasizmu za obdobje 2020–2025 in strategijo o pravicah invalidov za obdobje 2021–2030.

Interseksijska perspektiva je bila vključena v **predlog direktive o preglednosti plačil**²³³ in je tudi pomemben element **predloga direktive o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini**. V prvem predlogu opredelitev plačne diskriminacije zaradi spola vključuje interseksijsko diskriminacijo (vključuje kombinacijo podlag spola na eni strani in rasnega ali etničnega izvora, veroizpovedi ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti na drugi strani) in mora biti upoštevana v pravnem okviru. Namen drugega predloga je zagotoviti, da bodo države članice posebno pozornost namenile povečanemu tveganju nasilja nad ženskami in nasilja v družini pri žrtvah, ki se soočajo z diskriminacijo zaradi kombinacije njihovega družbenega ali biološkega spola z drugimi podlagami za prepovedano diskriminacijo, da bi poskrbeli za njihovo boljšo zaščito in podporo.

Interseksijska perspektiva je izrazito pomembna pri izvajanju strateškega okvira EU za Rome, ki od držav članic zahteva, da v svojih nacionalnih strateških okvirih za Rome določijo cilje in ukrepe za določene skupine, vključno z Rominjami. Cilj je odražati raznolikost med Romi in Rominjami in spodbujati ukrepe, ki se odzivajo na spol. Leta 2021 je bil v Bolgariji, Grčiji, Italiji in Romuniji izveden skupni program Sveta Evrope/Evropske komisije **Roma Women's Access to Justice**²³⁴ za obravnavo številnih vidikov diskriminacije in boljši dostop Rominj do pravnega varstva. Med drugim je program okrepil strokovne vire in zmogljivosti na nacionalni ravni med sodstvom, organi pregona in zagovorniki človekovih pravic za boj proti diskriminaciji Rominj.

Izvajajo se tudi ukrepi, določeni v okviru **strategije za enakost oseb LGBTIQ**. Komisija je leta 2021 ustanovila podskupino za enakost oseb LGBTIQ v okviru skupine na visoki ravni za nediskriminacijo, enakost in raznolikost za podporo in spremljanje napredka v državah članicah, vključno z napredkom pri razvoju nacionalnih akcijskih načrtov o enakosti oseb LGBTIQ. Omenjena pobuda Komisije za sprožitev sklepa Sveta o vključitvi kaznivih dejanj iz sovraštva in sovražnega govora na evropski seznam kaznivih dejanj (člen 83 PDEU) bi ustvarila pravno podlago, da bi Komisija v drugi fazi predlagala kriminalizacijo sovražnega govora in kaznivih dejanj iz sovraštva, tudi kadar so usmerjeni na osebe LGBTIQ.

Za izvajanje **Strategije EU o pravicah invalidov** je Komisija oblikovala platformo za invalidnost²³⁵, katere prvo srečanje je bilo decembra 2021. Platformo sestavljajo predstavniki Komisije, držav članic in organizacij civilne družbe na ravni EU. To bo forum za razpravo o premikih v politikah na področju invalidnosti (vključno z invalidkami), ki bo vključeval razpravo o posameznih ukrepih nove strategije in izmenjavo dobrih praks ter odražal raznolikost med invalidi in invalidkami.

Interseksijska perspektiva se je pojavila tudi pri delu za izvajanje **akcijskega načrta EU za boj proti rasizmu**. Komisija je 30. septembra 2021 organizirala okroglo mizo v zvezi s podatkih o enakosti, na kateri so ključni deležniki obravnavali ovire pri zbiranju podatkov, povezanih z rasnim ali etničnim poreklom, in opredelili načine za doseganje bolj usklajenega pristopa, vključno z interseksijskimi podatki v zvezi z na primer veroizpovedjo ali prepričanjem in družbenim spolom. Na tej okrogli mizi je podskupina predstavila navodila za izboljšanje zbiranja in uporabe podatkov o enakosti na podlagi etničnega in rasnega porekla.

Spremljanje strategije za enakost spolov

Za spremljanje napredka pri doseganju ciljev iz strategije za enakost spolov in stanja na področju enakosti spolov v EU skozi čas je Komisija pripravila prilagojen okvir spremljanja v sodelovanju z Evropskim inštitutom za enakost spolov. Okvir spremljanja, ki je bil uveden marca 2021, je sestavljen iz kazalnikov, ki odražajo glavne vidike in ključne cilje politike strategije. Spletni **portal za spremljanje**

²³³ Na voljo na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021PC0093>.

²³⁴ Na voljo na [Roma Women's Access to Justice - phase 3 \(JUSTROM3\) \(coe.int\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021PC0093).

²³⁵ Sklep Komisije o ustanovitvi strokovne skupine »platforma za invalidnost«, na voljo na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021D1111%2801%29&qid=1643887864981>.

izvajanja strategije za enakost spolov²³⁶ zagotavlja podatke o kazalnikih, ki so na voljo vsem deležnikom in jih lahko uporabijo pri oblikovanju politik in v javni razpravi. V zadnjem letu je Komisija pripravila in natančno prilagodila okvir spremljanja, da bi izboljšala kazalnike in prijaznost spletnega portala za uporabnike.

SPodbujanJE ENAKOSTI SPOLOV IN OPOLNOMOČENJA ŽENSK PO SVETU

EU že dolgo izkazuje svojo zavezanost zaščiti in spodbujanju enakosti spolov v odnosih s tretjimi državami, kar je ključni politični cilj njenega zunanje delovanja ter skupne zunanje in varnostne politike. Namen je pospešiti napredek pri opolnomočenju in spodbujanju pravic žensk in deklet do sveta enakosti med spoloma. EU si prizadeva tudi zaščititi napredek na področju enakosti spolov, da bi izpolnila svoje mednarodne obveznosti in zaveze. Te vključujejo **Pekinška izhodišča za ukrepanje, Agendo o ženskah, miru in varnosti ter Agendo Združenih narodov za trajnostni razvoj do leta 2030.**

Vključevanje vidika spola v zunanje delovanje EU

Zunanje delovanje EU usmerjajo cilji, določeni v **akcijskem načrtu EU za enakost spolov in opolnomočenje žensk v zunanjem delovanju za obdobje 2021–2025 (Akcijski načrt za enakost spolov (GAP) III)**²³⁷ in v **akcijskem načrtu EU za človekove pravice in demokracijo za obdobje 2020–2024**²³⁸. Predvsem GAP III daje usmeritve in smernice za uporabo in spremljanje vključevanja vidika spola v različne sektorje dejavnosti ter merjenje njenih rezultatov na državni, regionalni in mednarodni ravni. Zagotavlja tudi politični okvir za okrepitev delovanja EU na področju enakosti spolov z izvajanjem spolno transformativnega medpresečnega pristopa, ki temelji na pravicah, na področju njene politike in programov. Enakost spolov je sestavni del političnih dialogov EU in dialogov EU o človekovih pravicah s tretjimi državami in regionalnimi organizacijami ter je vključena tudi v ukrepe v večstranskih in regionalnih forumih o človekovih pravicah. Od leta 2021 je zavezanost EU k enakosti spolov v zunanjem delovanju dodatno okrepljena z imenovanjem nove ambasadorke za enakost spolov in raznolikost.

GAP III je usklajen z obveznostjo financiranja v okviru **novega programa financiranja zunanje politike EU, instrumenta za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje (NDICI – Globalna Evropa)** s proračunom 79 milijard EUR²³⁹. Postavlja visok cilj, da mora vsaj 85 odstotkov vseh novih ukrepov prispevati k enakosti spolov ter opolnomočenju žensk in deklet. Vsaj pet odstotkov teh ukrepov bi moralo kot **glavni cilj** spodbujati enakost spolov. Za doseg te ciljev program financiranja določa konkretne cilje in kazalnike za uporabo in spremljanje vključevanja načela enakosti spolov in merjenja rezultatov²⁴⁰.

Leta 2021 so bili delovanje, dialog in partnerstvo EU še naprej osredotočeni na zagotavljanje vključenosti vidika spola v vse regionalne in večstranske programe in dejavnosti. Kot del programske vaje NDICI – Global Europe je bil na podlagi posebnih navodil in smernic vidik spola vključen v vse večletne indikativne programe (ali enakovredne), opredeljene so bile prednostne naloge in ukrepi za obdobje 2021–2027 ter vzpostavljeni izvedbeni načrti za GAP III na državni ravni. Ti državni načrti, ki so novo orodje v okviru GAP III, zagotavljajo skupno vizijo EU in dosleden pristop med EU in njenimi državami članicami (Ekipa Evropa), večjo usklajenost ter močno lastništvo in sodelovanje vseh lokalnih

²³⁶ Na voljo na <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/ges-monitor>.

²³⁷ Na voljo na https://ec.europa.eu/international-partnerships/news/gender-action-plan-putting-women-and-girls-rights-heart-global-recovery-gender-equal-world_en.

²³⁸ Na voljo na <https://www.consilium.europa.eu/media/46838/st12848-en20.pdf>.

²³⁹ Na voljo na https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/global-europe-neighbourhood-development-and-international-cooperation-instrument_en.

²⁴⁰ Leta 2020 je delež novega zunanje delovanja (programi in projekti), ki je prispeval k enakosti spolov in opolnomočenju žensk, s stalnim povečevanjem z 58 odstotkov v letu 2016 dosegel 68 odstotkov.

akterjev. Načrte je pripravila vsaka delegacija EU v sodelovanju z državami članicami EU na podlagi analize spola ter v dialogu z nacionalnimi vladami in organi, zasebnim sektorjem in civilno družbo, vključno z lokalnimi, mladinskimi in ženskimi organizacijami.

Prvo letno poročilo o institucionalnih in strateških ciljih GAP III je bilo izdano novembra 2021, rezultati pa bodo objavljeni jeseni 2022 v letnem poročilu o izvajanju instrumentov Evropske unije za financiranje zunanjega delovanja. Od februarja 2022 so delegacije EU v tretjih državah in delegacije EU pri mednarodnih organizacijah (zlasti ZN v New Yorku in Ženevi, OVSE ter Sveti sedež in organizacije ZN v Rimu) predložile **120 državnih akcijskih načrtov za GAP III**. Že zdaj se izkazujejo kot uporabno orodje za lokalizacijo ukrepov EU za doseganje enakosti spolov in opolnomočenje žensk.

V okviru **tematskega programa Človekove pravice in demokracija**²⁴¹ in **programa organizacij civilne družbe Globalna Evropa**²⁴² se bodo dejavnosti osredotočile na podporo zagovornicam človekovih pravic žensk in ženskim gibanjem, politično opolnomočenje žensk in deklet ter sodelovanje v javni sferi. Globalni ukrepi EU na področju enakosti spolov ter opolnomočenja žensk in deklet²⁴³ bodo spodbudili zakonodajno reformo v partnerskih državah in pomagali pri vzpostavljanju zavezništev za doseganje 5. cilja trajnostnega razvoja o enakosti spolov. Osredotočili se bodo tudi na izkoreninjenje spolnega nasilja in nasilja zaradi spola, pri čemer bodo temeljili na sovođenju Evropske komisije v **Forumu za generacijsko enakost** ter na pobudi EU in OZN, imenovani Spotlight, ter posnemali pridobljene izkušnje s podporo krepitvi znanja in spodbujanjem nadaljnjih dejavnosti donatorjev.

Cilj, da mora vsaj 85 odstotkov vseh novih ukrepov upoštevati vidik spola velja tudi za **programe mešanega financiranja in jamstvene programe**, ki jih financira EU v tretjih državah. Program mešanega financiranja evropskega načrta za zunanje naložbe **instrumenta za finančno vključevanje žensk**²⁴⁴ je skupno dosegel 65 milijonov EUR. Do leta 2021 je vlagal v štiri portfeljska podjetja, izbrana za doseg žensk, premalo oskrbljenih s finančnimi storitvami. Od leta 2021 tehnična pomoč v okviru programa podpira tudi ponudnike finančnih storitev, v katere se vlaga, pri izboljšanju njihove uspešnosti glede enakosti spolov.²⁴⁵

Komisija in Evropska služba za zunanje delovanje, ki sta si prizadevali za doseg cilja GAP III za spodbujanje vodenja, ki upošteva vidik spola, sta leta 2021 še naprej podpirali osebe na sedežu, v delegacijah EU in regionalnih skupinah z **zagotavljanjem poučevanja in usposabljanja o spolu, starosti in raznolikosti**.²⁴⁶

GAP III izpostavlja potrebo po oblikovanju močnih partnerstev in tesnem sodelovanju s civilno družbo in partnerji lokalnih oblasti v času njegovega izvajanja. Zato sta Evropska komisija in Evropska služba za zunanje delovanje vzpostavili **strukturiran dialog**. Na prvem letnem dogodku 25. novembra 2021 so se srečali odločevalci v EU in predstavniki več kot 80 mrež civilne družbe in lokalnih oblasti na evropski,

²⁴¹ Na voljo na https://ec.europa.eu/international-partnerships/topics/human-rights_en#header-1942.

²⁴² Na voljo na https://ec.europa.eu/international-partnerships/news/global-europe-eu-launches-global-eu15-billion-programme-support-civil-society-organisations_en#:~:text=The%20Global%20Europe%20Civil%20Society%20Organisations%20programme%2C%20funded,Civil%20Society%20Organisations%20and%20Local%20Authorities%20programme%202014-2020.

²⁴³ Na voljo na https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/mip-2021-c2021-9157-global-challenges-annex_en.pdf.

²⁴⁴ Na voljo na https://ec.europa.eu/eu-external-investment-plan/projects/womens-financial-inclusion-facility-wfif_en#:~:text=The%20Women%E2%80%99s%20Financial%20Inclusion%20Facility%20will%20promote%20gender,inclusion%20in%20support%20of%20the%20Sustainable%20Development%20Goals.

²⁴⁵ EU je na primer financirala vzpostavitev posebnega instrumenta za delitev tveganja v Keniji (19,2 milijona EUR), ki kmetijskim podjetjem, ki so v lasti mladih ali jih upravljajo mladi, zagotavlja dostop do financiranja pod ustreznimi pogoji. Drugi projekti s skupnim zneskom več kot 200 milijonov EUR koristijo predvsem mikro, malim in srednje velikim podjetjem, s posebnim poudarkom na opolnomočenju žensk in enakosti spolov.

²⁴⁶ Leta 2021 je bila uvedena vrsta izobraževanj, ki se osredotočajo na: spol in kulturne ovire; spol in varnost; spol in mirovna pogajanja/posredovanje ter otrokove pravice. Nadaljnje tematsko usposabljanje in spletni seminarji so se osredotočili na vključevanje načela enakosti spolov v prednostne naloge politik, kot so delovna mesta in rast, zeleni prehod, digitalna preobrazba in migracije.

regionalni in svetovni ravni. Osredotočili so se na spodbujanje strateškega pristopa, boljšo usklajenost in lokalno odgovornost za spodbujanje enakosti spolov ter opolnomočenje žensk in deklet.

V okviru GAP III EU še naprej izvaja **strateški pristop k vprašanju žensk, miru in varnosti** (WPS) ter akcijski načrt. Obvezno usposabljanje za osebe na misijah skupne varnostne in obrambne politike EU (SVOP) o WPS, vključno s spolnim nasiljem v konfliktu, ima pomembno vlogo. Poleg tega več misij SVOP lokalne organe pregona in varnostne uradnike izobražuje o enakosti spolov, ženskah, miru in varnosti ter mednarodnem humanitarnem pravu. Po sklepih Sveta iz decembra 2020²⁴⁷ nov **koncept mirovnega posredovanja EU** uporablja skupina mirovnih posrednikov EU z uravnoteženo zastopanostjo spolov. Prve smernice o mirovnem posredovanju²⁴⁸ podpirajo posrednike EU in izvajalske partnerje pri prenosu načel posredovanja EU v prakso. Poleg tega je mentorstvo za voditeljice in posrednice zagotovljeno v okviru projekta Women as Actors in Peace Processes (3 milijone EUR, 2020–2023). Cilj projekta je učinkovito sodelovanje žensk v mirovnih procesih z mreženjem, financiranjem in krepitvijo zmogljivosti. Dejavnosti se osredotočajo na Bližnji vzhod in Severno Afriko.

Poleg tega se dva od glavnih zunanjih instrumentov EU za hitro odzivanje na krize in preprečevanje konfliktov – **instrument za prispevanje k stabilnosti in miru**²⁴⁹ ter **ukrepi hitrega odzivanja**²⁵⁰ (ki je zdaj del programa Globalna Evropa) – vse bolj uporabljata za promoviranje žensk, miru in varnosti. Leta 2021 sta bila enakost spolov in sodelovanje žensk v mirovnih procesih glavni cilj ali pomemben sestavni del več kot 70 odstotkov novih ukrepov²⁵¹.

Podobno je **humanitarno delovanje**, ki ga financira EU, doživelo pozitivne izboljšave na področjih vključevanja vidika spola, ukrepov, ki upoštevajo vidik spola, in krepitve zmogljivosti – kot je razvidno iz nedavne ocene za leta 2014–2018²⁵². Vzpostavljene so humanitarne politike o spolu in humanitarni zaščiti ter humanitarni označevalec za spol in starost²⁵³. Najnovejše **sporočilo Evropske komisije o humanitarnem delovanju**, sprejeto marca 2021, ohranja cilj zaščite žensk, ujetih v kriznih situacijah, kot močno značilnost humanitarne pomoči EU. Skladno z Akcijskim načrtom za enakost spolov vključuje preprečevanje, blažitev in odziv na spolno nasilje in nasilje na podlagi spola ter spolno izkoriščanje, zlorabo in nadlegovanje. Sporočilo poudarja tudi stalno zavezanost Evropske unije, da kot dejavna članica poziva k ukrepanju za zaščito pred nasiljem zaradi spola v izrednih razmerah²⁵⁴.

Kljub temu je 85-odstotni cilj edinstven izziv za projekte, ki jih financira EU na tem področju, zaradi pojma humanitarnih projektov, ki morajo biti skladni s humanitarnimi načeli človečnosti, nevtralnosti, nepristranskosti in neodvisnosti. V nekaterih okoliščinah bi lahko dolgoročni cilj enakosti spolov ogrozile kratkoročne nenamerne posledice katere koli pobude, ki bi lahko kršile načelo neškodovanja humanitarnih projektov: npr. ženske, ki doživljajo intimnopartnersko nasilje zaradi sodelovanja v projektih za opolnomočenje žensk. Četudi vsi projekti humanitarne pomoči vključujejo vidik enakosti spolov, nimajo nujno določene komponente enakosti spolov kot posebnega cilja. Ocena **označevalca za spol in starost**, ki se uporablja za izbiro projektov, vključuje analizo po spolu in vključuje ukrepe preprečevanja/ublažitve škode ter sodelovanje skupin glede na starostno in spolno strukturo. Izhaja iz

²⁴⁷ Na voljo na <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13573-2020-INIT/en/pdf>.

²⁴⁸ Na voljo na https://eeas.europa.eu/sites/default/files/eeas_mediation_guidelines_14122020.pdf.

²⁴⁹ Na voljo na https://eeas.europa.eu/topics/instrument-contributing-stability-and-peace-icsp/422/instrument-contributing-stability-and-peace-icsp_en.

²⁵⁰ Na voljo na https://ec.europa.eu/fpi/what-we-do/conflict-prevention-peace-and-stability_en.

²⁵¹ Na primer projekt Preventing Violent Extremism: Integrating Gender Perspectives podpira vključevanje lokalnih organizacij in organizacij civilne družbe, ki jih vodijo ženske, v medvladne platforme. Preučujejo obstoječe izzive in mogoče odzive na nasilni ekstremizem ter sodelujejo v procesih oblikovanja politike boja proti terorizmu, ki ga vodi OZN, s posebnim poudarkom na Jordaniji in Pakistanu.

²⁵² Vrednotenje izvajanja tematskega dokumenta o politiki EU DG ECHO »Gender:

Different Needs, Adapted Assistance« iz julija 2013 (2014–2018), končno poročilo, april 2021, na voljo na: https://ec.europa.eu/echo/funding-evaluations/evaluations/thematic-evaluations_en.

²⁵³ Na voljo na https://ec.europa.eu/echo/what/humanitarian-aid/gender-and-age-sensitive-aid_en.

²⁵⁴ Na voljo na <https://ec.europa.eu/echo/files/aid/hacommunication2021.pdf>.

ocene, da v povprečju skoraj 90 odstotkov projektov dobro ali vsaj do neke mere upošteva spol in starost.

EU podpira spodbujanje enakosti spolov tudi v regijah širitve in sosedstva. EU na primer zagotavlja, da je vidik enakosti spolov vključeno v pristopni proces in da se pravni red EU o enakosti spolov prenese v države kandidatke in morebitne kandidatke²⁵⁵. Leta 2021 je regija še naprej izkazovala napredek na tem področju.

Leta 2021 so se zmogljivosti upravičencev instrumenta za predpristopno pomoč ob podpori Evropskega inštituta za enakost spolov (EIGE)²⁵⁶ dodatno okrepile tako pri vključevanju vidika spola kot spremljanju enakosti spolov z razvojem orodij, kot so indeksi enakosti spolov ter zbiranje podatkov o ženskah in moških pri odločanju. V vzhodnem sosedstvu se je regionalni program **EU4Gender Equality – Together against gender stereotypes and gender-based violence**²⁵⁷ nadaljeval v letu 2021 in je z ukrepi za izpodbijanje spolnih stereotipov dosegel več kot 3,4 milijona ljudi v državah vzhodnega partnerstva. V okviru 20 društev očetov, ki se odpirajo po vsej regiji, moški sodelujejo pri aktivnem očetovstvu in negi, enakosti spolov in preprečevanju nasilja. Poleg tega je bila leta 2021 ustanovljena **EU4Gender Equality: Reform Helpdesk**²⁵⁸, ki podpira reformno delo vlad vzhodnega partnerstva za enake možnosti za ženske in moške.

Večstranska prizadevanja za opolnomočenje žensk

V okviru večstranskega sodelovanja EU še naprej aktivno sodeluje z OZN, vključno z Oddelkom Združenih narodov za politične zadeve in izgradnjo miru (DPPA)²⁵⁹ in Oddelkom za mirovne operacije (DPO)²⁶⁰, Agencijo ZN za ženske²⁶¹, Programom Združenih narodov za razvoj (UNDP)²⁶² in Skladom Združenih narodov za dejavnosti o prebivalstvu (UNFPA)²⁶³. Leta 2021 je strateško partnerstvo OZN in EU za ohranjanje miru in krizno upravljanje predstavilo nove prednostne naloge za obdobje 2022–2024. Ženske, mir in varnost bodo še naprej glavna prednostna naloga tega partnerstva. Poleg tega je EU dejavno sodelovala na 65. zasedanju **Komisije za položaj žensk** (CSW), glavnega mednarodnega medvladnega organa, namenjenega izključno spodbujanju enakosti spolov in opolnomočenju žensk.

Poleg tega je delovanje EU v **Forumu za generacijsko enakost**²⁶⁴ pobudnik za kolektivno ukrepanje z zavezami za enakost spolov. Evropska komisija je v vlogi sovoditeljice akcijske koalicije za nasilje zaradi spola pomembno sodelovala in prispevala k oblikovanju »načrta globalnega pospeševanja«²⁶⁵. V okviru priprav na tretjo skupno izjavo EU in zveze NATO in na podlagi sodelovanja pri vprašanih žensk, miru in varnosti v sednji in drugi skupni deklaraciji se je leta 2021 začelo delo glede novih skupnih prednostnih nalog WPS.

²⁵⁵ Sklad za enakost spolov Agencije ZN za ženske je za ta cilj namenil: 2 milijona EUR v Srbiji (2021–2024), 0,5 milijona EUR v Bosni in Hercegovini (2020–2022) in 0,7 milijona EUR v Albaniji (2021–2023).

²⁵⁶ EU je trdno zavezana pomagati regiji na njeni poti pristopa k EU. EIGE izvaja projekt »Increased capacity of EU candidate countries and potential candidates to measure and monitor the impact of gender equality policies« v obdobju 2018–2022.

²⁵⁷ Pobudo sta izvajali Agencija ZN za ženske in UNFPA v šestih državah vzhodnega partnerstva: Armeniji, Azerbajdžanu, Belorusiji, Gruziji, Moldaviji in Ukrajini. S skupnim proračunom 7,875 milijona EUR in prispevkom EU v višini 7,5 milijona EUR se je začel izvajati marca 2020 in bo trajal 36 mesecev. Glejte: <https://eca.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/eu-4-gender-equality>.

²⁵⁸ Na voljo na <https://euneighbourseast.eu/news-and-stories/publications/eu4-gender-equality-reform-helpdesk/>.

²⁵⁹ Na voljo na <https://dppa.un.org/en>.

²⁶⁰ Na voljo na <https://peacekeeping.un.org/en/departments-of-peace-operations>.

²⁶¹ Na voljo na <https://www.unwomen.org/en>.

²⁶² Na voljo na <https://www.undp.org/>.

²⁶³ Na voljo na <https://www.unfpa.org/>.

²⁶⁴ Forum za generacijsko enakost je svetovno srečanje za enakost spolov z več deležniki, ki je osredotočeno na civilno družbo in ga sklicuje Agencija ZN za ženske. Skupaj ga gostita vladi Francije in Mehike v partnerstvu s civilno družbo in mladimi. Na voljo na <https://forum.generationequality.org/>.

²⁶⁵ Na voljo na <https://forum.generationequality.org/sites/default/files/2021-06/UNW%20-%20GAP%20Report%20-%20EN.pdf>.

Ključna partnerstva EU z ZN krepijo multilateralizem ter prispevajo k pomembnemu razvoju politike in spremembam poslovnega modela za opolnomočenje žensk v Aziji, Ameriki ter v forumih G7 in G20. Maja 2021 je **G20** prvič doslej organiziral konferenco, namenjeno izključno vprašanju opolnomočenja žensk. Opozoril je na kakovost vlog žensk v družbi in izvajanje politik, katerih cilji so povečati udeležbo žensk v javni in zasebni sferi, varovanje njihovih pravic in boj proti nasilju zaradi spola. Leta 2021 je imela EU ključno vlogo v delovni skupini za enakost spolov v času predsedovanja Združenega kraljestva G7 in v tehnični delovni skupini, ki je obravnavala nasilje zaradi spola, povezano s konflikti. Skupina G7 je podprla vključevanje v enakosti spolov na vsa ministrska področja in oblikovanje novega okvira odgovornosti.

Program WE Empower²⁶⁶ (22,5 milijona EUR), ki so ga skupaj uvedle EU, Agencija ZN za ženske in Mednarodna organizacija dela (ILO) za spodbujanje ekonomskega opolnomočenja žensk pri delu z odgovornim poslovnim ravnanjem, je bil ocenjen leta 2021. Zaključeno je bilo, da je program prispeval k povečanju zavezanosti javnega in zasebnega sektorja k enakosti spolov in opolnomočenju žensk v svetu dela na vseh ravneh.²⁶⁷

Zunanje delovanje EU proti nasilju zaradi spola

EU so še naprej predstavljali izziv škodljive spolne norme in stereotipi, ki ohranjajo nasilje nad ženskami po vsem svetu. Komisija je v partnerstvu z ZN nadaljevala podprte ukrepe v okviru pobude EU in OZN, imenovane Spotlight – največje svetovne (500 milijonov EUR) in edinstvene pobude v smislu globalne strategije in teorije sprememb za preprečevanje in odpravo vseh oblik nasilja nad ženskami in dekleti. Od sredine leta 2021 izvajanje poteka v 26 državah in šestih regijah. Letno poročilo, izdano maja 2021, in vmesna ocena pobude Spotlight v 12 državah sta potrdila ustreznost, učinkovitost in uspešnost pobude. Ocenjena je bila z zanesljivimi rezultati ter inovativnimi, celovitimi, večplastnimi, preobrazbenimi, vključujočimi in sodelovalnimi pristopi, predvsem med krizo zaradi covid-19.

Komisija ostaja zavezana preprečevanju nasilja zaradi spola v humanitarnih krizah. Leta 2021 je bila EU še naprej aktivna članica svetovnega **poziva k ukrepanju za zaščito pred nasiljem zaradi spola v izrednih razmerah**²⁶⁸, ki združuje več kot 90 partnerjev, ki jih sestavljajo vlade in donatorji, mednarodne in nevladne organizacije. Skladno z novim časovnim načrtom poziva k ukrepanju, ki zajema obdobje 2021–2025, se je EU zavezala vrsti ukrepov:

- izvajanju ustreznih politik;
- krepitvi zmogljivosti osebja in partnerjev;
- zagovorništvo glede nasilja zaradi spola v izrednih razmerah in pozivu k ukrepanju;
- podpori žrtvam nasilja zaradi spola;
- letnemu spremljanju in poročanju o financiranju v pozivu k ukrepanju;
- vključitvi zmanjševanja tveganja nasilja zaradi spola v vse vidike humanitarne pomoči;
- spodbujanju sodelovanja skupin ob upoštevanju starostne in spolne strukture pri vseh vidikih humanitarne pomoči in
- krepitvi pristopa »nexus« pri preprečevanju nasilja zaradi spola in odzivu nanj.

Ocene kažejo, da je EU leta 2021 v okviru programa za zaščito in zdravje namenila približno 33,1 milijona EUR humanitarne pomoči za preprečevanje nasilja zaradi spola in odzivanje nanj. Poleg tega je EU leta 2021 iz humanitarnih programov za zdravje namenila približno 29,7 milijona EUR za reproduktivno zdravje.

²⁶⁷ Program je EU omogočil predvsem sodelovanje z azijskimi in latinskoameriškimi mrežami podjetnic, javnimi ustanovami in zasebnim sektorjem, da bi zagotovila popolno izvajanje načel opolnomočenja žensk; glejte tudi <https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2021/Womens-Empowerment-Principles-A-snapshot-of-350-companies-in-the-G7-en.pdf>.

²⁶⁸ Na voljo na <https://www.calltoactiongbv.com/>.

Leta 2021 je EU podprla **svetovni sklad za preživele žrtve spolnega nasilja, povezanega s konflikti**. Sklad si prizadeva zapolniti obstoječo vrzel med pravicami preživelih žrtev spolnega nasilja, povezanega s konflikti, in njihovim dostopom do odškodnine. Njegovo izvajanje se je že začelo s številnimi pilotnimi projekti v Demokratični republiki Kongo, Gvineji in Iraku²⁶⁹.

Odprava nasilja nad ženskami je tudi pomemben del pristopne strategije na Zahodnem Balkanu in v Turčiji. Program *Implementing norms, changing minds*²⁷⁰ s temelji v normativnih okvirih Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (CEDAW) in Istanbulske konvencije gradi na partnerstvu z organizacijami civilne družbe in je prinesel številne pomembne zakonodajne spremembe v regiji. Na primer v Severni Makedoniji je kazenski zakonik v postopku revizije, tako da bo vključeval določbe iz Istanbulske konvencije, novi zakon o nasilju zaradi spola in nasilju v družini, ki je skladen z Istanbulske konvencijo, pa je parlament soglasno sprejel januarja 2021. Podobno je uresničevanje Istanbulske konvencije del podpore EU reformam v vzhodnem partnerstvu in Sredozemlju. Na primer projekt *Partnership for Good Governance: Women's access to justice*²⁷¹ je še naprej podpiral **izvajanje Istanbulske konvencije Sveta Evrope** in drugih evropskih standardov enakosti spolov v državah vzhodnega partnerstva. V teh državah so bili tudi izvedeni dvostranski projekti za spodbujanje enakosti spolov in boj proti nasilju zaradi spola.

EU še naprej podpira in spremlja razmere za ženske in dekleta v **Afganistanu**. Evropska služba za zunanje delovanje vodi stalen dialog z afganistanskimi ženskami, vključno z voditeljicami, da obvešča o našem razumevanju in odločanju ter spremlja, ali so izpolnjeni pogoji, ki jih je postavil Svet za zunanje zadeve, z dopolnjevanjem in podporo posebnemu poročevalcu ZN (ki bo na položaju do marca 2022). Krepitev odpornosti in opolnomočenje žensk in deklet, ki jih je prizadela **sirska kriza**, sta del programa regionalnega skrbniškega sklada EU²⁷², ki se izvaja v Iraku, Jordaniji in Turčiji (12,5 milijona EUR). Program se osredotoča tudi na boljši dostop do dostojnega dela in gospodarskih priložnosti.

Spol in trgovina

Komisija še naprej spodbuja vidik spola v trgovinskih sporazumih. Sistematično ga vključuje v svoje **ocene učinkovitosti** trgovinskih sporazumov EU: pred pogajanjem v ocene učinka, med pogajanjem v ocene vpliva trajnosti in za uporabljene sporazume v naknadne ocene. Poseben **člen o trgovini in spolu** je vključen tudi v poglavje o trgovini in trajnostnem razvoju v aktualnih poglobljenih trgovinskih pogajanjih (npr. sporazumi o gospodarskem partnerstvu²⁷³, med EU ter Vzhodno in Južno Afriko²⁷⁴ ter Novo Zelandijo²⁷⁵). Kot pilotni projekt je bilo v sporazum za **Čile** vključeno ločeno **poglavje o enakosti spolov**.

Kot odziv na priporočilo o trgovini in enakosti spolov v okviru Celovitega gospodarskega in trgovinskega sporazuma med EU in **Kanado** (CETA) in ob mednarodnem dnevu žena sta Kanada in EU marca 2021 skupaj gostili spletni seminar o pregledu nedavnega razvoja glede vidika spola, trgovine in standardov. V prihodnje bodo kontaktne točke za trgovino in enakost spolov za Kanado in EU premislile, kako bi ta

²⁶⁹ Na voljo na [Projects — Global Survivor Fund \(globalsurvivorsfund.org\)](https://projects-global-survivor-fund.org/).

²⁷⁰ *Implementing norms, changing minds*, projekt 2. faze s skupnim proračunom v višini 6.263.734 EUR; izvajanje od 1. februarja 2020 do 31. julija 2023.

²⁷¹ Na voljo na <https://www.coe.int/en/web/genderequality/strengthening-access-to-justice-for-women-victims-of-violence-2019-2021>.

²⁷² Na voljo na https://ec.europa.eu/trustfund-syria-region/index_en.

²⁷³ Na voljo na <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/economic-partnerships/#:~:text=Economic%20Partnership%20Agreements%20%28EPAs%29%20are%20trade%20and%20development,African%2C%20Caribbean%20and%20Pacific%20%28ACP%29%20countries%20and%20regions>.

²⁷⁴ Na voljo na <https://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=2110#:~:text=On%20the%202019%2C%20the%20EU%20started%20negotiations,of%20round%20reports%20and%20textual%20proposals%20being%20negotiated>.

²⁷⁵ Na voljo na <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/new-zealand/>.

dogodek lahko uporabile kot model za prihodnje delo v podporo uporabi vidika spola pri drugem delu odborov v okviru CETA.

Leta 2021 je Komisija nadaljevala z ukrepi iz skupne izjave iz leta 2017 o trgovini in gospodarskem opolnomočenju žensk. Oktobra je skupaj z Mednarodnim trgovinskim centrom začela **projekt, ki upošteva vidik spola**.²⁷⁶

Leta 2021 je EU sofinancirala novo **skupno ministrsko izjavo o spodbujanju enakosti spolov in gospodarskega opolnomočenja žensk v trgovini**²⁷⁷ za 12. ministrsko konferenco STO (MC12)²⁷⁸. Do 15. decembra 2021 je deklaracija pridobila 121 sponzorjev, vključno z ZDA (odsotne iz deklaracije iz Buenos Airesa). Izjava bo predvidoma sprejeta najpozneje na MC12, lahko pa tudi prej.

Zaključek

Enakost spolov je v zadnjih letih pridobila nov zagon. Postala je bolj opazna v medijih in mednarodnih razpravah, pritegnila pa je tudi očitno večjo zavezanost na političnem prizorišču. V Evropski komisiji je komisarka Dalli, ob podpori delovne skupine, prevzela odgovornost za odražanje vprašanja žensk v politikah in napredek na področju enakosti spolov. Leta 2021 je na primer to delo povzročilo okrepitev opredelitve in analize učinkov enakosti spolov v postopkih boljše zakonodaje, zlasti v ocenah učinka in ocenah, ki jih je pripravila Komisija.

Hkrati je bila enakost spolov v nekaterih državah članicah in zunaj EU še naprej pod pritiskom, v nekaterih državah pa je bila prisotna težnja po omejevanju in nazadovanju pravic žensk.

V prihodnje bo še naprej pomembno preprečevati nazadovanja, ki jih je povzročila pandemija covid-19, zlasti glede na izsledke študij²⁷⁹, da bi socialno-ekonomski učinek krize lahko trajal veliko dlje za ženske kot za moške. Da bi preprečila kakršen koli nadaljnji zaostanek in ekonomsko opolnomočila ženske, si je Komisija zadala cilj prepoloviti vrzel v zaposlovanju med spoloma do leta 2030 z akcijskim načrtom evropskega stebra socialnih pravic. Ženske lahko uspevajo na trgu dela in k celoti prispevajo zgolj, če se njihove priložnosti in dostop do trga dela olajšajo s konkretnimi ukrepi. Povečanje zmogljivosti formalne predšolske vzgoje in varstva bo podprlo splošno ciljno stopnjo zaposlenosti. Poudarek bo dal prednostnim ukrepom za spodbujanje udeležbe žensk na trgu dela, tudi v okviru Mehanizma za okrevanje in odpornost. Prihajajoča revizija barcelonskih ciljev o varstvu otrok kot del evropske strategije oskrbe naj bi bila sprejeta septembra 2022. Skupaj z naložbami v otroško varstvo in storitve dolgotrajne oskrbe v okviru njihovih nacionalnih načrtov okrevanja bodo revidirani cilji spodbudili pozitiven razvoj k zaposlovanju in opolnomočenju žensk. Poleg tega sta splošni trend domačega dela ter vidno pospeševanje razpoložljivosti in sprejemanja dela na daljavo ustvarila tudi novo priložnost za hitrejše izvajanje ukrepov skladno z Direktivo o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja (ki jo morajo države članice v pravni red prenesti do avgusta 2022) in v smeri bolj enakopravne delitve neplačanega dela, zlasti pri parih z dvojnimi dohodkom.

Na področju vodenja so spremembe v vladi v nekaterih državah članicah prinesle preboj pri pogajanjih o predlogu »uravnotežene zastopanosti spolov v upravnih odborih podjetij« in zdi se, da je njegovo

²⁷⁶ Na voljo na https://www.wto.org/english/tratop_e/womenandtrade_e/230621_eu.pdf.

²⁷⁷ Na voljo na <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=q:/WT/MIN21/4R1.pdf&Open=True>.

²⁷⁸ Na voljo na https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc12_e/mc12_e.htm.

²⁷⁹ EIGE, *Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic*, 2021. Na voljo na <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-and-socio-economic-impact-covid-19-pandemic>.

sprejetje po desetih letih končno dosegljivo²⁸⁰. Kot je dejala predsednica von der Leyen ob predstavitvi indeksa raznolikosti spolov za leto 2021²⁸¹: »Pomemben je posredni učinek. Ker bolj raznolike uprave zaposlujejo bolj raznolike izvršne direktorje, ki posledično zaposlujejo bolj raznolike vodje, je to tisto, kar šteje. Napredujemo, vendar ne dovolj hitro, ne povsod v Evropski uniji in niti približno dovolj. Narediti moramo veliko več. Ko sprememba ne pride sama po sebi, je potreben regulativni ukrep. Številke govorijo same zase. Zakonodaja deluje. Kot predsednica Komisije si bom prizadevala, da naš predlog o ženskah v upravnih odborih postane zakon Evropske unije. Ne smemo izgubiti še deset let.«